

Mälardalens högskola
Akademin för hållbar samhälls- och teknikutveckling
Vetenskapligt arbete, SSO119

Beröring, närvaro, villkor

En fenomenologisk studie av närhet

Gustav Kendel

D-uppsats i Sociologi, HT-09
Handledare: Rolf Å Gustafsson
Examinator: Jonas Lindblom

Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
1 INLEDNING	3
2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	5
3 DISPOSITION	5
4. TIDIGARE FORSKNING	6
4.1 FYSISK BERÖRING OCH NÄRVARO.....	7
4.2 INTIMITET SOM EN GRUND FÖR VÄLMÅENDE	9
4.3 DEN EGNA NÄRHETENS UTVECKLING	11
4.4 SAMMANFATTNING AV TIDIGARE FORSKNING	12
4.5 REFLEKTIONER KRING DEN TIDIGARE FORSKNINGEN.....	13
5 METOD	14
5.1 VAL AV METOD	14
5.2 OM FENOMENOLOGI	15
5.3 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT.....	17
5.4 EPOKÉ: MIN EGEN FÖRFÖRSTÅELSE	22
5.5 URVAL	23
5.6 METODOLOGISKA DILEMMAN	24
5.7 ETISKA STÄLLNINGSTAGANDEN	27
5.8 DATAMATERIALETS KARAKTÄR	28
6 RESULTAT	28
6.1 PRESENTATION AV SAMTALSPERSONERNA	28
6.2 NÄRHET – FENOMENETS ESSENER OCH HUR DESSA UPPLIVS	29
6.3 SAMMANFATTNING AV RESULTAT – NÄRHETENS ESSENER OCH HUR DESSA UPPLIVS	36
7 DISKUSSION	37
7.1 OM STUDIEN	37
7.2 SYFTET UPPNÅTT?	42
7.3 RESULTATET I RELATION TILL MIN EGEN FÖRFÖRSTÅELSE	43
7.4 RESULTATET I RELATION TILL DEN TIDIGARE FORSKNINGEN.....	45
7.5 TEORETISKA PARALLELLER.....	53
7.6 MIN PERSONLIGA SLUTSATS	60
7.7 FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING.....	61
8. SLUTORD	62
9. SAMMANFATTNING	62
REFERENSER	64
BILAGA 1: INTERVJUGUIDE	66
BILAGA 2: UTDRAG UR ANALYSPROCESSEN	67

1 Inledning

Människor har, i likhet med de flesta djurarter, ett behov av närhet till andra individer av samma art. En uppsjö av naturvetenskapliga studier har visat att positiva ämnen i kroppen frigörs av beröring från andra människor, att vi mår bra av att vara i sällskap av andra människor, att vi behöver stöd från våra nära och kära samt att isolation lätt leder till stress och sjukdomar. Vad som emellertid skiljer oss från andra djurarter är vår särställning som *samhällsvarelser*; vi har möjlighet att skapa och upprätthålla samhällen, samtidigt som samhällen skapar och upprätthåller oss som språkliga, sociala och kulturella varelser. Vårt sätt att visa varandra närhet torde således inte vara något undantag från denna samhällsliga kontextualisering av människors liv.

Det kanske tydligaste exemplet på samhällets syn på fysisk närhet är religioners och statsapparaters kontroll över den mänskliga sexualiteten och intimiteten, samt stigmatiseringen och marginaliseringen av vissa relaterade aktiviteter. Enligt Foucault (2002) är den viktigaste styrningsfaktorn kring sexualitet hur vi *talar* om den, och därigenom skapar diskurser kring vilka typer av sexualitet som accepteras respektive inte accepteras. Exempelvis kan sägas att homosexualitet, som tidigare beskrevs som något förkastligt och motbjudande, idag är mer accepterad som ett alternativ till den normativa heterosexualiteten.

Även människors relationer med varandra är ett ämne av historisk och samhällslig betydelse. Den brittiske sociologen Anthony Giddens (1991) menar att den senmoderna människan – med vilken han avser den nutida, i huvudsak västerländska människan – inte inleder intima relationer av samma anledningar som den förmoderna människan gjorde. I det förmoderna samhället styrde ofta yttre faktorer vårt val av partner. Giftermål över stånd- och klassgränserna var ett tabubelagt fenomen, och inte sällan valde föräldrar ut en lämplig partner åt sin son eller dotter, ofta för att detta på sikt skulle ge ekonomiska fördelar åt familjen. Strävan efter social acceptans hämmade människor i deras relationer på ett annat sätt än idag. Dessa förhållanden råder enligt Giddens i allmänhet fortfarande i samhällen som betecknas som förmoderna.

I senmoderniteten, menar Giddens (1991:110), lever vi i huvudsak i ”rena relationer”, vilket innebär att vårt eget välbefinnande är den viktigaste faktorn för valet av partner. Vi väljer huvudsakligen att inleda förhållanden med personer som vi trivs med och som vi bedömer ska ge oss någon form av emotionellt utbyte. Om vi upplever att en relation inte ger oss detta emotionella utbyte väljer vi i regel att avbryta densamma. Att detta var lättare sagt än gjort i den förmoderna tidens äktenskapssystem säger sig självt. Förvisso menar Giddens att den rena relationen inte är helt fri från villkor, men han betonar att dessa villkor endast finns mellan de personer som ingår i den aktuella relationen, och att de således inte utgörs av omgivningens och samhällets påtryckningar och strukturer.

Giddens (1991: 114) fokuserar inte enbart på den rena relationen i termer av äktenskap och romantiska relationer. Han behandlar även fenomenet *vänskap*, och betonar att detta fenomenets rena form är något som inte funnits i förmoderna samhällen, där människor istället umgås med de personer som råkar bo nära dem själva, arbetar tillsammans med dem, är släkt med dem eller tillhör samma klass eller stånd som de själva. Med andra ord förelåg, och föreligger, yttre och strukturella faktorer människors umgänge och närhet till varandra även på detta plan i förmoderniteten. I det senmoderna samhället är detta emellertid inte nödvändigtvis fallet; eftersom detta samhälle präglas av rörlighet mellan människor och samhällen, och innebär att faktorer som stånd- och klasstillhörighet, yrkeskategori och släktskap i stor utsträckning mist

sin betydelse kan människor istället välja att umgås med de personer som ger dem emotionell tillfredsställelse, oberoende av nämnda faktorer. Denna utveckling har gett upphov till fenomenet *vänskap*, ett fenomen som enligt Giddens är ett annat element av den rena relationens praktik. I det senmoderna samhället kan en snickare från Luleå bli vän med en IT-tekniker från Stockholm, och så länge deras relation präglas av emotionellt utbyte spelar geografiskt avstånd och yrkestillhörighet en underordnad roll i deras relation.

Även den svenska historikern Eva Österberg (2007), som studerat just vänskap, skulle skriva under på att det nutida samhällets vänskapsrelationer baseras på otvungenhet och emotionellt utbyte. I likhet med Giddens (1991) menar Österberg att vissa förpliktelser och överenskommelser finns i vänskapsrelationen, men dessa baseras inte på omvärldens förväntningar utan finns endast mellan de personer som ingår i den aktuella relationen. Vänskap, i dess konkreta bemärkelse, kan enligt Österberg således endast existera på grundvalar av en ömsesidig frivillighet mellan de involverade personerna, vilket kan jämföras med Giddens' syn på den rena relationen.

Närhet kan således ses som ett mångfacetterat fenomen, som genomsyrar flera typer av relationer mellan människor. Dess betydelse är, som just visats, långt ifrån fixerad; den samhälleliga och historiska kontexten har stor betydelse för hur dess uttryck sker i form av olika relationer.

Idag är närhet till andra människor inte bara ett kulturellt och socialt fenomen, utan även en livsstil; vi får med hjälp av så kallade "poppsykologer", självhjälpsböcker och livsstilsreportage veta att det är viktigt att ta hand om våra nära och kära och visa dem fysisk uppskattning genom exempelvis kramar, samt att vi bryr oss om och lyssnar på dem. En annan utveckling kan skådas i hur vi hälsar på varandra; där kan vi se att det "kontinentala" sättet att hälsa (kramar, kindpussar och liknande) vinner mark även på våra breddgrader. Att män i större utsträckning än förr kramar varandra här då de ses är kanske det tydligaste exemplet på detta, och vi tycks bli allt mindre rädda för fysisk beröring och intima samtal i största allmänhet. Ett tecken på det sistnämnda kan vi se i så vitt skilda faktorer som högljudda mobilsamtal på bussen (av vedertagen privat karaktär) och relationsexperters utlåtanden om hur vi ska kommunicera med vår partner.

I likhet med vad som beskrivits finns rikligt med forskning och studier kring människors benägenhet att visa varandra närhet. Emellertid ska det betonas att en övervägande majoritet av denna forskning är av kvantitativ och positivistisk art, och därmed söker fastställa mätbara data kring närhet och dylika fenomen. Vid en närmare titt på den tidigare forskningen kan även utläsas att närhet i regel undersökts i samband med andra variabler och fenomen, exempelvis närhetens påverkan på anknytning och separationsångest (Bakken et al, 2009), närhetens påverkan på hjärnans signalsubstanser (Gallace & Spence, 2010; Cutler et al, 2009) och närhetens avgörande roll i utvecklandet av ätstörningar (Boblin et al, 2006). Således har fenomenet i hög grad diskuterats och problematiserats, och är knappast en ny företeelse på forskningsfronten.

Vad jag saknar i den tidigare forskning är emellertid inte själva studerandet av närhetsfenomenet, utan mer konkret fokus på vad detta faktiskt *innebär* och hur det *upplevs* av människor. Då jag upplever att närhet mellan människor är ett ständigt relevant fenomen som fångar människors intresse och fascination, och har en närmast oöverskådlig betydelse för människors liv – oavsett om det handlar om problematiska företeelser som

tvångsäktenskap eller om vikten av en trygg anknytning till nära och kära – anser jag att det finns fog för att fördjupa förståelsen för hur människor själva ser på fenomenet.

Jag anser därför att en kvalitativt och fenomenologiskt inriktad studie, vars fokus ligger på just innebörd och upplevelse av närhet, kan utgöra ett välkommet bidrag till forskningen om detta mångfacetterade och dynamiska fenomen.

2 Syfte och frågeställning

Redan inför inledandet av denna studie kunde jag konstatera att jag ville fokusera på människors närhet till varandra. Hur det faktiska syftet skulle utformas var dock ingen lätt sak att komma fram till; här finns en oräknelig mängd möjligheter, både vad gäller teori och empiri. Jag kom tidigt fram till att jag var intresserad av att studera närhet utifrån ett *mikroperspektiv* – jag vill alltså beröra ämnet på ett ”direkt” sätt genom att studera enskilda människors upplevelser, snarare än genom att studera stora sociala skeenden och rörelser på makronivå. Jag är således inte intresserad av att exempelvis göra någon utredning kring eventuella sociala problem kring närhetens vara eller icke-vara. Jag är istället intresserad av vad närhet faktiskt *innebär* för människor – jag ämnar med andra ord inleda undersökningen med att direkt studera detta mycket breda fenomen, för att successivt smalna av dess betydelse och slutligen gå till fenomenets kärna.

Det specifika syftet med denna uppsats är att genom ett fenomenologiskt tillvägagångssätt undersöka, belysa och försöka besvara vad närhet innebär för människor i det nutida svenska samhället.

3 Disposition

Denna uppsats är strukturerad på ett något okonventionellt sätt. Direkt efter detta avsnitt gör jag några nedslag i den tidigare forskningen kring närhet, samt reflekterar kring denna och vad min uppsats kan bidra med till forskningsfältet.

I det därefter följande metodavsnittet diskuterar jag först olika metodologiska tillvägagångssätt, och gör avvägningar kring deras lämplighet för mitt syfte. Jag ger sedan en lite mer detaljerad presentation av den metod som slutligen valts (fenomenologi). Detta följs av en redogörelse för mitt tillvägagångssätt, vilket inrymmer såväl empiriskt material som analysmetod. Det förstnämnda utgörs av sex intervjuer, den sistnämnda av den fenomenologiska så kallade ”van Kaam”-metoden. (för beskrivning, se avsnitt 5.3.1 och 5.3.2)

Därefter redogör jag för min förförståelse kring närhet i ett avsnitt kallat *epoké*, eftersom detta är önskvärt för ett fenomenologiskt tillvägagångssätt. Jag diskuterar även studiens urval. Metodavsnittet avrundas genom att jag tar upp eventuella metodologiska dilemman och hur dessa kan lösas, varefter jag gör en genomgång av mina forskningsetiska ställningstaganden och slutligen beskriver hur datamaterialet kom att te sig.

Det okonventionella med detta upplägg är att jag genomför undersökningen utan att först ha skrivit något teoriavsnitt, eller satt mig in i den tidigare forskningen. Anledningen till detta är

att det fenomenologiska arbetssättet förespråkar en så stor öppenhet för det undersökta materialet som möjligt; att strukturera upp teoretiska ramar före undersökningen skulle enligt min bedömning spoliära denna öppenhet och ge mig en alltför utarbetad förförståelse. Jag har förvisso valt att placera ett avsnitt innehållande tidigare forskning direkt efter detta avsnitt, men det ska betonas att detta avsnitt skrevs först efter att undersökningen genomförts.

Direkt efter metodavsnittet visar jag studiens resultat genom att presentera de sex samtalspersonerna och sedan visa vad som framkommit om fenomenet närhet (fenomenet utgörs i min undersökning av de fem essenserna *den fysiska närvaron, kroppslig beröring – närvarande eller icke-närvarande, det genuina intresset för den Andre, universellt behov samt kontext och villkor*). Resultatavsnittet avslutas med en sammanfattning.

I den därefter följande diskussionsdelen gör jag först en utvärdering av min forskningsbakgrund, mitt urval och min egen metodologiska tillämpning, varefter jag diskuterar själva metoden. Jag diskuterar även uppsatsens styrkor och svagheter, varefter jag besvarar huruvida studiens syfte och frågeställning besvarats eller ej. Jag redogör även för resultatet i jämförelse med min förförståelse.

Därefter redogör jag för mitt resultat i relation till den tidigare forskningen, varefter jag gör en beskrivning av två befintliga teorier i relation till mitt resultat: *att vara i världen* (May) och *den rena relationen – otvungenhet och reflexivitet* (Giddens) De teoretiska parallellerna får således tjäna som jämförelse gentemot mitt resultat i stället för som bakgrund till detsamma. Diskussionsavsnittet avslutas sedan med några personliga reflektioner, samt förslag till fortsatt forskning. Hela uppsatsen avslutas med några slutord, samt en sammanfattning.

Vad gäller referenser i löpande text kommer sidhänvisningar att göras i vissa fall, och i andra fall inte. Detta grundar sig på min personliga bedömning av vilka källor som kan vara av specifikt intresse för läsaren att gå till, respektive vilka som innehåller fakta av förhållandevis bred och generell karaktär.

Med detta i åtanke är det nu dags att visa vad den tidigare forskningen kommit fram till vad gäller närhet.

4. Tidigare forskning

I detta avsnitt pekar jag på ett par valda delar av den tidigare forskningen kring närhet och relaterade ämnen. Detta görs dels för att sätta in läsaren i ämnet, och dels för att sätta min egen forskning i en bakgrund och kontext samt motivera denna studies genomförande. Som jag tidigare påpekat har detta avsnitt skrivits först efter att undersökningen genomförts, av den anledningen att jag inte ville gå in i undersökningen med en alltför stor förförståelse kring mitt undersökta ämne.

Nedan följer alltså ett axplock av vetenskapliga artiklar som jag funnit, och som berör närhet och andra relaterade ämnen. Notera att termen *intimitet* här ibland används i större utsträckning än mitt huvudbegrepp *närhet*. Det ska emellertid betonas att detta mest sker av språkliga anledningar rörande översättningen mellan engelska och svenska; jag gör här ingen distinktion mellan närhet och intimitet, utan har valt att betrakta de båda begreppen som synonymer.

För att göra en lämplig sammanställning av den tidigare forskningen sökte jag artiklar i databasen Sociological Abstracts, och med hjälp av nedan nämnda sökord framkom 368 faktakontrollerade vetenskapliga artiklar. Jag granskade merparten av dessa översiktligt, och efter en noggrann avvägning av vilka som kunde erbjuda detta avsnitt såväl innehållsmässig bredd som teoretisk relevans valde jag att lyfta fram och belysa 15 artiklar. Av dessa valde jag sedan ut fyra artiklar – Gallace & Spences (2010) tvärvetenskapliga studie av fysisk beröring, Bakken et al's (2009) studie av intimitet i relation till anknytning, separationsångest och identitetsutveckling, Boblin et al's (2006) studie av intimitet hos kvinnor med ätstörning samt Kipnis & Shulmans (2001) studie av tonårsrelationer i jämförelse med vuxenrelationer. Dessa studier ansåg jag särskilt kunna tillgodose nämnda kriterier, varför jag beskrev dessas innehåll mer ingående. Detta gjorde jag främst för att kunna gestalta det faktum att en bred forskningsbakgrund finns kring ämnet, och för att samtidigt kunna visa läsaren några ingående exempel på hur den tidigare forskningen ser ut.

Efter att ha valt ut de artiklar som jag ansåg lämpliga att ta upp, sammanställde jag dessa under tre huvudsakliga teman som enligt min berömning utgjorde de största centrala beröringspunkterna. Dessa teman namngav jag som *fysisk beröring och närvaro*, *intimitet som en grund för välmående* och *den egna närhetens utveckling*. Dessa tre teman tangerar emellertid varandra på många områden, och ska därför inte läsas som skarpt åtskilda från varandra. Vissa artiklar berörs även under fler än ett tema, vilket helt sonika beror på att är intressanta utifrån fler aspekter än en. Hela avsnittet kommer att avslutas med en sammanfattning samt några egna reflektioner kring vad jag kan bidra med till forskningsfältet, och avsnittets innehåll kommer att återupptas i diskussionsavsnittet som en jämförande analys gentemot det färdiga resultatet av min undersökning (se avsnitt 7.4).

Key words: intimacy, relation, closeness, body, touch

4.1 Fysisk beröring och närvaro

Den första aspekt jag ämnar behandla av den tidigare forskningen kring närhet är den konkreta fysiska beröringen och den fysiska närvaron av människor, samt vilken betydelse dessa fenomen har för människors liv och sociala relationer.

Gallace & Spence (2010) kritiserar det faktum att alltför lite forskning gjorts kring *beröringen* mellan människor. De har därför sammanställt en tvärvetenskaplig teoretisk studie av tidigare genomförda studier av mellanmänsklig beröring.

Författarna belyser till att börja med beröring från ett antropologiskt perspektiv, och pekar på att skillnader i beröring kan uppträda som en konsekvens av kultur, kön och ålder – exempelvis är fysisk kroppskontakt en viktig del av hälsningsritualer i Italien, vilket det inte är i Japan eller Storbritannien, och beröring är olika vanligt i olika åldersgrupper samt beroende på om det är män eller kvinnor som interagerar med varandra eller med någon av det andra könet.

Inte bara vad gäller beröring, utan även icke-kroppslig fysisk närvaro i form av interpersonellt avstånd, finns skillnader vad gäller kultur, ålder och kön. Detta påvisas av Ozdemir (2008), som gjort en jämförande studie av fyra shoppinggallerior vardera i Turkiet respektive USA, och där just avstånd mellan människor studerades. Denna studie genomfördes med hjälp av observationer där människor i gallerierna fotograferades, varpå deras fysiska avstånd till

varandra på bilderna mättes och beräknades. Resultatet visade att människor i de turkiska gallerierna rörde sig och interagerade med ett mindre fysiskt avstånd än vad som var fallet i de amerikanska gallerierna. Vidare höll yngre personer ett större fysiskt avstånd till varandra än äldre, medan kvinnor och män höll ett mindre avstånd då de interagerade eller rörde sig med någon av motsatt kön jämfört med vad de gjorde med personer av samma kön.

Även vad gäller umgänge inom kärlekspar visar Gallace & Spence (2010), ur ett neurovetenskapligt perspektiv, att skillnader i kroppens hormonsystem kan skönjas beroende på hur mycket beröring de inblandade parterna ger varandra, i och med att beröring har en stressreducerande effekt på de inblandade parterna och även leder till ökad emotionell närhet. Ett liknande resultat presenteras av Cutler et al (2009) som har undersökt nivån av hjärnans signalsubstanser hos amerikanska par som praktiserar sado-masochism (S/M), genom att mäta dessa substanser före och efter att paren utfört sina S/M-aktiviteter (vilka exempelvis innefattade bondage, slavkommendering, tillfogande av smärta och genital stimulering). Resultatet visade att de par som ansåg att aktiviteterna var av lyckad karaktär fick minskade nivåer av stresshormoner, samt upplevde att de kommit varandra närmare på ett emotionellt plan efter att aktiviteterna genomförts. De par som däremot ansåg att aktiviteterna hade gått snett eller dåligt visade en högre grad av stresshormoner, samt ett lägre mått av emotionell närhet till varandra.

Gallace & Spence (2010) menar vidare att beröring utifrån ett psykologiskt perspektiv kan få människor att reagera och handla annorlunda jämfört med vad de skulle ha gjort om beröringen uteblivit – människor som får en lätt beröring har i olika studier visat sig kunna bli såväl mer köpglada som hjälpsamma. Att även oavsiktlig beröring kan ha en påverkan på människors beteenden påvisas av Gueguen (2010), som i en experimentstudie i barmiljö har låtit kvinnor be män om hjälp med olika förehavanden. I hälften av dessa fall fick mannen en lätt beröring av kvinnan samtidigt som hon bad om hjälp, och i hälften av fallen uteblev denna beröring. Resultatet visade att männen reagerade betydligt mer positivt och hjälpsamt i de fall där de fick beröring, vilket författaren tillskriver mäns eventuella förmåga att misstolka kvinnlig beröring som ett uttryck för sexuellt intresse, även då denna beröring sker oavsiktligt.

Gallace & Spence (2010) vill med sin studie på det hela taget belysa det faktum att beröring mellan människor har betydelse för så viktiga faktorer som deras kulturella uttryck, hormonsystem, sätt att kommunicera samt även för hur de utvecklar relationer livet igenom. De beskriver senare hur beröringen kan ses som en del av den mänskliga kommunikationen – detta gäller inte minst relationen mellan förälder och barn i livets inledande skede, vilket får långt gående konsekvenser för hur individen sedan kommunicerar och utvecklar relationer genom hela livet.

Gallace & Spence pekar även på den virtuella kommunikationen – främst i form av chattprogram och communities på Internet - och menar att utvecklingen av dessa möjligheter inte nödvändigtvis behöver ha en negativ inverkan på människor i och med utebliven fysisk beröring; ett sådant samband kan nämligen inte fastslås om forskningen inte uttryckligen fokuserar på utvecklingen av dessa medel och sätter den i relation till hur mänskliga kognitioner förstås och utvecklas. Att virtuell kommunikation kan ha en positiv effekt på människors relationer belysas även av Desjarlais & Willoughby (2010), som i en enkätundersökning visar att tonåringar i Canada gärna använder virtuell kommunikation som ett medel för att känna sig mer trygga i sina befintliga vänskapsrelationer, men även för att kunna kompensera för eventuella brister vad gäller sociala relationer i andra delar av livet.

Den tidigare forskningen belyser även rent icke-fysiska dimensioner av närhet, vilket nästa avsnitt påvisar.

4.2 Intimitet som en grund för välmående

En annan central aspekt av den tidigare forskningen är att närhet har stor betydelse för såväl fysisk som psykisk hälsa i människors liv. Enligt Gallace & Spence (2010) har exempelvis beröringen stor betydelse i den mänskliga utvecklingen, och Cutler et al (2009) visar att lyckade sado-masochistiska aktiviteter har en såväl stresslindrande som emotionellt fördjupande effekt på människor som lever i romantiska relationer.

Burau, Knoke & Roehrle (2010) i sin tur belyser, i en enkätundersökning av gifta par, att faktorer som förmåga till anknytning, rädsla för relationer, ålder och tidigare relationserfarenheter har betydelse för såväl ett äktenskaps kvalitet som dess längd. Personer som är säkra i sin anknytning, har bra relationserfarenheter och är äldre tenderar i högre grad än yngre personer samt personer med osäker anknytning eller dåliga relationserfarenheter, att kunna upprätthålla varaktiga och lyckade äktenskap.

Bakken et al. (2009) är inne på ett liknande spår, och menar att förmågan att vara intim med andra människor påverkar hela det mänskliga livet och välmåendet. De har undersökt hur unga kvinnors intimitetsstatus påverkar deras tendenser till anknytning och separationer gentemot andra människor, samt deras identitetsutveckling. 100 norska universitetsstudenter kvinnor i åldern 18-29 år intervjuades om sin intimitetsstatus, det vill säga huruvida de var benägna att vara fysiskt och emotionellt intima med andra personer. Kvinnorna delades efter dessa intervjuer in i fyra olika grupper av intimitetsstatus, enligt en bedömningskala som utarbetats av Orlofsky (1993). Den första gruppen bestod av *intima* och *förintima*, vilka utgjordes av personer som levde i stabila och tillfredsställande sexuella relationer, respektive personer som hade potential till att göra detta. Den andra gruppen bestod av *pseudointima*, vilka utgjordes av personer som förvisso hade sociala relationer i form av vänskapsband, men som saknade djup och anknytning i dessa relationer. Den tredje gruppen bestod av personer som levde i förstadiet av en relation, och som därigenom upplevde begynnande pålitlighet och emotionellt utbyte. Den fjärde gruppen bestod av *isolerade* individer, vilka i stort sett saknade sociala relationer (denna grupp utgjordes dock endast av två personer och uteslöts därför ur studien).

Efter att ha delats in i dessa tre grupper fick kvinnorna fylla i formulär om hur de upplevde anknytning, identitetsstatus och separationer. Resultatet av dessa jämfördes sedan i korrelationer med intervjuresultaten. Studiens slutliga resultat visade att kvinnorna som ingick i den intima/förintima gruppen kände sig signifikant mer säkra och orädda i sin anknytning till andra människor än kvinnor som levde i ett inledande relationsskede eller var pseudointima. Pseudointima kvinnor i sin tur visade en signifikant större tendens till separationsångest och förväntan att bli övergivna än de övriga två grupperna. De pseudointima kvinnorna visade även en signifikant större tendens än de övriga två grupperna att utveckla sin identitet på grundvalar av omgivningens förväntningar. Bakken et al (2009) visar sammantagningsvis med denna studie att förmågan att visa intimitet gör människor säkra, stabila och trygga i sig själva och sina relationer till andra människor samt mindre benägna att känna oro och separationsångest i dessa relationer än vad de skulle ha gjort vid begränsad eller utebliven intimitet.

En osäkerhet i den egna anknytningen kan alltså vara ett fenomen som samspelar med oförmågan att visa närhet. Finkel & Slotter (2009) belyser, med hjälp av en experimentstudie, det faktum att svårigheter i den egna anknytningen kan få människor att stanna i romantiska relationer som inte är tillfredsställande. Människor som känner sig säkra i sin anknytning tenderar i högre grad än osäkra personer att lämna en relation om denna inte tillgodoser individuella psykologiska behov. Forskning visar även att människor med anknytningssvårigheter, och som lever i icke tillfredsställande relationer, dessutom tenderar att basera sina relationer på ett utbyte av individuella fördelar, snarare än på en grund för gemensam lycka. Clark et al (2010) belyser detta med hjälp av en enkätstudie med brittiska par som varit gifta i cirka två år, och vars resultat visar att de människor som kände sig tillfreds med relationen och var trygga i sin anknytning baserade sina relationer på ett integrerande av båda parterns behov, medan osäkra och mindre tillfredsställda människor i högre grad utgick från vad parterna i konkret mening kunde ge varandra i utbyte, exempelvis i form av materiella fördelar.

Även Reyome (2010) belyser mänskliga svårigheter att vara intim och leva i varaktiga och tillfredsställande relationer. Genom en sammanställning av tidigare forskning och litteratur kring psykisk och emotionell misshandel från föräldrarna (exempelvis i form av trakasserier eller utebliven omtanke) under människors uppväxt, pekar hon på det faktum att personer som gått igenom en sådan uppväxt har svårt att upprätthålla stabila och tillfredsställande relationer till andra människor, samt tenderar att vara rädda för att fördjupa sig i sådana relationer.

Boblin et al (2006) intar ett vårdvetenskapligt perspektiv, och undersöker hur upplevelsen av intimitet ser ut hos kvinnor med Anorexia Nervosa. De pekar på det faktum att intimitet är en mycket betydande del av romantiska relationer, såväl som en kulturellt central aspekt av hur dessa relationer ”ska” vara – samtidigt som alltför lite forskning gjorts för att förstå intimitetens betydelse för kvinnor med Anorexia Nervosa. De har därför genomfört en fenomenologisk studie där de ämnat ta reda på vad intimitet faktiskt innebär för kvinnor med denna ätstörning, men även hur dessa kvinnor upplever och har upplevt intimitet.

Elva kvinnor som var 19 till 42 år gamla, och som diagnostiserats med Anorexia Nervosa, rekryterades från ett medicinskt behandlingsprogram mot nämnda sjukdom i Ontario, Canada. Dessa kvinnor djupintervjuades kring vad intimitet i romantiska relationer betyder för dem, samt hur de upplever denna intimitet. Kärnan av denna upplevelse utgjordes av emotionell närhet, fysisk närhet och kamratskap. Vad gäller emotionell närhet betonades vikten av ärlighet, kommunikation och känslan av att få vara sig själv tillsammans med sin partner. Då det kom till fysisk närhet betonade deltagarna vikten av attraktivitet och sexuell energi i relationen, samt olika former av bekräftande beröring. Kamratskap, eller känslan av att dela tillvaro och liv, var en annan viktig faktor i den beskrivna upplevelsen.

Boblin et al menar att den upplevelse av intimitet som kvinnorna i studien beskriver inte nämnvärt avviker från hur även friska personer uppfattar och upplever fenomenet. Dock betonar de även det faktum att kvinnorna i studien beskrev svårigheter och hämningar i sina nuvarande eller tidigare relationer, inte minst på det sexuella planet, som en följd av ätstörningar och därtill relaterade problem; exempelvis låg självkänsla, negativ kroppsuppfattning och en känsla av otillräcklighet. Författarna menar därför att individuella intimitetsmönster kan vara ett möjligt fokus i arbetet med att kartlägga, förebygga och behandla Anorexia Nervosa, eftersom dessa två faktorer enligt studiens resultat tycks samverka i ett växelspel.

Närhet bidrar alltså, på det hela taget, till att upprätthålla en god hälsa och ett gott välmående – trots att detta fenomen är av föränderlig karaktär, vilket nästa avsnitt visar.

4.3 Den egna närhetens utveckling

Flera studier pekar på närhet som ett dynamiskt fenomen, som ständigt utvecklas under människors liv, och även bidrar till att utveckla andra domäner i livet. Detta innefattar det faktum att själva närheten konkreta uttryck och karaktär förändras över tid, men även att emotionella tillstånd förändras och utvecklas av närhetens vara eller icke-vara.

Fog för detta kan ses i Gallace & Spences (2010) studie, som visar att beröring mellan människor har betydelse för såväl spädbarns kommunikativa utveckling som signalsubstanser i hjärnan vid romantiska möten. Bakken et al (2009) i sin tur menar att förmågan att känna intimitet påverkar förhållandet till andra människor i positiv riktning. Boblin et al (2006) visar att kvinnor med Anorexia Nervosa upplever intimitet på ett sätt som inte nämnvärt skiljer sig från friska personer, och menar att fokus på kvinnors intimitetsmönster kan vara ett sätt förebygga och kartlägga nämnda ätstörning. Cheng & Mallinckrodt (2009) är inne på ett liknande spår, och visar med hjälp av en enkätundersökning att amerikanska collestuderande kvinnor som är missnöjda med sin kropp tenderar att uppleva svårigheter i anknytning till andra människor i högre grad ju mer de jämför sig med mediebilderna av hur de så att säga ”borde” se ut.

Forskning visar att människors upplevelser av intimitet och närhet utvecklas och förändras även vad gäller rent romantiska relationer. Kipnis & Shulman (2001) har genomfört en kvantitativ studie med ett narrativt tillvägagångssätt, där de låtit 40 israeliska par i ung vuxen ålder (18-29 år) berätta om hur de ser på sin nuvarande relation, jämfört med hur varje part ser på en relation de hade då de var 15-16 år gamla och som varade i minst två månader. Paren rekryterades genom att de fick lämna intresse om att delta i studien, till vilken deltagare eftersökts på University of Israel. Paren intervjuades inte tillsammans, utan individuellt, vilket gjordes för att undvika risken att svaren skulle påverkas av närvaron av varje persons respektive partner. Berättelserna omtolkades sedan till siffror, och jämförelser gjordes dels mellan kvinnor och män, men även mellan hur både kvinnor och män såg på den nuvarande relationen i jämförelse med den de tidigare haft.

Resultatet visade att de relationer som personerna hade i tonåren präglades av entusiasm och engagemang, men att de samtidigt var mer stormiga och problematiska än de nuvarande relationerna, samt innehöll fler hotande relationskriser än de sistnämnda. De nuvarande relationerna betraktades som mer mogna och stabila än tonårsrelationerna, och präglades av tillit, lojalitet och trygghet. Författarna för en utvecklingspsykologisk diskussion kring detta resultat, och pekar på att tonårsrelationer i regel ligger i övergången mellan barndomens renodlade vänskapsrelationer och vuxenlivets stadiga och djupa kärleksrelationer, och därför ofta innebär att de inblandade parterna försöker hitta sig själva och sin identitet inom ramarna för en romantisk relation. Av denna anledning blir tonårsrelationer lätt passionerade och dedikerade, om än stormiga och instabila.

En annan viktig skillnad fanns i hur män respektive kvinnor betraktade den nuvarande relationen i förhållande till den i tonåren; män ansåg sig uppleva relativt få skillnader mellan dessa båda relationer, och såg mer positivt på tonårsrelationen utifrån dagens perspektiv än vad kvinnor gjorde. Kvinnorna upplevde en större skillnad mellan dessa båda relationer, till

klar fördel för den nuvarande relationen. Detta tillskriver författarna det faktum att kvinnor är mer ”noggranna” med sina relationer än män, och därför har lättare att se negativt på sina tidigare relationserfarenheter. Detta kan möjligen bero antingen på socialt skapade eller biologiska könsskillnader

Forskning belyser även det faktum att närhet inte bara påverkas av, utan även påverkar, hur människor tänker - olika typer av kognitiva processer har visat sig aktiveras beroende på vilken typ av relation och kontakt som föreligger. Epstude, Förster & Özelsel (2009) har i sin studie låtit nederländska personer tänka tillbaka på renodlat sexuella respektiver kärleksbaserade möten, och sedan låtit dessa personer fylla i enkäter som speglade deras tankeprocesser. Resultatet visade att kärleksbaserade möten aktiverade kreativa och långsiktiga tankeprocesser, medan renodlat sexuella möten aktiverade mer logiska och praktiska sätt att tänka. Författarna föreslår att detta beror på de olikheter genom vilka människor går in i de olika typerna av möten.

Caprariello et al (2010) visar att närhetens dynamik är relevant även vad gäller delandet av främmande upplevelser och goda nyheter i sällskap av andra. Genom att sammanställa fyra tidigare experiment och en textanalys drar de slutsatsen att människor i större utsträckning upplever nya händelser på ett mer positivt sätt om dessa upplevelser delas med andra människor, jämfört med vad som skulle vara fallet om de upplevt dessa händelser ensamma. Speciellt tydligt var detta då de närvarande personerna var entusiastiska inför den nya händelsen. De gemensamt upplevda händelserna visade sig även öka människors benägenhet att närma sig varandra på ett emotionellt plan.

Efter att ha visat delar av den tidigare forskningen kring närhet är det nu dags att sammanfatta detta avsnitt.

4.4 Sammanfattning av tidigare forskning

Den tidigare forskning som jag valt att peka på visar att fysisk beröring och närvaro från andra människor – trots att denna gestaltar sig på olika sätt beroende på exempelvis kulturell tillhörighet, ålder och kön - är viktig för relationer och livsutveckling, samt för förmågan att kommunicera och förhålla sig till andra människor. Detta gestaltas av så viss skilda företeelser som att sado-masochism som utförs på rätt sätt kan lindra stress och skapa emotionellt djup i en relation, såväl som att spädbarns kommunikativa förmåga utvecklas på ett sunt sätt vid olika typer av vårdande beröring från föräldrarna. Samtidigt kan fysisk beröring ha en manipulerande effekt på människor, och kan eventuellt misstolkas om den sker oavsiktligt. Samtidigt betonas att virtuell kommunikation - trots sin uteblivna fysiska närvaro mellan människor, kan påverka människors egen trygghet såväl som närhet till varandra i positiv riktning, samt att utvecklingen av dessa medel kan bidra till att förändra mänskliga tankemönster och kognitioner.

Över huvud taget påverkar fysisk och emotionell intimitet, samt förmågan till att känna denna intimitet, hur människor upplever sina relationer till andra människor. Personer som är, och har förmågan att vara, intima tenderar att vara stabila och trygga i sig själva och sin anknytning, samt mindre rädda för att andra människor ska överge dem. Dessa personer tenderar även att leva i stabila och långvariga relationer som baseras på ett integrerande av gemensamma behov. Personer som däremot inte upplever, eller anser sig kunna uppleva, intimitet är i allmänhet osäkra på sig själva och i sin anknytning, upplever ofta

separationsångest, är benägna att tro att andra personer ska överge dem samt tenderar i högre utsträckning än andra att stanna i relationer som inte tillfredsställer deras behov. Psykisk och emotionell misshandel under uppväxten tenderar att ge upphov till denna osäkerhet och svårighet.

Att en persons intimitetsmönster kan ha betydelse för den egna hälsan och utvecklingen kan skådas i ett annat avseende. Kvinnor med Anorexia Nervosa har visat sig uppfatta och uppleva fysisk och emotionell intimitet i romantiska relationer på samma sätt som friska personer, om än med negativ påverkan av sjukdomen, vilket öppnar för spekulationer kring huruvida nämnda sjukdom har ett samband med vissa typer av erfarenhet av intimitet i dessa relationer och/eller tvärtom.

Närhet (eller den här mer använda synonymen *intimitet*) beskrivs återkommande som ett dynamiskt och föränderligt fenomen, som har stor påverkan på, men även påverkas av, den mänskliga utvecklingen i både psykologisk och samhällslik mening. Detta visas bland annat av det faktum att romantiska relationer i vuxenlivet generellt upplevs som stabila, mogna och tillitsfulla, medan relationer i ungdomen betraktas som engagerade, men även stormiga och problematiska. Värt att notera är att skillnaden mellan dessa två relationsformer upplevs som större av kvinnor än av män. Vidare kan sägas att mediaspeglning hos kvinnor som är missnöjda med sin kropp kan påverka deras förmåga att visa närhet i negativ riktning, samt att olika typer av kognitiva processer har visat sig aktiveras vid olika typer av intim kontakt. Forskningen visar även att upplevelser av nya händelser tillsammans med andra människor, speciellt om reaktionen på dessa händelser blir positiv, är en faktor som tenderar att föra människor närmare varandra på ett emotionellt plan.

4.5 Reflektioner kring den tidigare forskningen

Efter att ha studerat delar av den tidigare forskningen kunde jag först och främst konstatera att denna domineras av kvantitativa och psykologiska studier, som söker samband mellan närhet och/eller intimitet och andra individuella faktorer, som exempelvis psykisk hälsa (se bl a Bakken et al, 2009; Boblin et al, 2006; Burau, Knoke & Roehrl, 2010; och Reyome, 2010), kommunikationsmöjligheter (se bl a Gallace & Spence, 2010; och Desjarlais & Willoughby, 2010) och självuppfattning (se bl a Bakken et al, 2009; Cheng & Mallinckrodt, 2010; och Gallace & Spence, 2010). Jag upplever på det hela taget att närhet och intimitet *problematiserats*, snarare än utforskats på djupet; hur närhet utvecklas, uppkommer eller kan relateras till andra fenomen står att finna, men vad närhet *innebär* och hur den *upplevs* står enligt min uppfattning fortfarande höljt i dunkel.

Boblin et al (2006) har förvisso genomfört en kvalitativ och fenomenologisk studie, vilket även jag ämnat genomföra, där just upplevelsen av intimitet studerats. Jag anser dock att fokus i nämnda studie ligger på en betydligt mer avsmalnad nivå än vad som är fallet i min studie – där Boblin et al valt att fokusera på intimitetsupplevelsen hos just kvinnor med ätstörningar, för att på sikt kunna vidta åtgärder kring dessa problem, väljer jag en mer allmänmänsklig utgångspunkt för att förstå vad närhet och intimitet innebär på en mer universell nivå. Vidare studerar Boblin et al hur intimitet i *romantiska* relationer upplevs av kvinnorna i studien – jag väljer medvetet att inte fokusera på en så specifik del av närhet eller intimitet, utan väljer kort och gott att utgå från det mer öppna och allomfattande fenomenet *närhet*.

Även Kipnis & Shulman har, i likhet med övriga studier, ett på förhand avsmalnat fokus – i detta fall på romantiska heterosexuella relationer. Dessutom utgår denna studie från en kvantitativ ansats, sin narrativa metod till trots, vilket gör att slutresultatet endast presenteras i siffror, istället för i konkreta personliga utsagor. Ensidigt fokus på romantisk kärlek finns även hos bland andra Bakken et al (2009), Burau, Knoke & Roehrlé (2010), Clark et al (2010) samt Finkel & Slotter (2009).

En rimlig slutsats kring den tidigare forskningen är att denna fokuserar på problem kring närhet, eller mer specifikt kring vissa dimensioner av närhet – romantiska relationer och sexualitet är klart överrepresenterade ämnen.

På det hela taget anser jag alltså att utrymme finns för att genomföra en kvalitativ och fenomenologisk studie där fenomenet närhet på ett öppet och förutsättningslöst sätt studeras, för att därigenom öka kunskapen om vad närhet faktiskt innebär och hur det upplevs – snarare än att problematisera fenomenet eller relatera det till andra fenomen, eller bara fokusera på en viss förutbestämd dimension av närheten (exempelvis romantik eller sexualitet). En sådan studie kan enligt min mening skapa större legitimitet till att i framtida studier problematisera kring fenomenet i allmänmänskliga sammanhang (se avsnitt 7.7).

Mot denna forskningsbakgrund är det nu dags att mer ingående presentera hur min egen studie kommer att genomföras.

5 Metod

I detta avsnitt ämnar jag presentera och argumentera för mitt val av metod, ge en beskrivning av mitt konkreta tillvägagångssätt och min förståelse kring närhet, presentera och argumentera för mitt urval samt diskutera eventuella metodologiska dilemman och etiska ställningstaganden kring min undersökning. Avsnittet avslutas med en beskrivning av det datamaterial som framkommit i undersökningen.

5.1 Val av metod

I det inledande skedet av denna forskningsprocess väcktes vissa frågor vad gäller det konkreta metodologiska angreppssättet. En kvantitativt och positivistiskt (*hypotetiskt* och *deduktivt*) inriktad metod, liknande de som används inom klassisk amerikansk socialpsykologi, skulle kunna bidra med fakta om verklighetens samband och strukturer – d v s ge svar på frågor av typen ”i hur hög grad påverkas utvecklingen av kriminella beteenden av utebliven närhet?”. Ett dylikt tillvägagångssätt hade möjligen lämpat sig i en utredning av sociala problem på samhällsnivå (exempelvis prostitution och sexualbrott), eftersom en tydlig bild av verklighetens samband och relationer skapar möjligheter att vidta åtgärder kring sådana problem.

Ett sådant hypotetiskt och deduktivt tillvägagångssätt förutsätter emellertid att jag redan på förhand har en klar bild av vad närhet innebär för människor. Eftersom jag i stället vill närma mig närhetsfenomenet på ett *induktivt* sätt, det vill säga söka innebörden av närhet snarare än

utreda samband kring den, insåg jag att en kvalitativ metod fick ligga till grund för denna studie (Aspers, 2007: 31).

Vad gäller vilken typ av kvalitativ metod jag skulle använda, ansåg jag fenomenologin vara det lämpligaste valet för min studie. Denna metod studerar på ett direkt och empirinära sätt upplevelser hos de personer som undersöks, samt erbjuder en genuinitet och äkthet i materialet som få andra metoder kan ge (Dahlberg, Drew & Nyström, 2001: 44).

Jag ansåg varken att diskursanalys, hermeneutik eller grundad teori kunde fylla samma funktion. Då jag inte är intresserad av att göra någon studie av historiska skeenden, eller endast inskränka mig till talet om närhet, valde jag bort diskursanalysen. Ett så anti-essensialistiskt synsätt som denna metod innebär, skulle enligt min bedömning knappast kunna ge mitt forskningsområde rättvisa. Med en diskursanalytisk utgångspunkt skulle en intervjuperson exempelvis kunna "byta diskurs" och plötsligt konstruera sig själv och sin identitet på ett nytt sätt, jämfört med vad han/hon konstruerat tidigare i samtalet. Jag vill med andra ord nå närhetsfenomenet på en djupare plan än att ta reda på hur mina intervjupersoner väljer att tala om det. Fokus kommer alltså att ligga på att försöka utröna *vad* som sägs, och inte hur det sägs, skulle kunna sägas eller måste sägas inom en viss diskurs (Taylor, Wetherell & Yates, 2001).

Hermeneutiken förutsätter att forskaren kontinuerligt och aktivt ska tolka intervjupersoners utsagor och annat empiriskt material, vilket per definition innebär att han/hon använder sin egen förförståelse. Jag är inte intresserad av att, inom detta forskningsområde, skapa en egen tolkningsram och därmed "medkonstruera" närhetsfenomenets natur. Vidare finner jag hermeneutiken olämplig eftersom denna används med en historisk och samhällslig bakgrund gentemot empirimaterialet. Jag är istället intresserad av vad som sägs *här och nu*; fokus i mitt empiriska material är utsagorna från de personer som deltar i undersökningen – inte jag, historien eller kulturen. Jag anser att detta förhållningssätt skapar bättre förutsättningar för att få en genuin förståelse för fenomenets kärna än vad hermeneutiken kan erbjuda (Moustakas, 1994; Ödman, 2007)

Den grundade teorin kan i viss mån erbjuda denna genuinitet, eftersom den har fokus på just detta och bortser från förförståelse. Dock ansåg jag att den grundade teorin inte på samma sätt som fenomenologin kan tränga in i en företeelses kärna utan mest används för att studera faktiska skeenden. Som en konsekvens av detta tenderar den grundade teorin att i hög grad objektivera den aktuella undersökningens deltagare. Jag är istället intresserad av att arbeta *intersubjektivt*, det vill säga av att se deltagarna i studien som fullvärdiga subjekt som hjälper mig att skapa en förståelse för närhetsfenomenet (Hartman, 2001, Moustakas, 1994)

Med detta i åtanke anser jag alltså fenomenologin vara den lämpligaste metoden för min studie. Denna metod kommer nu att ges en utförligare beskrivning.

5.2 Om fenomenologi

Upplysningstidens och modernismens utbredning under främst 1700-talet innebar enorma vetenskapliga framsteg, främst på det naturvetenskapliga planet. Världen, med alla dess fenomen, började alltmer att betraktas på ett sätt som kunde härledas till att en objektiv verklighet existerade "där ute", det vill säga bortom vår varseblivningsförmåga – *positivismen* blev det ledande vetenskapliga idealet. Detta vetenskapsideal blev även centralt för de

framväxande humanvetenskapernas värld; forskare ansågs kunna studera andra människor som om dessa var en del av den objektiva verkligheten ”där ute” (Bäck-Wiklund, 1998: 76; Dahlberg, Drew & Nyström, 2001: 44).

Med tiden, under det sena 1700-talet, men främst 1800-talet, kom dock en rad filosofiska funderingar kring huruvida denna subjekt-objektrelation mellan forskare och medmänniskor verkligen passade humanvetenskapernas anspråk på att få en fördjupad och naturlig bild av den mänskliga naturens väsen. Den tyske filosofen Edmund Husserl (1859-1938) utvecklade sedermera dessa tankegångar. Han varnade för en övertro på de positivistiska vetenskapsidealerna, och menade att dessa gav en världsfrånvänd och objektiverad syn på mänskliga fenomen och företeelser. Vad humanvetenskaperna istället behövde ta till sig, menade Husserl (citerad i Dahlberg, Drew & Nyström, 2001: 44), var vikten av att gå till ”things themselves”, vilket görs genom att studera mänskliga fenomen i de miljöer och sammanhang de faktiskt uppträder. Den franske filosofen och psykologen Maurice Merleau-Ponty (1908-1961), som inriktat sig på vikten av att förstå människors varseblivningsförmåga, poängterar att:

To return to the things themselves is to return to that world which precedes knowledge, of which knowledge always speaks, and in relation to which every scientific schematization is an abstract and derivative sign-language, as is geography in relation to the countryside in which we have learnt beforehand what a forest, a prairie and a river is (citerad i Dahlberg, Drew & Nyström, 2001: 48).

Människors faktiska *livsvärld* blev en ledstjärna för dessa tankegångar; för att förstå mänskliga skeenden måste man gå till den mänskliga livsvärlden, där dessa skeenden faktiskt uppenbarar sig. Dessa tankegångar ligger till grund för begreppet *fenomenologi* (Bäck-Wiklund, 1998: 76).

Det fenomenologiska synsättet innebär att människor inte ska betraktas som robotliknande objekt skapade av en viss samhällsstruktur, utan att de bör betraktas som *subjekt* som genom sitt medvetande och sina tolkningar istället skapar och upprätthåller sin mänskliga verklighet. Detta innebär således att människor ska studeras utifrån sina subjektiva upplevelser och därmed sitt sätt att skapa verkligheten; något som enligt Bäck-Wiklund (1998: 77) menar går om intet med de positivistiska vetenskapsidealerna:

Den fenomenologiska kritiken av det naturvetenskapliga idealet med sin logiskt inriktade objektivism innebär just detta. Den objektiva kunskapen har skurit av banden till den konkret erfarna livsvärlden. Människan reduceras till ett objekt, och man bortser från hennes subjektiva förmåga att som medlem i en kulturkrets och en språkgemenskap tolka och tyfifiera de erfarenheter som ständigt strömmar mot henne.

De fenomenologiska idéerna, som utvecklats ända sedan 1700- och 1800-talen (och tydligare definierats under tidigt 1900-tal av Husserl) har sedermera inspirerat en mängd nya kvalitativa humanvetenskapliga synsätt, bland annat utvecklingen av *symbolisk interaktionism*. Detta synsätt utvecklades under 1900-talets mitt, då det blev vanligt att studera människors vardagsliv och sociala samspel, och medförde en tredje typ av subjekt-objektrelation mellan forskaren och dennes omvärld. Där positivismen vanligtvis sett forskaren som subjekt och medmänniskor som objekt, och där fenomenologin traditionellt ser forskare och medmänniskor som subjekt vars medvetande riktas mot objekt, studerar interaktionismen vad som sker *mellan* människor i egenskap av subjekt. Detta fält innefattar bland annat studiet av språk, gester och andra sociala koder mellan människor. Det kanske tydligaste exemplet på en

interaktionistisk forskare är den amerikanske sociologen Harold Garfinkel, som lade grunden till *etnometodologin*, vilken studerar just människors kommunikation och samspel. Även *socialkonstruktionismen*, som studerar människors språkliga konstruerande av en gemensam verklighet, kan räknas till denna typ av subjekt-subjektrelation (Bäck-Wiklund, 1998; Dahlberg, Drew & Nyström, 2001).

Den fenomenologiska idétraditionen har även inspirerat existentiella filosofer som Jean-Paul Sartre, Simone de Beauvoir och tidigare nämnda Merleau-Ponty, vilka gjort sina egna respektive tolkningar och utvecklingar av begreppet. Gemensamt för alla typer av fenomenologi är dock grundtesen att människor betraktas som subjekt med varseblivnings- och tolkningsförmåga, och att de därmed ska studeras som sådana. Den amerikanske sociologen och socialpsykologen Thomas Luckmann (citerad i Bäck-Wiklund, 1998: 71) sammanfattar detta faktum på ett träffsäkert sätt: "Fenomenologins målsättning är att studera den subjektiva orienteringens universella strukturer, inte att förklara den objektiva världens generella grunddrag".

Den viktigaste grundpelaren inom den fenomenologiska forskningsprocessen är att forskaren frigör sig från alla antaganden om den eller de personer som studeras (förförståelsen sätts inom parentes) för att på så vis kunna nå deras rena och underliggande medvetande om och upplevelse av ett fenomen. En forskare som ska göra en fenomenologisk analys av hur arbetslösa upplever sin livssituation bör således inte anta att "arbetslösa människor är slöfockar som utnyttjar vårt sociala system" eller basera studien på statistik om arbetslösa – det som ska undersökas är rätt och slätt de arbetslösas egna upplevelser av situationen. Dessa upplevelser kan inte studeras genom positivistiska metoder eller genom att studera det aktuella samhällets struktur eller kultur; det är endast konkreta upplevelser som är av värde (Bäck-Wiklund, 1998).

Enligt Moustakas (1994: 47) går det fenomenologiska arbetssättet ut på att skaffa en så riklig och nyanserad bild som möjligt av fenomenet som undersöks. Denna bild ska sedan kunna tillämpas på ett så allmänmänskligt plan som möjligt – faktorer som ålder, kön och socioekonomisk status blir således av underordnad karaktär.

Det gäller alltså att med helt blanka papper och öppet sinne gå in i en undersökning med målet att komma själva fenomenet in på livet – undersökningsmaterialet, d v s personerna som studeras, ska så att säga tala för sig självt. På så vis kan *intentionaliteten* nås hos de personer som upplever fenomenet. Intentionalitet innebär att en människas medvetande är riktat mot ett objekt eller ett fenomen; både objektet eller fenomenet i sig (*noema*) och hur detta upplevs (*noesis*) (Moustakas, 1994: 31). Av detta skäl är, som tidigare nämnts, upplevelsen en förutsättning för intentionalitet. Vårt medvetande kan inte riktas mot något vi inte upplevt. Mänskliga upplevelser av det undersökta objektet är således den centrala urvalsfaktorn i en fenomenologisk studie (Dahlberg, Drew & Nyström, 2001).

Mot nämnda metodologiska bakgrund kommer jag nu lite mer detaljerat att beskriva mitt tillvägagångssätt.

5.3 Tillvägagångssätt

För att på bästa sätt kunna komma nära andra personers egna upplevelser är A och O att forskaren först och främst sätter parentes runt sin egen förförståelse av det upplevda

fenomenet. Denna förförståelse beskrivs i ett separat avsnitt, kallat *epoké*, och förväntas stanna där tills all data är insamlad, bearbetad och analyserad – först i slutdiskussionen ska förförståelsen plockas fram som jämförelse mot det färdiga resultatet. Det är givetvis viktigt för forskaren att förhålla sig till sin epoké på rätt sätt så att denna inte färgar resultatet istället för att befria detsamma från förförståelse. Epokén ska alltså fungera som en påminnelse, och därmed som ett undvikande, av förförståelsen (Bäck-Wiklund, 1998). Moustakas (1994: 47) menar att forskaren ska vara helt fri från antaganden om de personer som studeras, och rent av ha en naiv grundinställning till det undersökta fenomenet:

In phenomenological studies the investigator abstains from making suppositions, focuses on a specific topic freshly and naively, constructs a question or problem to guide the study, and derives findings that will provide a basis for further research or reflection.

I detta fall behöver således min personliga förförståelse av närhet att redovisas i en epoké; jag förväntas angripa fenomenet som om jag inte hade en aning om vad detsamma kunde innebära för olika personer. På detta sätt kommer intervjupersonernas subjektivitet att öka i förhållande till min forskarroll, och jag kommer därmed att kunna diskutera fenomenet på ett sätt som inte distanserar mig från intervjupersonernas upplevelser. Den fenomenologiska forskningsprocessen är nämligen *intersubjektiv*, i och med att alla människor betraktas som subjekt som gemensamt upplever och därmed skapar en förståelse för verkligheten. Det som ska undersökas i detta fall är således intervjupersonernas intentionalitet vad gäller fenomenet närhet, vilket innebär att både närhetens essenser (*noema*) samt upplevelsen av dessa essenser (*noesis*) tas i beaktning (Moustakas, 1994).

Deltagarnas subjektroll innebär som tidigare nämnts att de får status som *samtalspersoner*. Denna term kommer fortsättningsvis att användas istället för det tidigare begreppet *intervjupersoner* (vissa tillämpare av fenomenologisk forskning föredrar termen *medforskare*, vilket emellertid inte gäller i mitt fall). Gemensamt med samtalspersonerna söker jag fenomenets bakomliggande teman och essenser, och samtalspersonernas åsikter är i allra högsta grad viktiga för studiens resultat (Bäck-Wiklund, 1998; Moustakas, 1994).

Det vanligaste empiriska tillvägagångssättet inom fenomenologisk forskning baseras på intervjuer, och detta kommer att ske även i min studie. Eftersom jag går in i arbetet med största möjliga förutsättningslöshet kommer intervjuerna inte att vara speciellt strukturerade, utan samtalspersonerna kommer att få berätta relativt fritt och öppet kring sina upplevelser av närhet. Av naturliga skäl krävs att jag som forskare varken styr intervjuerna för mycket eller väntar mig vissa typer av svar, då detta skulle eliminera hela tanken med ett fenomenologiskt arbetssätt. Jag har förvisso formulerat ett antal frågor och potentiella följdfrågor (se bifogad intervjuguide), men läsaren bör ha i åtanke att dessa endast används som stödpunkter om samtalen skulle köra fast, snarare än som frågor jag verkligen måste få svar på från alla. Mer om metodologiska dilemman kan läsas i avsnitt 5.6 (Moustakas, 1994).

Efter att ha utfört intervjuerna, samt transkriberat dem, har jag de *data* som kommer att behandlas. Dessa data kommer, med en intervju i taget, att analyseras enligt Moustakas' version av "van Kaam"-metoden (Moustakas, 1994: 120; van Kaam, 1959), namngiven efter forskaren med samma namn som var en föregångare vad gäller att använda fenomenologisk metod på psykologins område. Det finns två huvudsakliga anledningarna till att jag valde just den variant av van Kaam-metoden som omarbetats av Moustakas. Delvis var jag sedan tidigare bekant med denna analysmetod, men jag bedömde även att metoden är ett detaljrikt och djupgående tillvägagångssätt, som förespråkar en noggrann och genuin bearbetning av

fenomenet – Moustakas har nämligen omarbetat denna metod och försett den med tre extra analyssteg, jämfört med hur van Kaam själv formulerat sin metod. Jag bedömde att dessa tre extra analyssteg, om vilka kan läsas i avsnitt 5.3.3, ytterligare bidrar till att vässa förståelsen för det undersökta fenomenet, och därmed bidrar till att nå en ytterligare fördjupad bild av detsamma.

De grundläggande epistemologiska aspekterna av van Kaam-metoden, om vilka främst kan läsas i följande avsnitt, bör därför läsas som van Kaams egna idéer, samtidigt som det rent konkreta analysförfarandet ska förstås i termer av att de omarbetats något av Moustakas i syfte att ge en fördjupad bearbetning av datamaterialet (se även avsnitt 7.1.3 och 7.1.4).

5.3.1 Fenomenologi enligt van Kaam. van Kaam (citerad i Moustakas, 1994: 12) hävdar, i likhet med de flesta förespråkare av fenomenologisk och kvalitativ metod, att statistiska mätningar och experiment ”may distort rather than disclose a given behavior through an imposition of restricted theoretical constructs on the full meaning and richness of human behavior” – han menar med andra ord att forskare som gör anspråk på att förstå mänskligt beteende inte på förhand ska begränsa sig till att skapa denna förståelse genom ett teoretiskt och strukturerat ramverk; på så sätt skaffar forskaren nämligen skygglappar som utestänger alla upplevelser som *inte* ingår i detta teoretiska och strukturerade ramverk.

Vad som istället behövs för att förstå mänskliga upplevelser, är enligt van Kaam (1966: 295) ett kvalitativt och fenomenologiskt tillvägagångssätt, då detta är ”object-centered rather than method-centered”. Ett sådant tillvägagångssätt är enligt van Kaam nämligen på samma gång både öppet och kritiskt; öppet i den meningen att det bidrar till att skapa en fullödig och flexibel förståelse för den eller de personer som undersöks, och kritiskt i den meningen att det syftar till att inte blint lita på färdiga metodologiska mallar innan det empiriska materialet samlas in – detta bör istället ta vid först efter att det empiriska materialet sammanställts. Vidare förespråkar van Kaam (citerad i Moustakas, 1994: 46) att den fenomenologiske forskaren upprätthåller en ”lived’ relationship” med den eller de personer som undersöks samtidigt som det empiriska materialet systematiskt beskrivs och testas (se avsnitt 5.3.2), vilket mer konkret innebär att forskaren aldrig får avvika från den unika mänskliga levda erfarenheten genom att snöa in på fördomar och andra på förhand skapade uppfattningar.

van Kaams konkreta tillvägagångssätt (om vilket kan läsas i avsnitt 5.3.3) har som ovan nämnts sedermera tolkats och omarbetats av Moustakas (1994: 120), och det är denna omarbetade version som jag ämnar använda vid analysprocessen i min studie. Denna metod kommer nu därför att ges en närmare beskrivning.

5.3.2 Analysprocessen – steg för steg. Moustakas’ (1994: 120) bearbetade version av van Kaam-metoden innebär rent konkret att jag (efter att ha skickat de transkriberade intervjuerna till respektive samtalsperson för godkännande) kommer att läsa igenom mina intervjuer, varefter jag kommer att göra en sammanställning av alla utsagor jag fått. Detta kallas *horisontalisering*, och innebär att inget lämnas åt slumpen utan där allt som sagts tas i beaktning. Notera att ”horisont” här syftar på varje respektive samtalspersons tolkningshorisont, och inte på en gemensam horisont för alla samtalspersoner. En jämförelse mellan alla samtalspersoner görs först i analysprocessens sista skede.

Efter att ha skapat en tolkningshorisont för varje intervju kommer jag att söka rätt på vilka faktorer som återkommer i varje respektive intervju. Efter att dessa funnits kommer den *fenomenologiska reduktionen* att ta vid, där jag skalar bort alla onödiga element av

samtalspersonernas utsagor – noggranna avvägningar kommer att göras kring varje utsaga för att testa deras giltighet. Vaga och/eller irrelevanta utsagor skalas bort.

Efter denna avskalning kommer jag att sammanställa *teman* där de relevanta utsagorna tjänar som underkategorier. Därefter kommer jag att jämföra dessa teman med hela intervjun för att kontrollera deras rimlighet mot helheten. Om så inte är fallet måste förändringar göras.

Efter att jag funnit relevanta teman i varje intervju gör jag en *textuell* sammanställning av varje intervju, vilket innebär att jag fokuserar på samtalspersonernas konkreta beskrivningar. Specifika utsagor och ordval belyser dessa beskrivningar. Här kommer jag även att behöva ta noggrann hänsyn till den *upplevda variationen*. Denna innebär att jag inte får fastna i en och samma föreställning. Om en person exempelvis beskriver färgen röd, kan denna färg lika gärna uppfattas som orange av en annan person.

Utifrån de textuella sammanställningarna kan jag sedan göra en *strukturell* sammanställning av varje intervju, där jag med egna ord kan beskriva vad som sägs. Detta syftar till att *abstrahera* och därmed även kunna *kategorisera* de konkreta utsagorna, dock med stor försiktighet eftersom materialet hela tiden ska vara så genuint och nära de konkreta utsagorna som möjligt – detta är en balansgång vars steg jag själv får bedöma i varje situation. Om en person säger ”rött med inslag av gult” kan jag exempelvis översätta detta till ”orange”.

Efter att de textuella och strukturella beskrivningarna gjorts för varje intervju, ska dessa delar sammanföras med varandra. Syftet med detta är att skapa en bred grund för fenomenet, där såväl mina samtalspersoners utsagor som mina egna noggranna men försiktiga abstraheringar av utsagorna kan inrymmas.

Med avstamp i detta steg tar jag sedan det sista steget i analysprocessen, vilket innebär att jag gör en sammanställning av gruppen som helhet för att, baserade på samtliga textuella/strukturella sammanställningar, finna essenserna kring fenomenet. I exemplet med färger som beskrivits som röda, orange eller rödgula skulle en slutgiltig essens kunna bli ”nyanser av rött”.

Analysprocessen enligt den modifierade van Kaam-metoden kan alltså sammanfattas i följande sju steg, efter att intervjuerna transkriberats:

1. Horisontalisering
2. Fenomenologisk reduktion
3. Sammanställning av teman för varje intervju
4. Textuell individuell beskrivning
5. Strukturell individuell beskrivning
6. Textuell/strukturell individuell beskrivning
7. Sammanställning av gruppen som helhet för att finna fenomenets essenser

Efter att ha beskrivit Moustakas’ version av den fenomenologiska van Kaam-metoden, ämnar jag nu beskriva likheter och skillnader mellan denna och originalversionen, samt översiktligt jämföra dessa med två andra fenomenologiska tillvägagångssätt. Jag kommer även att argumentera för mitt val av analysförfarande.

5.3.3 Varför använda en omarbetad version av van Kaam-metoden? Den ursprungliga varianten av van Kaams (1959) analysmetod innehåller fyra huvudsakliga steg, vilka kort kan

beskrivas som *horisontalisering* (där alla relevanta utsagor listas), *fenomenologisk reduktion* (där alla utsagor som inte bedöms som nödvändiga för förståelsen av fenomenet, eller inte är möjliga att tematisera, skalas bort), *sammanställning av teman* för varje intervju och därefter en sammanställning av gruppen som helhet, där teman som kan härledas till samtliga intervjuer bedöms utgöra fenomenets essenser. På detta sätt liknar den ursprungliga van Kaam-metoden Giorgis fenomenologiska metod (1985), då även denna innehåller fyra analyssteg, som syftar till att successivt skala av, tematisera och fastställa gemensamma mönster i det empiriska materialet, vilka utgör fenomenets kärna. Giorgi (1985: 10, 43) använder dock en terminologi som skiljer sig något från van Kaam-metoden – inom förstnämndas analysförfarande omnämns nämligen de enskilda upplevelserna som *situerad struktur*, medan de upplevelser som är gemensamma för hela deltagargruppen benämns som *generell struktur*. van Kaam (1959: 68) gör ingen sådan begreppslig åtskillnad mellan enskilda och gemensamma upplevelser, utan beskriver kort och gott alla upplevelser som ”experiences”.

Enligt Moustakas (1994: 120) version av van Kaam-metoden följs temafasen, i tur och ordning, av en *textuell sammanställning* (där konkreta beskrivningar av fenomenet, med hjälp av den aktuella samtalspersonens egna utsagor, sammanställs för varje intervju), en *strukturell sammanställning* (där varje sammanställd beskrivning av fenomenet teoretiseras och abstraheras av forskaren) och en *textuell-strukturell sammanställning*, vilken innefattar ett integrerande av varje intervjus textuella och strukturella sammanställningar. Först efter sistnämnda analyssteg sammanställs alla enskilda intervjuer till en gemensam del, varifrån fenomenets essenser kan skönjas. Detta analysförfarande återfinns även i Moustakas bearbetning av den så kallade Stevick-Colaizzi-Keen-metoden (Stevick, 1971; Moustakas, 1994: 121-122). Sistnämnda metod skiljer sig dock från van Kaam-metoden, då den innebär att forskaren bearbetar sin egen förförståelse på samma sätt som han eller hon senare bearbetar det empiriska materialet, för att sedan inkludera förförståelsen i själva analysprocessen

Med andra ord innebär Moustakas’ version av van Kaam-metoden ett ökat teoretiserande kring undersökningsdeltagarnas upplevelser. Detta tilltag kan givetvis vara ett tveeggat svärd, då ett ökat teoretiserande lätt kan distansera forskaren från det ursprungliga empiriska materialet – samtidigt som ett ökat teoretiserande bidrar till att fördjupa förståelsen för fenomenet. Jag väljer att beakta den sistnämnda aspekten, då jag bedömer att ett ökat teoretiserande inte nödvändigtvis behöver vara av ondo för analysprocessen så länge forskaren kontinuerligt går tillbaka till det ursprungliga empiriska materialet och kontrollerar att varje analyssteg ligger nära detta, och att han eller hon därmed inte så att säga har ”svävat iväg” till sin egen förförståelse eller på annat sätt förlorat kontakten med ursprungsmaterialet. På så vis kan den ”lived relationship” som van Kaam (citerad i Moustakas, 1994: 46) förespråkar upprätthållas gentemot det undersökta fenomenet, samtidigt som förståelsen för detsamma fördjupas.

Jag bedömde således att Moustakas’ variant av van Kaam-metoden var att föredra framför originalet, då den förstnämnda bidrar till en ökad och fördjupad förståelse för det fenomen som undersöks.

Det viktigaste inom fenomenologisk forskning, inom såväl van Kaam-metoden som andra analysverktyg, är att forskaren gör sig fri från sin egen förförståelse kring det undersökta fenomenet. I nästa avsnitt ämnar jag därför nedteckna den förförståelse jag har kring fenomenet närhet.

5.4 Epoké: Min egen förförståelse

I detta avsnitt ämnar jag sätta parentes kring min egen förförståelse av fenomenet närhet. Avsikten med att skriva detta avsnitt är att kontinuerligt kunna gå tillbaka till det och påminna mig själv om hur min förförståelse ser ut, för att på så vis kunna bortse från den.

Då jag hör ordet ”närhet” tänker jag främst i termer av min egen frågeställning, nämligen att konkret fysisk beröring av olika slag ligger inbäddat i ordet – med andra ord gör jag oftast en *kroppslig* tolkning av ordet ”närhet”. Om jag hör någon säga ”jag saknar närhet” tolkar jag oftast detta som att personen känner sig kroppsligt isolerad från sin sociala omgivning genom att vederbörande inte har fått den kroppsliga kontakt med andra människor – oavsett om det rör sig om sexuell, vänskaplig, familjär eller rent av rent konfliktrelaterad fysisk kontakt – som han eller hon anser sig behöva. Jag tror även att majoriteten av mina samtalspersoner kommer att glida in på denna typ av närhet i sina berättelser förr eller senare (givetvis utan att jag aktivt lett dem dit).

Ordet ”närhet” kan även nämnas i termer av exempelvis geografisk, kulturell, politisk eller intellektuell närhet. Det är högst troligt att även dessa typer av närhet kommer att diskuteras av mina samtalspersoner förr eller senare. Men lika lite som jag ämnar låta min egen uppfattning guida samtalet, lika lite kommer jag själv att aktivt ”kvotera in” andra uppfattningar av närhet än min egen bara för att generera ett intressant och brett material.

Jag tror även att olika samtalspersoner kommer att beskriva fenomenet närhet på olika sätt. Dessa personers ålder, kön och socioekonomisk status kan påverka hur berättelserna framställs, och det är därför viktigt för mig att inte själv styra samtalen i önskade riktningar. Jag tror att kvinnor gärna generellt talar om närhet i termer av fysisk beröring från nära och kära, medan män har en tendens att börja diskutera sexualitet då det kommer till fysisk beröring. Här är det viktigt att förstå att jag som forskare också tillhör ett kön (man) och därmed kan berättelserna te sig olika beroende på om det är män eller kvinnor som intervjuas (detta faktum gäller för övrigt samtliga urvalsfaktorer; precis som mina samtalspersoner kan jag ju själv kategoriseras på olika sätt).

Jag tror även att yngre människor kommer att ha större fokus på fysisk och kroppslig närhet, medan äldre människor troligtvis gärna berättar om närhet i termer av exempelvis geografisk eller intellektuell sådan. Dessa skillnader är egentligen ointressanta för slutresultatet, då essensen av närhet ska definieras, men är som tidigare nämnts viktiga för att min egen roll i intervjuerna inte ska bli vinklad på olika sätt.

Nämnas bör även att jag har en *metodologisk* förförståelse. Det är denna förförståelse som gör att jag klassar fenomenologin som den mest lämpliga metoden för denna undersökning, och därmed ratar andra typer av metodologiska tillvägagångssätt. Jag tror bland annat att en positivistisk och kvantitativ studie reducerar och objektiverar människor, i stället för att gå till deras konkreta upplevelser av ett fenomen.

Jag har även, som tidigare nämntes, en förförståelse för att diskursanalys, hermeneutik och grundad teori är tillvägagångssätt som inte kan ge samma tyngd och äkthet i undersökningen som ett fenomenologiskt arbetssätt kan. Jag vill därför betona att mitt metodval grundar sig på just en förförståelse; det är fullt möjligt att exempelvis en hermeneutisk, eller rent av en positivistisk, studie kan ge ett intressant resultat då fenomenet närhet studeras. Jag bedömer

dock att detta inte är fallet just i min undersökning, och låter därför min förförståelse styra metodvalet.

Jag anser att jag nu, så utförligt som möjligt, redogjort för min förförståelse kring ämnet närhet, men även kring den konkreta undersökningsprocessen och mitt metodologiska tillvägagångssätt. Förförståelsen har jag fått på en mängd olika sätt, främst genom min beteendevetenskapliga utbildning men även i vanliga ”cafédiskussioner” med människor jag umgås med privat. Även olika typer av media eller massmedia, som exempelvis TV, radio och tidningar, har bidragit till denna förförståelse.

Viktigt att betona är att detta avsnitt skrivits innan den empiriska undersökningen, det vill säga intervjuerna påbörjades, samt innan det tidigare forskningsavsnittet skrivits eller någon teoretisk förförståelse skapats. Som tidigare nämnts är detta arbetssätt ett medvetet val från min sida, eftersom jag anser att förförståelsen ska hållas avskild från det empiriska material som studerats och endast plockas fram som en jämförelse då resultatet är färdigställt.

Jag ämnar nu därför försöka lämna förförståelsen därhän och inte låta den ha någon påverkan då jag snart går in i själva undersökningen. Innan dess ämnar jag dock gå igenom några ytterligare avsnitt, och det första av dessa berör studiens urval.

5.5 Urval

Fenomenologins intersubjektiva tillvägagångssätt medför en rad kriterier för urvalet. Ett *essentiellt* kriterium är givetvis att personerna jag intervjuar har *erfarenheter* av det upplevda fenomenet. Jag har alltså inte för avsikt att intervju personer som saknar förståelse för vad närhet är eller kan innebära (Dahlberg, Drew & Nyström, 1998: 44).

Ett annat essentiellt urvalskriterium är att samtliga intervju personer är beredda och villiga att tala om fenomenet, det vill säga genuint intresserade av att lufta sina känslor och upplevelser kring närhet och skapa en större egen förståelse för fenomenets essenser. Det är i och med detta arbetssätt som den fenomenologiska forskningen får sin *intersubjektiva* prägel, både forskare och deltagare är delaktiga i processen (Moustakas, 1994: 36).

Jag har även valt att ta hänsyn till de *generella* kriterierna kön, ålder, etnicitet, sysselsättning och civilstatus för att skapa viss bredd i materialet. Viktigt att betona i sammanhanget är dock att urvalskriterierna för en fenomenologisk studie ser annorlunda ut jämfört med exempelvis en positivistisk dito; det främsta målet här är inte att resultatet ska bli generaliserbart för en stor population, utan att de personer som intervjuas ska leverera en så utförlig bild av det upplevda fenomenet som möjligt. De generella kriterierna är ämnade att tillvarata mänskliga olikheter, för att därigenom finna gemensamma nämnare i upplevelserna av ett fenomen, men är i övrigt kraftigt underordnade de essentiella kriterierna. Av denna anledning, men även av tidsskäl, har jag valt att utgå från relativt få generella kriterier (Moustakas, 1994: 107).

Jag har primärt valt att söka samtalspersoner i periferin av min egen bekantskapskrets, vilket grundar sig på något så enkelt som en kompromiss. Jag är medveten om att ett optimalt tillvägagångssätt skulle vara att välja för mig okända personer, eftersom detta skulle minimera min förförståelse för deras syn på närhet. Då denna uppsats har relativt begränsade tidsramar bedömde jag dock att det var enklast att söka personer som jag hade någon form av personlig kontakt med. Detta var även fördelaktigt eftersom mitt essentiella kriterium (att personerna

ska ha upplevt och ha en förståelse för närhetsfenomenet) lätt kunde tillgodoses. Notera att jag här gör en distinktion mellan *att* mina samtalspersoner upplevt närhetsfenomenet, respektive *hur* de upplevt det.

Jag bör även betona varför jag valt att söka samtalspersoner just i periferin av min bekantskapskrets och inte i dess innersta delar. Dels beror detta på att jag vill minimera förförståelsen då jag intervjuar samtalspersonerna (vilket kan vara svårt om jag har en för "nära" privat relation med dem), dels kan etiska dilemman uppkomma, om vilka kan läsas i avsnitt 5.7.

Sex personer, mellan 18 och 42 år, accepterade att agera samtalsperson i denna studie. Av dessa sex var tre kvinnor och tre män. Fyra studerade och två heltidsarbetade. Fyra var av helsvenskt ursprung, en var svenskfödd iranier och en hade finskt påbrå men var född i Sverige. Vad gällde personernas civilstatus var två personer singlar och fyra levde i ett förhållande, varav två av dessa var samboende med sin partner. En av dessa var dessutom gift och hade barn. I resultatdelen ämnar jag presentera personerna under de fingerade namnen Lars, Andreas, Erik, Aida, Johanna och Anneli.

Samtalspersonerna valdes ut genom att jag gjorde en kartläggning av vilka människor i min perifera bekantskapskrets som skulle kunna tillgodose urvalskriterierna, vilket åtföljdes av att jag själv, eller genom gemensamma bekanta, tog kontakt med personerna via telefon eller e-post och gav dem kortfattad information om studiens syfte, intervjuernas upplägg samt etiska aspekter (se avsnitt 5.7). Mer utförlig information fick de inför varje respektive intervjutillfälle.

För att skapa en så avslappnad och trivsam intervjumiljö som möjligt meddelade jag även att samtalspersonerna själva fick välja var de ville intervjuas, så länge den aktuella miljön var fri från ljudstörningar. Som en konsekvens av sistnämnda faktum meddelade jag även att intervjuerna skulle spelas in, men att jag direkt efter transkriberingen skulle göra mig av med ljudbanden. För att ytterligare öka trivseln lovade jag även att bjuda på fika vid varje intervjutillfälle (Aspers, 2007: 148).

Även om jag anser att noggranna avvägningar gjorts angående urvalet, kan givetvis en mängd dilemman och svagheter uppkomma under studiens gång. Jag ämnar nu, så utförligt som möjligt, försöka kartlägga vad jag bedömer vara de största riskfaktorerna kring dessa dilemman.

5.6 Metodologiska dilemman

Eftersom detta är en fenomenologisk undersökning bör först och främst *förförståelsen* tas i beaktning; vad gäller fenomenet närhet har jag, i likhet med de flesta andra människor, en förförståelse av hur det kan upplevas, och här bör jag som forskare noga reflektera över hur bra jag kan hålla denna förförståelse på avstånd och låta den stanna i epokén. Om jag misslyckas med detta kommer hela processen att påverkas; jag kommer att skjuta in ledande följdfrågor, personligen instämma i intervjupersonernas utsagor och på andra sätt färga hela resultatet, som på intet sätt skulle utgöras av en fenomenologisk studie. Här bör jag på regelbunden basis påminna mig själv om vad det fenomenologiska arbetssättet innebär genom att gå tillbaka till epokén och påminna mig om min egen förförståelse (Moustakas, 1994).

Vidare bör skrivandet av epokén inte hastas igenom, utan ske på ett utförligt sätt och under en viss tidsperiod, eftersom nya infall och idéer kan tillkomma. Först då jag upplever att all min förförståelse är helt ”tömd” och jag flera gånger läst igenom epokén bör intervjuandet på ett för mig trovärdigt sätt kunna inledas. En icke välkommen förförståelse kan även ta överhanden i de konkreta intervjufrågorna; A och O är att dessa inte utformas som om de vore en ”muntlig enkät” med färdiga svarsalternativ. Intervjuprocessen ska istället vara interaktiv och på en ”samtalsmässig” nivå snarare än att den ska likna en konkret utfrågning. Här är det lätt att hoppa i galen tunna, eftersom scenariot att ”intervjua en person” lätt kan tolkas som just en konkret utfrågning. För att undvika denna risk torde det vara bra att reflektera över intervjun i god tid, och även att som forskare ”avdramatisera” situationen för sig själv så att det hela inte blir alltför stelt och uppstylat (Aspers, 2007: 148; Moustakas, 1994).

Ett relaterat problem behandlar hur jag som forskare måste förhålla mig till ”forskarkollegor” på det aktuella arbetsfältet, men även till personer jag umgås med privat. Att sätta sig in i en fenomenologisk process innebär att hålla sina resultat ”hemliga” för alla personer i omgivningen, undantaget de personer som ingår i själva undersökningen, till den tidpunkt då hela arbetet är färdigt. I annat fall kan nyfikenhet och frågor från omgivningen påverka analysprocessen.

En lösning på detta, men även på relaterade problem, kan vara att upprätta en forskningsdagbok, där allt skrivs in om vad som gjorts och vad som ska göras nästa gång undersökningen tas fram. Av tidsskäl kommer detta emellertid inte att göras i mitt fall.

Givetvis kan en rad problem uppstå vad gäller såväl mitt urval som mina samtalspersoner. Ett möjligt problem som kan röra mina samtalspersoner är att dessa inte är helt ärliga i sina utsagor. Inom ett arbetsfält där personer förväntas ge ut sig själva och beskriva sina personliga upplevelser med egna ord finns troligtvis en hög risk att samtalspersonen modifierar sin egen berättelse, antingen för att han eller hon vill hemlighålla vissa delar av sina upplevelser, eller att den sociala önskvärldheten sätter in. Det sistnämnda tar sig, då det förekommer, uttryck i att samtalspersoner ger de svar som han eller hon tror att jag som forskare söker. Eventuellt kan politisk korrekthet ha betydelse här; samtalspersonen upplever helt enkelt att vissa saker inte är helt okej att säga (Bryman, 2002: 306).

Problemet med ofullständiga svar utgör givetvis en stor bromskloss inom ett fenomenologiskt tillvägagångssätt; detta bygger just på ett frispråkigt och öppet berättande från samtalspersonernas sida. Ett tänkbart sätt att bemöta detta problem kan i första hand vara utförlig *information* till samtalspersonerna. Först och främst bör dessa vara medvetna om att intervjuerna kräver ett öppet berättande – som forskare bör jag betona att om samtalspersonen upplever intervjun alltför självutlämnande och besvärande, är det bättre att han eller hon avbryter sin medverkan än att ofullständiga eller falska utsagor levereras (Aspers, 2007: 148).

Varje samtalsperson bör här vara trygg i sin förvisning om att ingen skada är skedd om intervjun avbryts, och att jag som forskare inte blir ”sur”. Vidare bör de forskningsetiska aspekterna betonas; framförallt gällande samtalspersonernas fullständiga anonymitet. Mer om dessa aspekter kan läsas i avsnitt 5.7 (Vetenskapsrådet, 2010).

En annan viktig faktor är att en trevlig intervjumiljö skapas; helst inte i en institutionsliknande miljö och helst inte under alltför dramatiska premisser. Vidare finns risken att samtalspersonen ”tröttnar” allt eftersom intervjun fortskrider. Denna intervjuform kräver ett aktivt deltagande och att samtalspersonen verkligen ”mjölkar ut” allt som han eller hon har att

berätta om fenomenet. Mot slutet kan det hända att samtalspersonens svar blir av bristfällig kvalitet jämfört vad de kunde ha blivit. Givetvis är detta inget jag på förhand kommer att vara medveten om, men med en medvetenhet om problemets potentiella uppkomst kan detsamma motas i god tid (Bryman, 2002: 306; Moustakas, 1994).

Lämpligen kan en eventuell trötthet förhindras med ett påtagligt visat intresse från min sida och att samtalet och hela den omgivande situationen får en tillåtande och uppsluppen prägel – på detta sätt torde chanserna öka att den intervjuade upplever situationen som positiv och trygg, och därmed levererar betydligt mer nyanserade och substantiella svar.

Ett relaterat problem i urvalsprocessen kan vara att de tillfrågade samtalspersonerna säger sig ha upplevt fenomenet i stor utsträckning, trots att detta inte alls är sant. Ett ämne som detta kan givetvis vara känsligt att tala fritt om, då personlig prestige kan vara en viktig faktor. Ett sätt att förebygga detta problem kan gälla på vilket sätt jag informerar och bjuder in personer till att medverka i studien. Här gäller det nämligen att skilja agnarna från vetet; jag bör således direkt informera personerna om att intervjuerna kommer att vara relativt öppna och bygga på ett aktivt och ärligt berättande från deras sida (Moustakas, 1994: 107).

Då intervjuerna genomförts och transkriberats har jag för avsikt att visa respektive utskrift för samtalspersonerna; ett beslut vars konsekvenser kan vara ett tveeggat svärd. Det är givetvis etiskt fördelaktigt, öppet och ärligt att låta samtalspersonerna se vad de själva sagt, och därmed ge dem möjlighet att själva lämna synpunkter på sina utsagor innan dessa analyseras. På minussidan finns möjligheten att mycket av intervjumaterialets äkthet och ärlighet kan gå förlorad. En person som inledningsvis kan ha berättat väldigt öppenhjärtat om sina upplevelser och sin syn på närhet, kan plötsligt ”ta tillbaka” det han eller hon sagt av rädsla för att detta annars ska påverka honom eller henne negativt.

Jag bedömer dock ändå att det är lämpligt att visa utskrifterna för samtalspersonerna, inte minst för att dessa ska få bli delaktiga i forskningsprocessen – som tidigare nämnts ska en fenomenologisk undersökningsprocess vara *intersubjektiv*. För att undvika att samtalspersonerna ”tar tillbaka” sina utsagor i alltför hög utsträckning har jag för avsikt att ge dem utförlig information kring mina etiska ställningstaganden vid varje intervjutillfälle, speciellt vad gäller deras anonymitet genom hela undersökningen (läs mer om etik i avsnitt 5.7). På så sätt hoppas jag kunna behålla den genuinitet och ärlighet som inledningsvis kan visa sig i intervjumaterialet (Aspers, 2007: 148; Vetenskapsrådet, 2010)..

Som tidigare nämnts ämnar jag använda mig av ett brett urval i undersökningen; de *essentiella* kriterierna (att personerna ska ha upplevt och vara intresserade av fenomenet) kommer att vara primärt avgörande, medan *generella* kriterier, som socioekonomisk status, ålder, religion, kön och liknande syftar till att bredda urvalet och ge en allmänmänsklig prägel till detsamma. Denna breddning kan medföra en övermäktig mångfald av svar. Problemet uppstår dock troligtvis i de fall där en alltför försiktig reduktion sker; denna behöver göras utförligt för att undvika ett övermäktigt (och felaktigt) resultat (Bäck-Wiklund, 1999: 75).

Slutligen, vad gäller själva analysmomentet, kan risken finnas att jag som forskare, istället för att arbeta fram essenser som har sin grund i samtliga intervjuer, helt sonika överför teman från enskilda intervjuer och namnger dessa som essenser. Vid en sådan tillämpning är forskaren ute på farlig mark, eftersom denne då generaliserar något som är specifikt för en enda persons utsagor till att gälla helheten av fenomenet. För att undvika detta krävs antingen en

noggrannare fenomenologisk reduktionsprocess eller, om insamlad data inte bedöms räcka till, ytterligare en intervju eller uppföljningsintervju (Moustakas, 1994: 110).

Jag anser att jag nu i största möjliga mån försökt förutse och redogöra för eventuella metodologiska snedsteg som kan ske under denna studie. Det största problemet med en fenomenologisk studie är således otillräckliga svarsalternativ från samtalspersonerna då dessa intervjuas. Detta problem kan dock till stor del undvikas om samtalspersonerna informeras om mina etiska ställningstaganden inför studien, vilka jag nu ämnar presentera.

5.7 Etiska ställningstaganden

De viktigaste forskningsetiska hållpunkterna är de fyra huvudkrav som Vetenskapsrådet (2010) utarbetat. Det första av dessa är *informationskravet*, vilket innebär att samtalspersonerna ska informeras om undersökningens syfte, hur intervjuerna är upplagda samt att de kommer att ljudinspelas. Det andra kravet är *samtyckeskravet*; mina samtalspersoner kommer att informeras om att inget kommer att ske mot deras vilja, samt att de närhelst de vill kan välja att avbryta sin medverkan utan negativa påföljder som resultat. Här bör även det faktum nämnas att samtalspersonerna kommer att visas utskriften av respektive intervju innan dessa analyseras, för att på så vis kunna lämna sitt samtycke till att utsagorna används på det sätt som de framställts. Vidare finns *konfidentialitetskravet*, vilket innebär att mina samtalspersoner garanteras fullständig anonymitet i studiens material, och att det på intet sätt går att spåra deras identiteter. Sist men inte minst finns även *nyttjandekravet*. Samtalspersonerna kommer att upplysas om att studiens material endast används i forsknings- och studiesyfte, och att ingen kommersiell eller annan etiskt tvivelaktig baktanke finns till dess genomförande (Vetenskapsrådet, 2010).

Jag bedömde att dessa forskningsetiska huvudkrav skulle vara förhållandevis lätta att följa, då denna studies empiriska material baseras på endast intervjuer, och inte på exempelvis experiment eller observationer. Det är således lätt att informera samtalspersonerna om etiska ställningstaganden utan att det empiriska materialet snedvrids eller färgas, vilket hade kunnat skapa ett svårt dilemma vid exempelvis en observation (personer som informerats om att de kommer att observeras i studiesyfte tenderar att styra sitt beteende, vilket påverkar resultatet negativt – samtidigt som informationskravet givetvis bör följas).

Ett etiskt dilemma jag dock ställdes inför gällde själva urvalet. Jag är fullt medveten om att ett ämne som detta kan vara känsligt att tala fritt om, och då min bekantskapskrets (i vilken jag sökt samtalspersoner) troligtvis inte ser radikalt annorlunda ut efter det att uppsatsen färdigställts finns en möjlighet att jag får reda på saker om mina vänner som kan vara av betydelse för uppsatsen men destruktivt för mitt och deras privatliv och vänskap. Mitt urval grundar sig således bland annat på ett undvikande av sådana tänkbara scenarier, vilket mer konkret innebar att jag sökte samtalsperson som jag bedömde att jag inte hade en alltför nära privat relation till (Aspers, 2007: 148).

Jag ämnar snart beskriva studiens resultat, men innan detta sker kommer jag att ge en liten bakgrund till hur det empiriska materialet kommit till te sig

5.8 Datamaterialets karaktär

I detta avsnitt ämnar jag beskriva de data som intervjuerna resulterade i. De sex intervjuerna hade en genomsnittlig längd på strax under en timme var. Vid transkriberingen bortsåg jag ifrån konstpauser, hummanden och andra ljud som alltid uppenbarar sig vid en inspelad samtalssituation – syftet med denna studie är, som redogjorts för, att fånga *vad* som sägs och inte *hur* det sägs.

Transkriberingen resulterade i ungefär tio sidor långa utskrifter för varje intervju. Dessa utskrifter skickades med e-post till varje respektive samtalsperson för ett godkännande för att materialet skulle bli så uppdaterat och nära de beskrivna upplevelserna som möjligt (se avsnitt 5.6 och 7.1.2).

Fem av de sex samtalspersonerna svarade på detta meddelande, och förutom en liten språklig feltolkning, som snabbt rättades till, hade ingen av samtalspersonerna någon synpunkt på det transkriberade materialet utan gav sitt bifall till att jag använde det till vidare analys. Vad som framkom i denna analys ämnar jag nu beskriva.

6 Resultat

I denna del ämnar jag beskriva resultatet av studien, eller mer konkret vilka *essenser* som kännetecknar närhet (närhetens *noema*), samt hur dessa upplevs (närhetens *noesis*). Till att börja med ämnar jag ge en presentation av varje samtalsperson. Resultatet kommer sedan att belysas med hjälp av intervjuцитat som jag bedömt vara illustrativa och lämpliga. Avsnittet avslutas sedan med en sammanfattning.

6.1 Presentation av samtalspersonerna

Innan resultatet presenteras kommer jag kortfattat att beskriva varje samtalsperson utifrån dessas generella kriterier. Detta görs för att läsaren ska få en så tydlig och empirinära bild som möjligt av vem som säger vad i studien.

Lars är en 25 år gammal man som studerar teknisk fysik vid Mälardalens högskola. Han har helsvensk bakgrund och är singel.

Andreas är en 18 år gammal man som studerar på fordonsprogrammet på gymnasiet. Han har helsvensk bakgrund och har flickvän sedan en kort tid tillbaka.

Erik är en 42 år gammal man som studerar det beteendevetenskapliga programmet på Mälardalens högskola. Han har svensk-finsk bakgrund och är singel.

Aida är en 28 år gammal kvinna som arbetar stödjande med socialt utsatta ungdomar. Hon är född och uppvuxen i Sverige men har iranskt ursprung, och lever i ett samboförhållande med en man.

Johanna är en 25 år gammal kvinna som är utbildad förskolepedagog, vilket hon även arbetar som. Hon har helsvensk bakgrund och är singel.

Anneli är en 35 år gammal kvinna som studerar vid det beteendevetenskapliga programmet på Mälardalens högskola. Hon har helsvensk bakgrund och bor tillsammans med sin man och två barn.

6. 2 Närhet – fenomenets essenser och hur dessa upplevs

Efter att ha analyserat det empiriska materialet kunde jag skönja fem essenser av fenomenet närhet, som jag nu ämnar beskriva ingående. För att så bra som möjligt hålla mig nära det empiriska materialet, och därmed fånga fenomenets äkthet, använder jag mig av rikliga mängder citat för att belysa upplevelserna kring fenomenet.

6.2.1 Den fysiska närvaron. Att i rumslig eller geografisk bemärkelse vara nära andra människor visade sig vara en central essens i närhetsfenomenet. Samtalspersonen Lars menar att om två eller flera personer fysiskt exponeras för varandra över lång tid, främjas närheten mellan dem. Han exemplifierar med en vän som han umgicks med i stort sett varje dag under flera år av sin grundskoletid, och menar att man i sådana relationer ”snackar slut på de världsliga sakerna” och att ”det är bara att vara”. Han berättar även om en annan vän som han tidigare haft en mycket stark närhet till, men att denna närhet avtog då vännen flyttade till en annan stad och de båda träffades fysiskt i betydligt mindre utsträckning än förr.

Andreas menar att *längtan* ofta uppstår om två eller flera personer, som brukar träffas fysiskt, av olika skäl inte träffas under en tid: ”Har man varit långt ifrån varandra länge så där, då längtar man mer efter dem [personerna man känner närhet till]”. Dock menar han, i likhet med Lars, att närheten mattas av om två eller flera personer upphör att umgås på regelbunden basis, jämfört med tidigare:

För om man säger att... om någon flyttar bort, om man inte träffas lika ofta... då glider man ju isär, liksom... socialt också. Man pratar mindre och så där. Det blir ju så, tyvärr

Johanna menar att två eller flera personer helt enkelt kan ”växa isär” om de umgåtts regelbundet under en lång tid, men sedan upphör med detta. Hon ger ett exempel som påminner om Lars’ berättelse (om vännen som flyttade bort), i vilket hon berättar om en vän hon stod ytterst nära under högstadietiden:

...men det [den kontakten] tror jag aldrig kommer att bli igen, för det var liksom de personerna vi var då. På något sätt... så nej, man behöver inte vara dum i huvudet, utan det kan bara bli så

Med ”man behöver inte vara dum i huvudet” åsyftas enskilda negativa händelser, som kan bidra till minskad eller utebliven närhet mellan människor. Johanna menar att det är ett annat tänkbart scenario, vilket emellertid inte var fallet mellan henne och kompisen från högstadietiden.

Lars betonar att ”det tar längre tid att utveckla det, den närheten som man har med en käresta med en kompis”. Eftersom kärleksrelationer enligt honom generellt innebär en större fysisk samvaro än vad enskilda kompisrelationer gör, utvecklas och fördjupas närheten snabbare i kärleksrelationer än vad de gör i kompisrelationer. Samma djupa närhet *kan* dock uppnås i en kompisrelation, vilket främst ovan nämnda citat (där Lars berättar om vännen han umgicks

med regelbundet och under lång tid) belyser. Lars menar även att då man kommer nära en person, skapas ett allt större behov av att fysiskt och rumsligt umgås med denna person – detta gäller inte minst i kärleksrelationer:

Det behöver inte vara ”pang på, göka göka”. Det skulle [även] kunna vara ett par timmar i soffan, bara ligga och krama någon.

Då Aida ombads utveckla sin term ”fysisk närhet”, betonade hon starkt att denna kunde innebära att man ”bara är närvarande i ett rum. För fysisk närhet behöver ju inte betyda beröring, det kan vara att man är fysiskt närvarande”. Hon menade även att sådan närhet kan vara ytterst betydelsefull då det kommer till att visa tröst och omsorg gentemot andra personer, vilket hon exemplifierar från sitt arbete med socialt utsatta människor. I vissa sammanhang i detta arbete är det enligt Aida viktigt att som tjänsteman visa närhet och omsorg gentemot klienterna, vilket ibland kan göras bara genom att sitta i samma rum, utan att ens behöva prata.

Vad som flera gånger lyftes in var de senaste årens utveckling av teknik och kommunikationsmöjligheter, samt därmed förknippade fördelar och nackdelar. Ett resultat av utvecklingen blir enligt Erik att den rumsliga närvaron minskar människor emellan, något han inte ser som enbart positivt:

Ja, jag tror ju att vi kanske missar lite av det fysiska, på något sätt... lite, det här ”face to face”, att man ser varandra, att du kan läsa av kroppsspråk och att du... berör varandra.

Anneli tror att både för- och nackdelar finns inbäddade i den tekniska utvecklingen:

På något sätt har vi kommit längre ifrån varandra men ändå har vi kommit närmare varandra, eftersom man kan ha kontakt med varandra lätt, fast[än] avstånden är stora. Det är inget som hindrar att vi sitter hundratals mil ifrån varandra... och då upplever man kanske närhet och kontakt... ja, det är väl en liten ny typ av närhet som kan skapas. Medan det också finns en risk, tror jag... kanske... att tappa bort den här genuina känslan och kontakten, och det här... man är själv, och... med hjärtat... fast det ena kanske inte behöver utesluta det andra heller, men det blir nog lite olika sätt att se på det:

Andreas betonar emellertid de positiva aspekterna av att kunna nå människor och känna närhet till dem, även om de inte är fysiskt närvarande:

Om man sätter sig vid datorn och startar [chattprogrammet] MSN eller någonting... och folk börjar skriva till en, då känns det inte som att man är själv längre. Utan man är ju liksom MED dem, fastän man inte är i samma rum, liksom. Så det känns ju... ja, det är en sorts närhet.

På det hela taget finns alltså ett starkt betonande av fysisk närvaro som en förutsättning för närhet, medan det dock finns något olika åsikter om huruvida denna fysiska närvaro kan ersättas av tekniska kommunikationsmedel. Nästa essens visar att närhet innehåller även ett annat fysiskt element.

6.2.2 Kroppslig beröring: närvarande eller icke-närvarande. Att på olika sätt vidröra andra människor visade sig vara något som alla samtalspersoner explicit menade var en viktig del av närheten mellan människor. Dock visade det sig att även denna närhet kan ske på olika grunder; antingen genom att personerna har en slags emotionell ”närvaro” (min definition) i situationen eller genom att beröringen sker utan denna närvaro.

Andreas menar att kroppslig beröring är något som genomsyrar flera typer av relationer i hans liv, även om det tar sig varierade uttryck, samt att det är en orsak till glädje och välmående:

Ja, alltså, såklart... man känner ju en sorts närhet när man kramar sin flickvän och sådant där. Att det är ju... då mår man ju liksom bättre, direkt, bara på grund av det. Sedan... ja, man kramar ju inte kompisar och så där, men man brukar ju skaka hand med dem när man hälsar. Och det känns ju också... det är ju så här fysisk närhet typ.

Lars är inne på samma spår då han betonar vikten av att "bara ligga och krama någon" i en kärleksrelation, samt understryker att det inte nödvändigtvis behöver handla om sexuella aktiviteter, utan helt enkelt kan räcka med "ett par timmar i soffan".

Både Anneli och Erik menar att beröring av olika slag är viktigt för människor som biologiska varelser, och att det är ett annat element som riskerar att gå förlorat i de allt mer teknologiserade umgängesformer som utvecklingen erbjuder människor (se även avsnitt 6.2.1).

Johanna menar att kroppslig beröring är ett sätt att explicit uttrycka närhet gentemot en eller flera andra personer – förutsatt att det hela sker med äkthet och genuinitet:

Vem blir inte glad av en hjärtkram, liksom? Vem behöver inte en sådan? Jag tror inte någon kan säga att de inte behöver det utan att ljuga? De här andra kramarna, som inte är med hjärtat, de klarar man sig utan, men alla behöver bekräftelse på att någon tycker om en. Oavsett om det är kärlek eller vänskap, liksom.

Även Aida betonar vikten av kroppslig beröring som ett konkret visande av närhet gentemot andra människor. Hon exemplifierar än en gång med sitt jobb, där hon dagligen möter socialt utsatta människor, och menar att det ibland kan räcka med att "lägga en hand på någons axel" för att en person ska känna sig bättre till mods.

Aida ställer även kroppslig beröring, eller "fysisk närhet", i relation till "emotionell närhet". Hon menar att fysisk närhet lättare och snabbare kan uppnås än emotionell närhet, men att emotionell närhet är djupare och mer långsiktig. Aida framför även kritik mot dagens samhälle, i vilket hon menar att den fysiska närheten och dess snabba men kortsiktiga tillfredsställelser allt mer kommit att dominera människors liv:

Jag tycker att i dagens moderna samhälle så kan människor bli förvirrade och mena på att den fysiska närheten är den sanna närheten. Det är mycket som har blivit sexualiserat, liksom, i dagens moderna samhälle. Och det är det vi måste hålla på att den sanna och äkta närheten, det är den emotionella. Det är det som håller i en livstid, det är det vi känner i hjärtat, och som finns i våra tankar.

Kroppslig beröring behöver således inte innebära att ett djupare emotionellt band, eller för den delen någon annan form av närhet, finns mellan de involverade personerna. Aida syftar i ovanstående citat på så kallade "one night stands", vilket hon menar har blivit ett alltför vanligt sätt att visa närhet till andra människor. Hon ser uppenbara nackdelar i detta, eftersom hon menar att djupa och emotionella band till närstående människor inte kan ersättas genom flyktiga sexuella upplevelser.

Även Johanna exemplifierar med "one night stands" och gör en tydlig distinktion mellan dessa och andra, mer djupgående, typer av närhet:

När man har sex med någon, det är ju inte samma närhet som man har till en flickvän eller pojkvän, man är ju inte ens där själv känns det som.

Kroppslig beröring kan således inrymma många element, men är på det hela taget, oavsett närvarande eller icke-närvarande, en central och återkommande faktor vad gäller visandet av närhet gentemot andra människor. Nästa essens handlar om att upplevelsen av närhet även är av rent icke-fysisk karaktär.

6.2.3 Det genuina intresset för den Andre. Att på olika sätt intressera sig för den Andre (detta är mitt ordval, och syftar till att beskriva människor som är föremål för närhet) beskrivs som en central aspekt av närhet av samtalspersonerna. Anneli uttrycker detta på ett explicit sätt, då hon menar att

Förtroende och kontakt... känsla... är gemensamt för den närheten. Även om det är i olika relationer så är det gemensamt. Ett intresse för varandra, tror jag. Det skapar närhet.

Anneli menar vidare att detta intresse är något som utvecklas i ett växelspel i och med att två eller flera personer närmar sig varandra i en relation. Med andra ord skapar intresset att lära känna varandra ett ömsesidigt närmande, samtidigt som det ömsesidiga närmandet skapar ett intresse hos personerna att lära känna varandra. Anneli betonar *äktheten* i ett sådant här möte, och menar mer specifikt att det ömsesidiga intresset präglas av

en känsla av gemenskap, på något sätt. En känsla av kontakt... öh, en känsla av värme... en känsla av att bli BERÖRD... vara berörd av varandra... i samtalsämnet, eller i mötet [rent] fysiskt, eller i... och mötet i orden och kommunikationen också, skapar ju också... kan ju skapa värme och närhet, så där.

För Anneli är det alltså viktigt att uppnå ett visst känslotillstånd, där hon upplever att hon "berörs" av den Andre för att närhet ska råda. Detta betonas även av Erik, som menar att en central faktor vad gäller närhet har att göra med "hur du kopplar mer till människor, tror jag, på en mental nivå". En annan viktig faktor, som nämns av både Erik och Anneli, är *förtroende* mellan människor, något som även är mycket centralt för Johanna. Hon menar att hon har svårt att närma sig andra människor utan att först känna ett stort förtroende och en tillit till dem:

Det handlar väl framför allt om att... jag ska veta att den människan inte vill mig något illa... och det i sig tar lång tid. Men vet jag, känner jag hos en annan människa att den personen tycker om mig som jag är, och låter mig vara mig, och inte vill ändra på mig, och inte vill skada mig... då är det min vän, då är det okej, liksom.

Här betonas alltså även vikten av att den Andre "låter mig vara som jag är", vilket i sig innebär ett genuint närmande mellan personerna, och inte ett villkorsbaserat sådant. Johanna berättar vidare att hennes svårigheter att komma nära andra människor grundar sig i en rädsla för att bli sårad; hon menar att närmandet till andra människor automatiskt innebär att hon öppnar sig och därmed blir sårbar. Hon hävdar vidare att hon egentligen skulle vilja "stänga in allt som kan såras i en liten ask och inte släppa ut det", men tror samtidigt att sådana åtgärder leder till att hon skulle missa mycket som hon egentligen skulle vilja uppleva av sin omvärld. Således krävs enligt Johanna ett viss mått av tillit för att skapa det ömsesidiga och genuina närmande som karaktäriserar närhet.

Enligt Lars karaktäriseras närhet av ”att det finns någon som... som förstår en... på en lite djupare NIVÅ” och att ”det är OTVUNGET, det måste vara det för att det... ska kunna bli en närhet, tror jag”. Detta behöver emellertid inte innebära att de inblandade personerna är speciellt lika varandra. Lars menar dock även att

det är inget som växer fram i vilken miljö som helst. Det kräver sin... sin man och sin närhet, om man säger så. Eller sin tid... för att växa fram

Aida betonar vikten av att vara ”tillgänglig” för den Andre:

Tillgänglig, det kan vara att den personen ställer upp för en... just att personen ställer upp för en både i tråkigheter och när det går bra. Det är tillgänglighet för mig, någon som är vid ens sida

Aida redogör vidare för att närhet karaktäriseras av en omtanke, omsorg och respekt, samt inte minst att denna känsla är ”ömsesidig”. Här uppstår nämligen ännu ett växelspel, vilket tar sig uttryck i att det egna välmåendet ökar då en person upplever att han/hon får finnas där för den Andre, och upplever en känsla av att kunna bidra till dennes positiva utveckling. Som tidigare redogjorts för anser Aida även att det hon kallar ”den emotionella närheten” inrymmer ett större djup och en större äkthet än konkret fysisk beröring, och att emotionell närhet till den Andre är en oerhört viktig del av en människas liv: ”...det är det vi måste hålla på att den sanna och äkta närheten, det är den emotionella. Det är det som håller i en livstid, det är det vi känner i hjärtat, och som finns i våra tankar”.

Även Andreas betonar vikten av att ha människor i omgivningen till vilka man kan känna en genuin och villkorslös närhet. Dels betonar han vikten av att vara omtyckt av dessa, och ”sedan vet man ju att de finns ju där och ställer upp för en, och... ja, det känns ju bra att ha så där”. Andreas betonar även vikten av att aktivt upprätthålla kontakten med vänner och familj, och berättar att han försöker hålla så hårt som möjligt i dem och höra av sig till dem regelbundet för att inte tappa kontakten med dem.

Sammanfattningsvis karaktäriseras alltså närhet även av ett genuint intresse för den Andre; dels genom nyfikenhet och en vilja att veta mer om denna person/dessa personer, men även av ett genuint intresse för den Andres välmående, samt det växelspel som uppstår mellan båda parter och som påverkar deras välmående i positiv riktning. För att detta ska kunna uppstå krävs ett öppet och ärligt närmande gentemot den Andre, samt en respekt och förståelse för denna eller dessa som person/er – faktorer som dock på intet sätt från början är garanterade i ett möte. Nästa essens visar att behovet av närhet inte på något sätt är en ovanlig företeelse..

6.2.4 Universellt behov. En central och återkommande faktor som på olika sätt belystes var att behovet av närhet är något som finns universellt hos människor; oberoende av dessas erfarenheter, livssituation, kulturell tillhörighet eller dylika faktorer. Anneli belyser detta:

...människor kan ju bli väldigt sjuka och må dåligt av att inte få närhet och beröring. Och jag tror att en människa som har fysisk kontakt och får beröring, och får vara nära, jag tror att det skapar en glädje och en godare hälsa, och framför allt en glädje, så, som smittar av sig.

Även Andreas upplever att närhet till andra människor främjar det egna välmåendet: ”Familj, flickvän, kompisar... allting sådant där. Det gör ju att man blir gladare, och så där”, och

utvecklar sedan resonemanget med att en kram från en person man tycker om kan räcka för att snabbt skapa glädje.

En återkommande grundsten i det universella närhetsbehovet är betonandet av människans biologiska förutsättningar, och att hon av naturen är en gruppvarelse som har ett behov av att vara nära andra människor. Detta uttrycks explicit av Erik: ”vi har behovet av [det] som varelser, art”); Aida: ”vi har ju en gruppmentalitet, vi är gruppvarelser... det är så vi är biologiskt uppbyggda” och Andreas: ”Man har de här instinkterna för att överleva”. Andreas tar dessutom detta resonemang ett steg längre, och menar att hela vår värld kretsar kring närheten till andra människor:

...det är väl att närhet känns som någonting som man verkligen behöver... om man säger, liksom med känslor och sådant där. Det är liksom ingenting man kan strunta i och så där, för då... ja, det skulle inte funka, liksom. Ja, det skulle ju vara väldigt konstigt om... liksom, om det inte fanns någon närhet alls här i världen... då skulle ju alla bara ta hand om sig själva och bry sig om sig själva... och då tror jag att ingenting skulle funka

Johanna har emellertid en något annorlunda syn på varför närheten är ett universellt mänskligt behov. Till skillnad från Andreas, som betonar närheten som något nödvändigt och samhällsuppbyggande, pekar hon på rent egoistiska motiv till människors närhetsbehov:

Jag tror verkligen att människor behöver känna sig behövda. Och om man utgår från min uppfattning om att människor endast gör saker som gynnar dem själva... så om någon kommer och ger mig en kram betyder det att jag är viktig för den personen, liksom. Och då känns det bra i hjärtat

Denna egoism resulterar dock, paradoxalt nog, inte i att endast individen själv får sitt närhetsbehov tillfredsställt. Johanna betonar själv att om man är behövd och blir kramad ”känns det bra i hjärtat”, vilket gör att egoismen i slutändan ändå resulterar i ömsesidiga fördelar. Johannas och Andreas’ resonemang liknar således varandra även om de belyser närhetsbehovet från olika vinklar – att omvärlden behöver närhet från individen (Andreas) respektive att individen behöver närhet från omvärlden (Johanna). Således finns ett ömsesidigt behov av närhet mellan individen och hennes omvärld. Detta innebär dock på intet sätt att de faktiska *uttrycken* är universella, något som nästa essens visar.

6.2.5 Kontext och villkor. Den femte och sista essensen utgörs av uppfattningen att människors sociala bakgrund formar det sätt på vilket de ser på närhet. Samtalspersonerna utgick här främst från sina egna upplevelser, men bedömde generellt även att människors närhetsupplevelser i allmänhet påverkas av social bakgrund och kontext. Denna kontext innefattar såväl individens direkta omgivning, exempelvis familj och vänner, som det samhälle hon lever och agerar i. Erik menar att

närhet kan betyda olika saker för olika människor. I och med att vi är individuella, och att vi är unika på olika sätt, och att vi kommer ifrån olika miljöer med olika erfarenheter.

Lars menar att hans egen uppväxt gjort honom till den han är idag vad gäller att visa andra människor närhet. På grund av hans familjs sociala och utåtriktade livsstil har han lärt sig att närma sig andra människor på ett sunt och avspänt sätt:

Min familj umgicks mycket med andra människor. Det är vanligt i vår familj att ha fest och träffa mycket folk, och... det har alltid varit människor omkring mig.

Även Andreas förklarar på ett tydligt sätt att hur hans sätt att visa sin omgivning närhet formats och påverkats av hans uppväxt. Detta har sin grund dels i umgänget med familj och vänner, men även i egna slutsatser som han själv dragit av detta umgänge:

Det är nog som man har lärt sig sedan man var liten och sånt där, att... man har ju kollat på föräldrarna och ser hur de beter sig... så man har ju lärt sig lite från det, och... lärt sig lite från kompisarna, och... och sedan är det väl lite för mig själv också, att jag funderat ut liksom hur det BORDE vara. Och så vidare.

Olika förutsättningar och livserfarenheter kan även vara av mer eller mindre fördelaktig natur för individens egen utveckling. Erik tror att en god anknytning till nära och kära, speciellt under uppväxtåren, gör att individen blir tryggare i sig själv, litar mer på sig själv, har större utvecklingspotential samt vågar ta för sig mer än en person som inte fått denna närhet och därmed saknar en inneboende grundtrygghet:

Ja, du känner dig trygg som person, du vågar kanske kontakta människor närmare på ett annat sätt, du känner dig säkrare, du tar dig för och vågar mycket mer grejer... så, ja... man mår bättre som människa, tror jag. Man fungerar bättre... Om man nu tolkar det, kanske lite som... ja, trygghet och kärlek också. det är ju ända från födseln, och attachment, och modern, och under hela uppväxttiden, och med familj och kompisar... kan du inte känna närhet då, någonstans där, då tror jag att man kan bli ganska trasig som människa, jag tror inte att man är riktigt hel då, utan jag tror att det kan bli problem då, framöver.

Anneli menar att hon själv fått en god uppväxt med mycket öppenhet, kärlek och omtanke, samt att hennes intresse för alternativmedicin ytterligare har gett henne ett sunt sätt att närma sig människor.

Som jag nämnde tidigare kom jag i kontakt med alternativmedicinen redan när jag var liten, och det handlar ju väldigt mycket om närhet egentligen: tanke, känsla, kroppen... väldigt mycket om KÄNSLOR, hur känslor påverkar vår fysiska kropp, hur olika känslor sätter sig i de olika organen --- Och vi har varit väldigt nära varandra i familjen och... ja, uttryckt... pratat mycket och uttryckt mycket känslor för varandra och kommit varandra nära, och levt nära:

Johanna tror att såväl det sociala klimatet i individens hemmiljö, samt synen på den sociala omgivningen, harmonierar med hennes sätt att närma sig andra människor. Hon exemplifierar från sitt arbete som förskolepedagog: "När man har inskolning med ettåringar [ser man] vilka barn som kommer från en familjekultur där man är öppen mot nya människor, liksom". Således är inte bara anknytningen till familjen, utan även familjens syn på omgivningen, en viktig faktor för individens närhetsupplevelse – något som även Lars tidigare visade då han berättade om sin uppväxt.

Aida menar att:

Vi har ju en gruppmentalitet, vi är gruppvarer... det är så vi är biologiskt uppbyggda... Men samtidigt skapas ju, om man säger mönster... beteenden av samhället och olika samhällsfenomen.

Hon exemplifierar med sin egen uppväxt i en muslimsk och konservativ familj från Iran, och menar att hon där fått en helt annan syn på närhet än den som hon ser i det svenska samhället. Utifrån detta menar hon att hon även skapat sig uppfattningen att dagens samhälle fokuserar på flyktig och fysisk närhet, snarare än på långsiktig och emotionell närhet, vilket tidigare

redogjorts för i avsnitt 6.2.2. Aida menar även att svåra omständigheter och livskriser kan *skapa* närhet mellan människor:

Man kan ju känna närhet om man är i en väldigt utsatt situation som människa, till en annan människa i samma situation. Jag tänker i mitt arbete så vet jag att flera av klienterna känner en närhet till varandra i gruppen. Och det är för att de är i samma livssituation, och de är väldigt utsatta.

Anneli, som är genuint intresserad av folkhälsa och alternativmedicin, och även kommer i kontakt med dessa områden i sitt yrkesliv, menar att samhällsutvecklingen tagit en osund riktning på senare år. Hon menar att stress, upptagenhet och ytlighet präglar den moderna människans vardag och att ”jag” (människor i allmänhet, förf. anm.)

måste börja känna efter vad det är jag längtar efter och vad det är jag önskar i mitt liv. Och sedan att våga ge sig tid för de relationer man har eller vill ha i sitt liv, för det tror jag också är ganska vanligt idag... att man springer på i det här ekorrhjulet och tiden finns inte... inte för att prata, kommunicera med varandra, vara med varandra i lugn och ro, utan vi ska alltid ha så mycket för oss...

Hon menar samtidigt, paradoxalt nog, att detta föder en annan utveckling, nämligen utbredningen av kontaktannonser, samt olika former av dejtingsajter och -communities. Anneli tror att detta är en slags reaktion på den växande klyfta mellan människor i dagens samhälle som hon just beskrivit; eftersom det mänskliga närhetsbehovet enligt henne är konstant. Trots förändringar i livsstil och samhällsmönster, menar hon att sätten vi söker närhet på kan ta sig nya och mer nutidsanpassade uttryck.

Sammantagningsvis är närhet alltså även ett fenomen som upplevs och uttrycks på varierande sätt beroende på individens sociala kontext och de villkor denna kontext medför.

6.3 Sammanfattning av resultat – närhetens essenser och hur dessa upplevs

Efter att ha analyserat mitt intervjumaterial kunde jag konstatera att fenomenet närhet inrymmer fem essenser. Den första essensen visar att *den fysiska närvaron* av andra människor, i rumslig eller geografisk bemärkelse, är av stor betydelse för närheten. Huruvida den moderna tekniken, som möjliggjort kommunikation trots hundratals mils mellanrum, kan kompensera för denna fysiska närvaro råder det dock delade meningar om.

Kroppslig beröring – närvarande eller icke-närvarande utgjorde en annan essens, och syftar till att närhet även kännetecknas av att människor på olika sätt vidrör varandra för att konkret visa närhet, genom allt från handslag till sexuella aktiviteter. Den kroppsliga beröringen kan antingen ske med eller utan vad jag kallar ”närvaro”. Det förstnämnda tar sig uttryck främst då någon form av emotionellt band finns mellan personerna, det sistnämnda främst i flyktiga sexuella förbindelser.

Att vara genuint intresserad av vad jag kallar *den Andre* (personen eller personerna som är föremål för den visade närheten), utgjorde den tredje essensen. Detta kännetecknas av ett respektfullt, lyhört och ömsesidigt närmande mellan de personer som har en form av närhet till varandra, samt att dessa personer berörs på djupet av varandra och bryr sig om varandras välmående.

Den fjärde essensen, *universellt behov*, syftar till att individen har ett grundläggande behov av närhet från sin omgivning, oavsett hennes etnicitet, kön, livserfarenheter eller liknande. Detta behov har stor betydelse för hennes eget välmående. Vidare skapas även ett växelspel mellan individen och hennes omgivning, där båda är beroende av närhet från den andra parten.

Den femte och sista essensen visar att även om behovet av närhet är universellt, är inte de faktiska uttrycken konstanta eller universella: Individens direkta sociala omgivning och livsvillkor, såväl som det samhälle hon lever och agerar i, präglar starkt uttryckssättet. Här finns skillnader som orsakas av så vitt skilda faktorer som familjebakgrund, kulturell bakgrund och religion samt utveckling av teknik och samhälle.

Då undersökningen nu genomförts och resulterat i vilka essenser som ligger till grund för fenomenet närhet, samt hur dessa essenser upplevs, är det dags att gå till uppsatsens nästa avsnitt – diskussionen.

7 Diskussion

I detta avsnitt ämnar jag diskutera och belysa olika delar av den undersökning jag just genomfört. Först kommer jag att fokusera på aspekter som rör metodologi och empiri, närmare bestämt vad som var bra med undersökningens genomförande och vad som kunnat göras bättre. Därefter kommer jag att diskutera det resultat som framkommit. Sedan kommer resultatet att jämföras med min egen förförståelse, som jag tecknade ner innan jag genomförde undersökningen, varpå valda delar av resultatet ställs mot den tidigare forskningen och sedan utförligt jämförs med två teoretiska referensramar. Diskussionsavsnittet rundas av genom att jag sammanställer min personliga slutsats av studien, och sedan ger förslag till fortsatt forskning.

7.1 Om studien

7.1.1 Bakgrund. Att genomföra en studie kring ett så brett område som *närhet* kan vara ett tveeggat svärd. I egenskap av en fenomenologisk studie, som förväntas vara fri från förståelse, kan det givetvis vara lämpligt med en så bred ingång som möjligt. Även om en så pass bred ingång som min kan resultera i ett splittrat och svårtytt resultat, bedömde jag dock att det var lämpligt med en sådan för att få en så pass grundläggande bild av närhetsfenomenet som möjligt.

Det ska än en gång betonas att den tidigare forskningen studerades först efter att min egen studie genomförts, även om den i uppsatsens disposition placerats före resultatet. Detta kan möjligen framstå som en aning märkligt, och rent av oärligt – den skeptiske läsaren skulle troligtvis invända mot detta tilltag med argumentet att jag medvetet skulle ha sökt artiklar som inte stämde överens med mitt resultat, för att på så vis kunna motivera min studie i efterhand. Detta är emellertid inte fallet; jag har på ett förutsättningslöst sätt försökt få tag i artiklar med sökord som legat så nära mina egna nyckelbegrepp som möjligt. Jag har utifrån dessa sökningar sedan försökt att skapa en så bred bakgrund som möjligt från den tidigare forskningen, för att på så vis kunna sätta in läsaren i ämnet, men påvisa att min studie faktiskt

varit motiverad på många sätt – även om denna motivering som sagt uppkommit *efter* studiens genomförande (se även avsnitt 4.5 och 7.4.4).

Det kanske viktigaste argumentet till fördel för mitt tilltag att nedteckna den tidigare forskningen efter studiens genomförande bör förstås i en rent metodologisk kontext. Att arbeta fenomenologiskt innebär, vilket inte nog kan poängteras, att arbeta utan förförståelse. Av denna anledning valde jag att gå in i undersökningen utan att ha läst in mig på området inom den tidigare forskningen, för att kunna gå in i min egen undersökning med så blanka blad som möjligt (se även avsnitt 4.5, 5.2 och 7.4.4). Jag är dock fullt öppen för möjligheten att detta inte är ett helt perfekt tilltag, eftersom nedtecknandet av den tidigare forskningen givetvis *kan* färgas av att jag redan genomfört min studie – dock anser jag att jag i så fall så att säga får ”ta det onda med det goda” och acceptera denna brist, som faktiskt är att föredra framför det omvända scenariot att undersökningen färgas av förförståelsen (se även avsnitt 3).

Efter att ha lyft fram bakgrunden till min studie är det nu dags att reflektera över de rent metodologiska aspekterna kring densamma, vilket till att börja med görs kring studiens urval.

7.1.2 Värdering av urval. Som tidigare redogjorts för utgjordes urvalet av personer i de yttre delarna av min bekantskapskrets, d v s personer jag kände men inte hade någon närmare social relation till. Detta gjordes dels av bekvämlighetsskäl (eftersom studiens tidsramar var något begränsade) men mest för att jag ville undvika ett scenario där antingen min egen relation till närstående personer eller undersökningsresultatet blev lidande (se avsnitt 5.5 och 5.7).

Att intervjua personer som jag överhuvudtaget har en personlig relation till är givetvis inte det mest optimala tillvägagångssättet inom en fenomenologisk studie, eftersom en sådan ju bygger på ett undvikande av den egna förförståelsen – och att påstå att jag inte har en förförståelse om människor jag känner vore enbart naivt. I detta fall var jag dock tvungen att intervjua människor som jag, om än relativt vagt, kände. I en mer omfattande studie med mer tid och resurser, hade jag troligtvis valt att intervjua människor jag inte kände över huvud taget, men på grund av denna studie begränsningar på nämnda områden fick jag hålla tillgodo med människor jag hade en personlig relation till eftersom dessa var lättast att nå.

Vad gäller de essentiella urvalskriterierna (att samtalspersonerna ska ha upplevt fenomenet, samt vara genuint villiga att tala om detsamma) anser jag att dessa i hög grad tillgodosågs. Samtalspersonerna valdes ut eftersom de enligt min bedömning hade erfarenheter av att uppleva fenomenet, samt en vilja att diskutera dessa upplevelser. Givetvis var detta inget jag kunde vara helt säker på, eftersom jag inte hade någon närmare personlig koppling till dem, men jag ansåg att jag fick lita på min ”magkänsla” – även om detta verktyg inte är det mest vetenskapliga att använda, då det inte ger några konkreta bevis för att de essentiella kriterierna uppfyllts.

För att ändå, så gott som möjligt, försäkra mig om att detta redogjorde jag noga för samtalspersonerna vad intervjuerna skulle komma att handla om, och bedömde att intresset och viljan de visade var tillräcklig för deras medverkan. Det visade sig även att de flesta av samtalspersonerna var genuint villiga att tala om fenomenet och utveckla sin egen förståelse kring det, eftersom de levererade fylliga och (förhoppningsvis) uppriktiga utsagor om sig själva. I ett av fallen gick intervjun inte så smidigt till en början, men med intervjuguidens hjälp kom samtalet sedan igång.

Även vad gäller de generella kriterierna, vilka syftar till att belysa upplevelsen av fenomenet från olika mänskliga vinklar (exempelvis kön, etnicitet och ålder) ansåg jag att urvalet var lämpligt – här skapades nämligen en intressant bredd. Exempelvis kan nämnas att en samtalsperson drev en kinesisk massageklinik, en annan hade studerat marxistisk sociologi, en tredje var en nykär 18-åring och så vidare. Förutom de generella kriterier som nämnts i metodavsnittet (exempelvis kön och ålder) var dessa olika livserfarenheter en oväntad och positiv ”bonus” för mig som fenomenologisk forskare, eftersom det skapade en ännu bredare bas för upplevelserna av fenomenet.

Givetvis skulle de generella kriterierna ha kunnat breddas ytterligare; de hade exempelvis kunnat innefatta faktorer som sexuell läggning, trosuppfattning eller huruvida uppväxten skett i storstad eller glesbygd. Jag är medveten om att en sådan ökad nyansering av generella kriterier hade kunnat skapa en ännu bredare bas för fenomenet, och därtill relaterade upplevelser, men än en gång ska det påpekas att denna uppsats skrivs inom relativt begränsade tidsramar – att skapa ett ”perfekt” urval (om detta ens är möjligt) ansåg jag vara en tidsmässig omöjlighet. Med detta i åtanke är det nu dags att diskutera studiens genomförande och analys.

7.1.3 Genomförande och analys. För att undvika min egen förförståelse krävdes i detta fall egentligen inte så mycket mer än ett kontinuerligt påminnande om den fenomenologiska metodens grundförutsättningar, vilket mer konkret tog sig uttryck i att jag före varje intervju läste igenom min förförståelse (för att på så sätt kunna lägga den åt sidan) samt fokuserade mentalt på att intervjuerna skulle bygga på de samtalsämnen som samtalspersonerna, och inte jag, förde på tal.

Jag hade förvisso formulerat en intervjuguide med några få förutbestämda frågor (se Bilaga 1), men denna användes endast som ett hjälpmedel ifall intervjuerna körde fast. I regel var detta inte ett problem, då de flesta av samtalspersonerna var öppna och frispråkiga, och levererade fylliga och intressanta utsagor. På det hela taget anser jag således att det fenomenologiska kriteriet att intervjuerna ska innehålla genuina och fylliga utsagor tillgodosågs på ett bra sätt.

Att jag som forskare inte skulle ställa alltför ledande frågor, eller leda in samtalet på vissa områden, var en annan viktig faktor vid intervjutillfällena, som syftade till att ge dessa en interaktiv prägel. Med hjälp av tidigare nämnda mentala fokusering, samt genomgång av förförståelsen, inför varje intervjutillfälle anser jag att jag lyckades hålla intervjuerna relativt öppna och interaktiva; jag ställde följdfrågor, försökte visa intresse och bad om utvecklanden kring vissa uttalanden.

En ytterligare ”bonus” värd att nämna var att samtliga samtalspersoner uppgav att de faktiskt utvecklat sin egen förståelse för närhetsfenomenet efter att intervjuerna genomförts. I och med detta uppnåddes ett viktigt fenomenologiskt mål, nämligen att såväl forskare som samtalsperson ska utveckla sin förståelse kring det studerade respektive upplevda fenomenet (Moustakas, 1994: 47).

Det ska erkännas att jag stundtals, främst i de sista två intervjuerna, ställde frågor som jag i efterhand uppfattade som ytterst ledande, men jag anser på det hela taget att detta inte skulle ha någon större betydelse för slutresultatet. Det är även viktigt att vara realistisk; jag tror inte att någon undersökning är helt perfekt, då forskare endast är människor med fel och brister som alla andra.

Intervjuerna skedde i olika grupprum på Mälardalens högskola, vilka erbjöd en avskild miljö utan ljudstörningar – detta medförde eventuellt även att samtalspersonerna kunde prata mer frispråkigt än vad de kanske hade gjort i en mer ”öppen” miljö. Jag erbjöd mig att bjuda varje samtalsperson på fika som tack för deras medverkan, vilket mottogs i vissa fall och i andra inte.

Jag anser även att de etiska aspekterna följdes på ett bra sätt, i och med att jag till punkt och pricka följt de fyra forskningsetiska huvudkraven – jag gav utförlig information om studiens syfte, garanterade samtalspersonerna full anonymitet, försäkrade dem om att de närhelst de önskade kunde avbryta sin medverkan samt att jag endast ämnat använda deras utsagor till denna studie (se avsnitt 5.7). Jag anser även att jag i största möjliga utsträckning försökt vara lyhörd för samtalspersonernas önsningar och behov.

Som jag beskrivit i metodavsnittet lät jag samtalspersonerna ta del av det transkriberade materialet från respektive intervju. Vad den uppmärksamme läsaren säkert minns från metodavsnittets sista del, avsnitt 5.8 om datamaterialets karaktär, är att alla samtalspersoner utom en svarade på det utskickade e-postmeddelandet med förfrågan om godkännande. Jag försökte nå denna samtalsperson flera gånger både på e-post och telefon, men utan resultat.

Det hela slutade med att jag använde intervjun trots att samtalspersonens godkännande uteblivit, och det av flera skäl. För det första är samtalspersonernas godkännande av intervjun helt min idé, och syftar till att öka intersubjektiviteten och äktheten i materialet. Jag gör alltså inga etiska avvikelser genom att inte invänta samtalspersonens svar. För det andra tar jag för givet att om samtalspersonen verkligen hade *velat* kontrollera sina egna utsagor, hade vederbörande även gjort det. Sist men inte minst ska det än en gång påpekas att denna studie har relativt begränsade tidsramar; att fortsätta att invänta samtalspersonens godkännande, eller att hitta en ny samtalsperson, var därför två alternativ jag uteslöt eftersom jag bedömde dessa lösningar som avsevärt mer tidskrävande. Jag anser således att jag inte begått några egentliga avvikelser, utan snarare att jag tog ett eget initiativ som inte helt fungerade som tilltänkt – dock utan att någon skada enligt min bedömning skedde.

Vad gäller själva analysprocessen upplevde jag att Moustakas' (1994: 120) omarbetade version av van Kaam-metoden (för beskrivning, se avsnitt 5.3.2, och för vidare utvärdering se avsnitt 7.1.4) verkligen erbjöd den genuinitet som fenomenologin förespråkar. Genom de olika analysstegen kändes processen som en noggrann och successiv avskalning till fenomenets kärna, och jag anser att även om denna metod är relativt tidskrävande, jämfört med van Kaams egen version av metoden, ger den möjlighet för empirimaterialet att ”nötas och blötas” ordentligt innan resultatet fastställs. Jag var noggrann med att, vid varje steg av analysprocessen, återgå till ursprungsmaterialet för att kontrollera att det som framkommit i det aktuella steget fortfarande var relevant mot den helhet som grundmaterialet (det vill säga intervjuerna) utgjorde. På så sätt anser jag att jag fick det bästa av båda världar; ett välbearbetat och avskalat resultat, som är välgrundat och genuint gentemot de utsagor som samtalspersonerna levererade (Moustakas, 1994: 121; van Kaam, 1959). Att jag valt att använda en variant av van Kaam-metoden som omarbetats något av Moustakas (1994: 120) och inte uttryckligen har publicerats av van Kaam själv beror i huvudsak på att jag redan på förhand var bekant med denna version av metoden, samt att Moustakas återger en beskrivning av denna metod som dels tydligt tillvaratar de epistemologiska grunddragen hos van Kaams (1959, 1966) idéer i och med ett starkt fokus på samtalspersonernas utsagor och upplevelser,

och som dels öppnar för ett ökat teoretiserande kring det aktuella fenomenet, i och med tillämpandet av tre extra analyssteg.

Huruvida jag helt lyckats bortse från min förförståelse låter jag vara osagt, eftersom jag tror att detta är mycket svårt. Som tidigare påpekats är även forskare i grund och botten bara människor - med mänskliga fel och brister. Jag är exempelvis fullt medveten om att egna tolkningar kan ha smugit sig in här och där under analysprocessens gång, trots att det fenomenologiska synsättet motsätter sig detta och strävar efter att fokusera på vad som faktiskt explicit uttrycks (Moustakas, 1994: 47). Dessa tolkningar kan i viss mån ha färgat det slutliga resultatet. Jag tror dock att forskarens tolkningar är en oundviklig del av nästan varje vetenskaplig analysprocess, vilket jag återkommer till i nästa avsnitt.

Mot denna bakgrund kan det nu vara lämpligt att reflektera kring den fenomenologiska metoden, vad den tillfört studien samt en diskussion kring van Kaam-metoden.

7.1.4 Diskussion kring den fenomenologiska metoden. Som jag tidigare nämnt bedömde jag att ett fenomenologiskt tillvägagångssätt var det lämpligaste sättet att försöka uppnå syftet med min studie. Huruvida det är det *bästa* av alla tillvägagångssätt låter jag vara osagt; jag anser att det är en fråga om vilken slags studie som ska genomföras. Jag ämnar därför inte fördjupa mig i en värderande diskussion kring olika metoders faktiska användbarhet i jämförelse med fenomenologin, då jag anser att detta är mindre relevant i sammanhanget. Istället ämnar jag diskutera och utvärdera den fenomenologiska metodens centrala komponenter.

Det främsta kännetecknet hos det fenomenologiska tillvägagångssättet är den frånvaro av förförståelse som forskaren förväntas ha inför det undersökta fenomenet, vilket påverkar metodens *reproducerbarhet* i positiv riktning. Om forskaren i tillräckligt hög utsträckning lyckas bortse från sin förförståelse, och därmed når en universell kärna kring förståelsen och upplevelsen av ett fenomen, kan nämligen en annan forskare genomföra studien i en helt annan kontext och med andra personer, och ändå komma fram till samma resultat som den förste forskaren gjort, förutsatt att även han eller hon är fri från förförståelse (Moustakas, 1994). Precis som jag betonade i föregående avsnitt tror jag dock att en *total* frånvaro av förförståelse kring ett undersökt fenomen är mycket svår att uppnå, om detta ens är möjligt. Även forskare är samhällsvarelser med egna subjektiva upplevelser, och har därmed alltid en uppfattning om fenomen de själva upplevt. Detta gäller givetvis även mig; även om jag själv bedömer att jag lyckades hålla min förförståelse på avstånd, är jag väl medveten om att jag (eller för den delen vilken annan människa som helst) svårligen helt kan bortse från sin förförståelse (Moustakas, 1994: 47).

Värt att diskutera är även huruvida van Kaam-metoden (eller rättare sagt Moustakas' variant av densamma, se föregående avsnitt) är ett bra verktyg för fenomenologisk analys. Som jag nämnde i avsnittet ovan är denna metod ganska tidskrävande och innehåller förhållandevis många steg, vilket kan leda till att forskaren så att säga "tappar kontakten" med genuiniteten i det ursprungliga empiriska materialet (Moustakas, 1994:120, 122). Detta kan emellertid enligt min bedömning undvikas, förutsatt att forskaren kontinuerligt går tillbaka till ursprungsmaterialet och försöker att påminna sig själv om dess kontext; på så vis ökar sannolikheten att empirimaterialets genuinitet bibehålls och att forskaren lyckas upprätthålla den "'lived' relationship" med materialet som van Kaam (citerad i Moustakas, 1994: 46) förespråkar. Jag anser att även förförståelsen har en betydande roll här – för att forskaren ska kunna bibehålla en "levd" relation med empirimaterialet, och inte på vägens gång tappa bort

denna, krävs att förförståelsen aktivt undviks. Även om sistnämnda åtgärd enligt min bedömning är svår att vidta till fullo (om detta ens är möjligt), anser jag att då förförståelsen utelämnas i tillräckligt hög utsträckning är den omarbetade van Kaam-metoden ett mycket användbart och utförligt analysverktyg inom fenomenologisk forskning.

Ytterligare en reflektion kring van Kaams fenomenologiska ansats, som den uppmärksamme läsaren troligtvis sedan länge redan noterat, är att van Kaam (1966: 295) förespråkar ett förhållningssätt som är ”object-centered rather than method-centered”. Vad som åsyftas med detta är ett kritiskt men öppet förhållningssätt, där undersökningsdeltagarna, eller rättare sagt dessas upplevelser, ligger i fokus snarare än en förutbestämd metodologisk ram i mötet med det empiriska materialet. Detta skulle troligtvis de flesta fenomenologer hålla med om. Vad som däremot kan diskuteras är det lämpliga i att tillskriva undersökningsdeltagarna rollen som *objekt*. Vad som annars är brukligt inom ramen för fenomenologisk forskning är att deltagarna istället fungerar som *subjekt*, då det är just dessas upplevelser och förståelsehorisonter som undersöks kring ett aktuellt fenomen (Bäck-Wiklund, 1998; Dahlberg, Drew & Nyström, 2001; Moustakas, 1994). van Kaams ordval kan med andra ord väcka funderingar kring huruvida det är den klassiska subjekt-objektrelationen mellan forskare och deltagare som förespråkas, istället för den intersubjektiva dito som annars är bruklig inom fenomenologi (Moustakas, 1994: 36). Jag håller dock för öppet att detta kan vara en vetenskaplig ”generationsfråga”; van Kaam var aktiv långt innan de andra författare som jämförs, vilket kan medföra att begreppet *intersubjektivitet* helt enkelt inte användes vid tiden för hans arbete. Även om jag personligen skulle föredra att kalla den fenomenologiska metoden ”subject-centered” är denna diskussion kring ett enstaka ordval inget jag ämnar fästa någon större vikt vid.

På det hela taget anser jag att fenomenologin utgör ett ytterst användbart tillvägagångssätt då det kommer till att studera människors konkreta förståelse för och upplevelse av ett fenomen, då metoden bidrar till att skapa en genuin och djup förståelse för dessa faktorer. Jag bedömer att då forskaren utelämnar sin egen förförståelse inför det undersökta fenomenet skapas goda förutsättningar för att nå andra människors faktiska upplevelser. Jag bedömer dock även att en total avsaknad av förförståelse, trots att det är ett bra fenomenologiskt ideal som forskaren bör sträva efter, är ett tillstånd som till fullo är svårt att uppnå.

Med dessa ord anser jag att det är dags att gå från den rent metodologiska diskussionen till vad som faktiskt framkommit i denna studie.

7.2 Syftet uppnått?

Denna studie syftade till att ta reda på vad närhet innebär för människor i det nutida svenska samhället. Jag anser att detta syfte uppnåtts. Dock vill jag påpeka att den kroppsliga beröringen inte var så dominant som jag först trodde. Tvärtom vill jag hävda att andra vinklar av närhetsfenomenet i högre grad fångade mitt intresse efter att undersökningen genomförts.

En sådan essens var *kontext och villkor*, vilken avslöjade att en individs sociala kontext, på såväl mikro- (den direkta sociala omgivningen) som makronivå (det samhälle individen lever och agerar i) påverkar hennes sätt att uttrycka närhet gentemot andra människor – samtidigt som ett universellt mänskligt behov av närhet tycks finnas.

En annan essens som visade sig central var *det genuina intresset för den Andre*, vilken avslöjar att närhet mellan människor även utgörs av ett intresse för den Andres egenskaper såväl som välmående.

Dessa reflektioner blir extra intressanta i skenet av nästa avsnitt, där jag plockar fram den förförståelse kring närhetsfenomenet som jag nedtecknade innan undersökningen inleddes.

7.3 Resultatet i relation till min egen förförståelse

Först efter det att tolkningarna och analyserna i resultatdelen (avsnitt 6.2) gjorts och tecknats ner, återvänder jag nu till den förförståelse som jag tidigare nedtecknade och försökte hålla mig ifrån då själva undersökningen genomfördes.

Min förförståelse av fenomenet närhet inrymde först och främst ett rent kroppsligt element; jag hade exempelvis en föreställning om att om en person sa ”jag behöver närhet” skulle detta innebära att vederbörande kände kroppslig isolation gentemot sin omgivning, och var i behov av ett högre mått av kroppslig beröring från denna – oavsett om denna beröring var sexuell, vänskaplig, familjär eller rent av konfliktrelaterad. *Kroppslig beröring* visade sig även utgöra en av fenomenets essenser, men var inte alls en så central del av fenomenet som jag först hade trott. Det visade sig även att den kroppsliga beröringen innehöll dikotomin *närvarande eller icke-närvarande*, vilken belyser att kroppslig beröring antingen kan ske med eller utan emotionell *närvaro* från den ena eller båda inblandade i den aktuella situationen. Den kroppsliga beröringen visade sig även kunna innehålla ett element av omtanke och omsorg, något som jag inte hade tänkt på då jag nedtecknade förförståelsen.

Ett annat moment av min förförståelse var att geografisk, kulturell, politisk och intellektuell närhet var centrala och återkommande aspekter av fenomenet närhet. Detta visade sig endast undantagsvis vara fallet. Politisk närhet nämndes över huvud taget inte, och intellektuell närhet nämndes bara vid ett tillfälle och av en samtalsperson. Den geografiska närheten kan enligt min mening dock härledas till essensen *den fysiska närvaron*, vilken syftar till att en geografisk eller rumslig närvaro mellan människor skapar närhet. Denna aspekt var särskilt aktuell då utvecklingen av kommunikationsteknik diskuterades, närmare bestämt huruvida två eller flera personer kan känna närhet genom virtuell kommunikation eller om den fysiska närvaron är nödvändig för att närhet ska upplevas.

Kulturell närhet nämndes inte i explicita ordalag, men jag anser att detta begrepp kan härledas till den centrala essensen *kontext och villkor*, eftersom denna essens berättade om just det faktum att olika delar av individens sociala kontext (bland annat hennes kulturella tillhörighet) påverkade hennes sätt att uttrycka närhet. En rimlig slutsats är att den homogenitet som därmed skapas inom ramen för en viss social kontext och ett visst samhälle med fog kan kallas ”kulturell närhet”.

Jag hade även en förutfattad mening om att olika samtalspersoner skulle ge olika svar beroende på ålder, närmare bestämt att yngre personer i sina berättelser skulle ha fokus på kroppslig och fysisk närhet, medan äldre personer i högre grad skulle tala om närhet i abstrakta termer (exempel intellektuell, emotionell eller kulturell närhet). Detta visade sig dock vara en illusion från min sida, eftersom samtalspersonerna levererade ytterst nyanserade utsagor oberoende av ålder. Däremot upplever jag, som tidigare nämnts och som jag

nedtecknade i förförståelsen, att samtalspersonernas olika ålder, livserfarenheter och intressen gav en riklig och nyanserad bild till resultatet som helhet.

En annan aspekt jag nedtecknade i förförståelsen, men som sedermera även denna visade sig vara en illusion, var att män företrädevis skulle diskutera sexuella aspekter av närhet, medan kvinnor skulle fokusera på emotionell närhet från nära och kära. I detta fall upplevdes ingen skillnad mellan könen, utan även här gavs nyanserade berättelser om båda aspekter från såväl kvinnor som män. Det ska även poängteras att faktorer som just diskuterats, som berör urvalets inbördes skillnader i svar, egentligen är relativt ointressanta i en fenomenologisk studie. Frågor kring ”vem som svarat vad” kan vara intressant i en enkätundersökning, där dessa frågor generellt tillmäts större betydelse och kan mätas i siffror, men som tidigare nämnts fokuserar det fenomenologiska angreppssättet på *nyansering*, och att ringa in essenser i innebörder, snarare än på representativitet. Vem som sagt vad blir alltså egentligen ointressant; det är helheten av fenomenets essenser, och upplevelser av dessa, som är av betydelse.

Det ska emellertid poängteras att även ett inbördes varierat urval har sina begränsningar, eftersom det alltid ligger inom ramen för en viss samhällelig eller historisk kontext. För att skapa en förståelse för ett fenomen som har sin grund i hela mänskligheten, krävs givetvis att alla människor som någonsin levt deltar i studien. Min studie kan vara relevant då det gäller att förstå upplevelsen av närhet hos (i huvudsak) svenska personer hemmahörande i ”medelklassen”, anno 2010, men jag kan inte göra anspråk på att med denna studies resultat förklara hur kinesiska munkar på 1100-talet skulle uppleva närhet – av denna anledning har syftet formulerats till att gälla just det svenska och nutida samhället.

Jag bedömer även att min egen tillhörighet i olika generella urvalskriterier (24 år, man, studerande, etc.) kan ha haft viss påverkan på mina samtalspersoners utsagor. Även om jag vid samtalssituationerna gjorde anspråk på att vara en oberoende forskare, är det omöjligt att bortse från det faktum att jag lika mycket som samtalspersonerna är en människa med livserfarenheter, reflektioner och speciella platser i olika delar av samhällslivet. Exempelvis kan det faktum att jag är man påverka hur en kvinnlig samtalsperson framställer sina upplevelser av närhet, och det faktum att jag är relativt ung kan få en äldre samtalsperson att, om än omedvetet, anpassa sina utläggningar till att innehålla vad de tror att jag vill höra. Att detta problem är svårt att kringgå säger sig självt, men jag gjorde vad jag kunde för att framstå som så objektiv som möjligt i mina formuleringar. Faktum kvarstår dock att om en 55-årig heltidsarbetande kvinna från Ryssland hade genomfört intervjuerna, eller samtalssituationerna, hade resultatet av dessa troligtvis blivit radikalt annorlunda jämfört med hur de blev i detta fall.

Den metodologiska förförståelsen har i hög grad redan återgetts (se avsnitt 7.1.4), men sammanfattningsvis kan sägas att min uppfattning om fenomenologi som ett lämpligt metodval för denna studie kvarstår även efter undersökningens genomförande. Än en gång ska det poängteras att jag inte uppfattar fenomenologin som världens bästa eller enda metod, eller att den kan ge svar på alla världens sanningar, men att den i många fall är högst användbar då den skapar en genuin och empiriskt välgrundad bild av människors subjektiva upplevelser av ett visst fenomen.

På det hela taget kan jag alltså konstatera att vissa aspekter av förförståelsen visade sig stämma, medan andra inte gjorde det. Det mest intressanta enligt min mening var, än en gång, det faktum att kroppslig beröring hade en betydligt mindre betydelse för fenomenet än vad jag

tidigare trott. Det som istället fångade mitt intresse var, som tidigare beskrivits, den sociala kontextens betydelse för närhetsuttryck. Detta kommer att ligga i fokus när jag nu ställer mitt resultat mot den tidigare forskningen, och därefter lyfter resultatet till en teoretisk nivå.

7.4 Resultatet i relation till den tidigare forskningen

Då jag nu sammanställt resultatet av min undersökning är det dags att återgå till den tidigare forskningen, för att kunna göra en jämförelse mellan denna och mitt eget resultat. Denna jämförelse kommer att vara uppdelad på samma sätt som det ursprungliga avsnittet om tidigare forskning, och kommer därmed att bestå av de tre huvudkategorierna *fysisk beröring och närvaro, intimitet som en grund för välmående* och *den egna närhetens utveckling*. Än en gång ska påpekas att dessa kategorier ska läsas som en helhet, då de i många avseenden tangerar varandra samt att flera artiklar på grund av sin mångfaldiga karaktär tas upp inom ramen för flera av de teman jag sammanställt. Jämförelserna kommer att gestaltas med hjälp av citat från samtalspersonerna i min studie, och avsnittet avslutas med några sammanfattande reflektioner kring dessa jämförelser. Så som även skett i den inledande genomgången av tidigare forskning, kommer fyra studier – Gallace & Spences (2010), Bakken et al's (2009), Boblin et al's (2006) samt Kipnis & Shulmans (2001) respektive bidrag till den tidigare forskningen – på grund av sin representativa karaktär att vara föremål för utförliga jämförelser, medan övriga studier kommer att beröras översiktligt.

7.4.1 Fysisk beröring och närvaro. Det första temat som jag belyser rör, som tidigare beskrivits, det faktum att fysisk beröring och närvaro mellan människor är en central del av den tidigare forskningen kring närhet

Den mångfacetterade bild av beröringens betydelse som Gallace & Spence (2010) belyser, i sin tidigare nämnda tvärvetenskapliga studie, kan enligt mig härledas till essensen *kroppslig beröring – närvarande eller icke-närvarande*. Samtalspersonerna uppger, i likhet med artikelförfattarna, att den kroppsliga beröringen (förutsatt att denna är *närvarande*, något som ytterligare belyses nedan) är av stor betydelse för skapandet av närhet mellan människor. Detta är även en parallell som kan dras till Cutlers (2009) studie av positiva effekter av sado-masochism hos människor i romantiska relationer.

Andreas menar att beröringen är något som genomsyrar hans sociala relationer, även om dessa uttryck för beröring ser olika ut för olika personer:

Ja, alltså, såklart... man känner ju en sorts närhet när man kramar sin flickvän och sådant där. Att det är ju... då mår man ju liksom bättre, direkt, bara på grund av det. Sedan... ja, man kramar ju inte kompisar och så där, men man brukar ju skaka hand med dem när man hälsar. Och det känns ju också... det är ju så här fysisk närhet typ

Den kroppsliga beröringen blir således ett konkret uttryck för visandet av närhet gentemot andra människor. Anneli menar även att kroppslig beröring är en viktig faktor för det egna välbefinnandet (se även avsnitt 7.4.2), och att utebliven beröring kan leda till ohälsa och stress. Johanna är inne på samma spår, och pekar på vikten av kramar som sker ”med hjärtat”:

Vem blir inte glad av en hjärtkram, liksom? Vem behöver inte en sådan? Jag tror inte någon kan säga att de inte behöver det utan att ljuga? De här andra kramarna, som inte är med

hjärtat, de klarar man sig utan, men alla behöver bekräftelse på att någon tycker om en. Oavsett om det är kärlek eller vänskap, liksom.

Även Aida menar att fysisk beröring kan bidra till välmående; hon pekar på sitt jobb, där hon dagligen möter socialt utsatta människor, och menar att en hand på en axel kan räcka för att en orolig och nedstämd person ska må bättre.

Även om den tidigare forskningen, i likhet med vad som är fallet i min studie, lyfter fram aspekter av beröring som inte är av givet positiv karaktär, rimmar denna typ av beröring dåligt med den *icke närvarande fysiska beröring* som framkom i mitt resultat. Där Gallace & Spence (2010) menar att beröring kan ha en manipulerande effekt, och där Gueguen (2010) menar att oavsiktlig beröring kan generera missförstånd, handlar den *icke-närvarande fysiska beröringen* från mitt resultat snarare om ett slags icke fullgott substitut till djupare former av beröring och närhet. Aida upplever exempelvis att det alltmer sexualiserade samhället, med fokus på fysisk närhet genom kroppslig beröring, får oss att gå miste om den emotionella närheten – här sker alltså en samhällslig kontextualisering av närheten, vilket även kan skönjas hos Gallace & Spence (2010) samt hos Ozdemir (2008), även om den sistnämnda studerar fysiskt avstånd snarare än konkret beröring mellan människor (se även avsnitt 7.4.3).

Även Johanna menar att en distinktion kan finnas mellan kroppslig och emotionell närhet, vilket tar sig uttryck i så kallade ”one night stands” och andra flyktiga sexuella förbindelser. Möjligen kan one night stands betraktas som en typ av beröring som syftar till att påverka människor i en viss riktning, även om jag personligen inte drar en så generell slutsats. Här finns således en skillnad mellan hur beröringen behandlas i min egen studie respektive hur detta sker i den tidigare forskningen.

En central skillnad fanns även vad gäller essensen *den fysiska närvaron*. I fallet med den tidigare forskningen betraktas virtuell kommunikation av Gallace & Spence (2010) som något som bör förstås i relation till utvecklingen av mänskliga tankar och beteenden, och även Desjarlais & Willoughby (2010) menar att virtuell kommunikation kan vara ett fullgott substitut till andra sociala relationer, samt att det kan skapa en trygghet och känsla av social gemenskap.

I min studie menade dock framför allt Erik och Anneli att en ökad virtuell kommunikation, på bekostnad av fysisk beröring och närvaro, på sikt kan få negativa konsekvenser för människan. Detta kan bland annat skönjas hos Erik:

Ja, jag tror ju att vi kanske missar lite av det fysiska, på något sätt... lite, det här ”face to face”, att man ser varandra, att du kan läsa av kroppsspråk och att du... berör varandra.

I min studie uttrycks alltså att mänskliga beteenden och tankemönster har en oföränderlig och grundläggande karaktär (vilket även uttrycks i essensen *universellt behov*), och att den tekniska utvecklingen kan vara ett hot mot dessa faktorer – medan Gallace & Spence, trots att de understryker beröringens betydelse för människor, snarare menar att mänskliga beteenden, kognitioner och tankemönster är av dynamisk karaktär och kan förändras i en slags växelverkan med den tekniska utvecklingen. Möjligen kan dock ett undantag i denna skillnad skönjas i Andreas’ mer positiva syn på virtuell kommunikation, eftersom han upplever att det är ”en form av närhet” trots att den fysiska beröringen uteblir (jämför med avsnitt 7.5.1 nedan om virtuell kommunikation som bidragande till upplevelsen av ontologisk samvaro – i detta stycke belyses mer positiva aspekter av virtuell kommunikation, kring vilken mina samtalspersoner är uppenbart klivna). I övrigt ska det påpekas att min studie inte fokuserar på

beteendemönster i psykologisk mening, vilket kan förklara att utvecklingen av tankemönster och kognitiva processer, i psykologisk mening, inte lyfts fram i min studie.

På det hela taget visar alltså min studie, i likhet med den tidigare forskningen, att beröring och fysisk närvaro är viktigt för det mänskliga välmåendet, samt för hur kommunikation och mellanmännsliga relationer utvecklas. Den förstnämnda påvisar dock generellt en möjlig distinktion mellan fysisk beröring och emotionell närhet, samt att människans behov av beröring och fysiska närvaro av andra människor i stort sett är oföränderligt och universellt, och att det således inte utvecklas i takt med de tekniska kommunikationsmedlen.

Under nästa punkt lyfter jag fram en djupare och mer icke-fysiska aspekt av den tidigare forskningen kring närhet, nämligen hur människors välmående påverkas såväl som påverkas av närhet.

7.4.2 Intimitet som en grund för välmående. Det andra centrala temat i den tidigare forskningen berör det faktum att närhet påverkar människor i deras individuella hälsa, samt att deras hälsa påverkar närheten till andra människor.

Även vad gäller denna punkt finns påtagliga likheter mellan mitt resultat och den tidigare forskningen. Gallace & Spence (2010) påvisar exempelvis att beröring är centralt för välmående och en sund personlig utveckling, och Cutler et al (2009) visar att sado-masochistiska aktiviteter kan ha en positiv effekt på såväl stress som emotionella aspekter av relationer – i båda fall förutsätts dock att den aktuella beröringen är *närvarande*, eller med andra ord att den sker på rätt sätt.

Närvarande fysisk beröring kan även härledas till Bakken et al's (2009) studie. I nämnda studie betonas nämligen att "intima" personer, som utgjorde den av deltagargrupperna i studien som var mest säkra i sig själva och sin anknytning till andra människor, levde i stabila sexuella relationer. Enligt min tolkning är det alltså inte endast den faktiska fysiska beröringen som skapar intimitet, utan fysisk beröring i som sker med genuinitet. Detta kan styrkas av Johannas citat under punkt 7.4.1, där fysisk beröring som sker "med hjärtat" betonas som en viktig påverkansfaktor på det egna välmåendet. Detta kan ställas i kontrast till hennes syn på så kallade "one night stands":

När man har sex med någon, det är ju inte samma närhet som man har till en flickvän eller pojkvän, man är ju inte ens där själv känns det som.

Här finns enligt min mening även en skillnad mellan min studie och Bakken et al's dito; den sistnämnda diskuterar inte vad jag i min studie skulle kalla *icke-närvarande fysisk beröring*, utan innefattar i sin definition av "intima" personer endast de som lever i stabila sexuella relationer. En intressant jämförelse hade varit att även få se hur personer som regelbundet engagerade sig i "icke-stabila" sexuella relationer hade legat till i variablerna anknytning, separationsångest och identitetsutveckling

En annan viktig likhet såväl som skillnad mellan Bakken et al's studie och min dito berör essensen *kontext och villkor*. I viss mån berörs deltagarnas kontext och villkor i relation till intimitet i förstnämnda studie, i och med att deltagarna bedöms ha inbördes olika stor förmåga att känna intimitet, och därmed på olika sätt uppleva separationer, identitetsutveckling och anknytning. Dock betonar inte Bakken et al *varför* deltagarna har olika förutsättningar för att känna intimitet; Reyome (2010), pekar dock på en möjlig orsak, då hon belyser att en

barndom kantad av psykisk och emotionell misshandel, exempelvis genom utebliven omtanke, kan vara en viktig påverkansfaktor för svårigheter med just intimitet.

Fog för sistnämnda studies resultat kan skönjas även i min studie. Exempelvis menar Erik att god anknytning till nära och kära under uppväxttiden har stor betydelse för huruvida en person senare i livet visar närhet, och hur denna närhet ser ut:

Ja, du känner dig trygg som person, du vågar kanske kontakta människor närmare på ett annat sätt, du känner dig säkrare, du tar dig för och vågar mycket mer grejer... så, ja... man mår bättre som människa, tror jag. Man fungerar bättre... Om man nu tolkar det, kanske lite som... ja, trygghet och kärlek också. det är ju ända från födseln, och attachment, och modern, och under hela uppväxttiden, och med familj och kompisar... kan du inte känna närhet då, någonstans där, då tror jag att man kan bli ganska trasig som människa, jag tror inte att man är riktigt hel då, utan jag tror att det kan bli problem då, framöver.

Där Bakken et al (2009) undersöker sambandet mellan förmåga till intimitet och anknytning, menar Erik tvärtom, i likhet med Reyome (2010), att anknytning påverkar förmågan till närhet och intimitet. Ett rimligt antagande blir således att anknytning och visande av närhet står i växelspel med varandra. Detta skulle troligtvis även Knoke, Bureau & Roehrlé (2010) skriva under på, då de menar att förmåga till anknytning, rädsla för relationer, ålder och relationserfarenheter har betydelse för hur äktenskap ser ut och hur länge de håller – till fördel för trygg anknytning, säkerhet i relationer, hög ålder samt goda erfarenheter av relationer..

En relaterad skillnad jag upplever mellan Bakken et al's (2009) studie och min dito är det faktum att den förstnämnda inte fokuserar på vad själva begreppet intimitet faktiskt *innebär*. Erik lyfter exempelvis in det faktum att närhet rent kvalitativt kan se olika ut för olika personer, beroende på hur dessas kontext, bakgrund och livsvillkor ser ut:

närhet kan betyda olika saker för olika människor. I och med att vi är individuella, och att vi är unika på olika sätt, och att vi kommer ifrån olika miljöer med olika erfarenheter.

Än en gång bör betonas att min studie (som är kvalitativ och fenomenologisk) och Bakken et al's dito (som är kvantitativ) är väldigt olika varandra, vilket givetvis ger upphov till skillnader liknande den som nyss beskrivits. Dock anser jag att min studie i hög grad kunnat motiveras, eftersom den möjligen bidrar med bakgrundsfakta till en kvantitativ studie – det är lättare att utröna samband mellan variabler om forskaren vet vad de olika variablerna *innebär* (se även avsnitt 5.1 och 7.7).

Bakken et al's (2009) studie är till stor del relevant i relation till min studie i ännu ett avseende. Resultatet av förstnämnda studie visar att förmågan att känna intimitet har en positiv påverkan på anknytning, identitetsutveckling och hantering av separationer – något som Reyome (2010) visar på ett omvänt sätt i sin sammanställning av studier kring emotionell misshandel i människors uppväxt, och de svårigheter att senare visa närhet och intimitet som detta medför. Även Finkel & Slotter (2009) diskuterar problematisk anknytning, då de menar att människor med dessa svårigheter tenderar att stanna i relationer som inte är tillfredsställande, och Clark et al (2010) menar att människor med osäker anknytning tenderar att basera romantiska relationer på konkreta utbyten av fördelar, exempelvis av materiell art, snarare än på en gemensam grund för de inblandade parternas välmående.

Förmågan till att känna anknytning och trygghet med andra människor kan enligt min mening även härledas till essensen *det genuina intresset för den Andre*. Ett tydligt exempel kan skådas hos Johanna, som säger sig vara selektiv med vem hon släpper in på livet:

Det handlar väl framför allt om att... jag ska veta att den människan inte vill mig något illa... och det i sig tar lång tid. Men vet jag, känner jag hos en annan människa att den personen tycker om mig som jag är, och låter mig vara mig, och inte vill ändra på mig, och inte vill skada mig... då är det min vän, då är det okej, liksom.

I likhet med Bakken et al's studie, men även andra delar av den tidigare forskningen, betonas alltså även här det faktum att djupa och varaktiga relationer, med ett genuint ömsesidigt intresse, är viktiga för den egna tryggheten – på samma sätt som den egna tryggheten är viktig för att djupa och varaktiga relationer ska kunna skapas

Samtidigt finns ytterligare en viktig skillnad mellan min studie och Bakken et al's (2009) dito, i och med att den förstnämnda pekar på närhet som något som inte kan uppstå var som helst eller med vem som helst. Detta understryks av Johanna i ovanstående citat. Lars är inne på samma spår, och menar att närhet är något som inte "växer fram i vilken miljö som helst", och att det krävs ett stort mått av intresse och ansträngning mellan två eller flera personer för att närhet ska uppstå mellan dem. Detta moment är något jag upplever saknas i Bakken et al's studie, där fenomenet intimitet tillskrivs en tämligen ensidig karaktär, och där ingen hänsyn tas till var intimiteten uppstår, eller mellan vilka personer detta sker. Nämnda studie bör dock förstås i sitt rätta sammanhang, då den som sagt inte utger sig för att söka någon djupare betydelse av närhet och intimitet, utan syftar till att göra en kvantitativ mätning mellan olika variabler.

Att närhet har en stark påverkan på det egna välmåendet är något som nämns flitigt i min studie, bland annat av Anneli:

...människor kan ju bli väldigt sjuka och må dåligt av att inte få närhet och beröring. Och jag tror att en människa som har fysisk kontakt och får beröring, och får vara nära, jag tror att det skapar en glädje och en godare hälsa, och framför allt en glädje, så, som smittar av sig.

Även Andreas betonar närhetens betydelse för den egna hälsan

:

...det är väl att närhet känns som någonting som man verkligen behöver... om man säger, liksom med känslor och sådant där. Det är liksom ingenting man kan strunta i och så där, för då... ja, det skulle inte funka, liksom. Ja, det skulle ju vara väldigt konstigt om... liksom, om det inte fanns någon närhet alls här i världen... då skulle ju alla bara ta hand om sig själva och bry sig om sig själva... och då tror jag att ingenting skulle funka

Här finns en påtaglig likhet mellan min studie och Boblin et al's (2006) studie av intimitet hos kvinnor med Anorexia Nervosa, inte minst vad gäller essensen *universellt behov*, från vilken ovanstående två citat är hämtade. Boblin et al visar att kvinnor med Anorexia Nervosa upplever intimitet på ett sätt som inte nämnvärt skiljer sig från friska personer, men att dessa kvinnor på grund av sin sjukdom hämmas i sina behov av intimitet och i sina relationer – möjligen kan förhållandet även vara det omvända, det vill säga att sjukdomen uppstår eller förvärras av svårigheter i relationer, som en konsekvens av exempelvis fysiskt obehag eller otillräcklig bekräftelse. Båda studier bekräftar emellertid tesen att intimitet, eller närhet, är

centralt för det egna välmåendet. Detta gäller inte endast på en fysisk nivå; enligt Johanna är en central faktor i närheten att få ”känna sig behövd” av andra människor:

Jag tror verkligen att människor behöver känna sig behövda. Och om man utgår från min uppfattning om att människor endast gör saker som gynnar dem själva... så om någon kommer och ger mig en kram betyder det att jag är viktig för den personen, liksom. Och då känns det bra i hjärtat.

En annan påtaglig likhet mellan min studie och Boblin et al's dito är tillvägagångssättet; båda studier utgår från en kvalitativ och fenomenologisk ansats, som syftar till att öka förståelsen för innebörden och upplevelsen av närhet. Som nämnts skiljer sig dock de båda studierna i det avseendet att min studie har en betydligt bredare utgångspunkt; där Boblin et al fokuserar på intimitet i romantiska relationer hos kvinnor med Anorexia Nervosa har jag en betydligt öppnare ingång, och väljer att studera innebörden och betydelsen på närhet i alla dess tänkbara former. Som en naturlig konsekvens av detta skiljer sig urvalet åt mellan de båda studierna – Boblin et al studerar kvinnor som diagnostiserats med nämnda sjukdom, medan jag studerar både kvinnor och män, oberoende av dessas eventuella sjukdomstillstånd.

Härnäst fokuserar jag på paralleller som rör närhetens dynamiska karaktär.

7.4.3 Den egna närhetens utveckling. I stora drag kan sägas att ännu en gemensam nämnare mellan den tidigare forskningen och min studie är det faktum att närhetens och intimitetens karaktär ses som något dynamiskt och ständigt utvecklande i en människas liv som, trots att det omges av ett universellt behov, påverkas och påverkas av andra faktorer i såväl psykologisk som samhällelig mening – detta belyses av Epstude, Förster & Özsel (2010) som visar att olika kognitiva processer aktiveras beroende på vilken typ av närhet som föreligger, samt av Cheng & Mallinckrodt (2010) som pekar på att collegestuderande kvinnor som är missnöjda med sin kropp har svårt att uttrycka närhet i mänskliga relationer om de låter sig influeras av medias ideal kring hur unga kvinnor ”borde” se ut. Sistnämnda studie har en viktig likhet med min studie då den, i och med studiet av mediebildens påverkan på kvinnors självuppfattning och närhetsuttryck, belyser en samhällelig aspekt av närhetsfenomenet – något som annars visade sig vara tämligen sällsynt förekommande i den tidigare forskningen, med undantag för Ozdemirs (2008) och delar av Gallace & Spences (2010) respektive studier. Samhällets påverkan på närhetens dynamik kan främst skönjas i essensen *kontext och villkor* från min studie, där främst Aida belyser historiska och kulturella skillnader och exemplifierar med skillnaden mellan Iran och Sverige, och där Anneli pekar på att framväxten av dejtingsajter och communities på Internet kan få den nutida människan att söka närhet på nya sätt jämfört med förr.

Sistnämnda essens blir även relevant i skenet av Boblin et al's (2006) studie om eventuell växelverkan mellan Anorexia Nervosa och negativa närhetsupplevelser, då båda dessa studier påvisar att uttryck av närhet och intimitet påverkas av individens livsförutsättningar. Exempelvis menar både Lars och Anneli att deras respektive uppväxt format deras sätt att uppleva och visa närhet gentemot sin omgivning; Lars lyfter här in det faktum att hans föräldrar ofta hade sociala sammankomster, och att detta gjort honom benägen till att själv gärna bjuda in till fest och liknande. Anneli å sin tur menar att hennes uppväxt präglades av värme och god kommunikation. Andreas i sin tur lyfter in hur de konkreta närhetsuttrycken formas av den egna uppväxten:

Det är nog som man har lärt sig sedan man var liten och sånt där, att... man har ju kollat på föräldrarna och ser hur de betar sig.. så man har ju lärt sig lite från det, och... lärt sig lite

från kompisarna, och... och sedan är det väl lite för mig själv också, att jag funderat ut liksom hur det BORDE vara. Och så vidare.

Samtidigt som både min studie och Boblin et al's dito pekar på att närheten kan sägas påverkas av, och påverka, en individs livsförutsättningar finns en tydlig skillnad mellan dessa studier. Där Boblin et al antar ett vårdvetenskapligt perspektiv, och vill relatera närhet och intimitet till individers benägenhet att insjukna i Anorexia Nervosa, antar jag en mer sociologisk och socialpsykologisk hållning, som syftar till att förstå människors livsförutsättningar dels på mikronivå, i och med sociala interaktioner med exempelvis familj och vänner, men även ur ett samhälleligt makroperspektiv. Det sistnämnda belyses bland annat, som tidigare nämnts, av Aidas betonande av skillnaden mellan att leva och visa närhet i Iran jämfört med i Sverige. Boblin et al nämner förvisso det faktum att Anorexia Nervosa i sig starkt kan påverkas av kulturella förutsättningar, men väljer att inte relatera kulturella förutsättningar till studiens huvudområde intimitet.

En annan väsentlig skillnad, som redan nämnts, är den att Boblin et al i likhet med många andra inom den tidigare forskningen fokuserar på intimitet i termer av romantik och sexualitet, medan jag väljer en mer allomfattande ingång. Av detta skäl berättar mina samtalspersoner på ett mer flerdimensionellt sätt om sin närhet och dess utveckling, exempelvis genom erfarenheter från uppväxten, medan Boblin et al's studie endast inrymmer berättelser om samtalspersonernas erfarenheter av romantik och sexualitet – vilket som sagt är fokus för den studien.

Att människors upplevelser och uttryckande av närhet är av dynamisk och föränderlig karaktär kan även skönjas i Gallace & Spences (2010) studie, i likhet med essensen *kontext och villkor*. Denna studie, som på ett tvärvetenskapligt sätt berör både mikro- och makronivå, pekar främst på det faktum att människors sätt att kommunicera och visa närhet påverkas av deras erfarenheter av konkret fysisk beröring. Detta ligger i samklang med vad som framkommit i min studie, även om Gallace & Spence väljer att koncentrera sin studie på fysisk beröring, till skillnad från min mer öppna och allomfattande hållning till närhetsfenomenet. Även ur ett makroperspektiv finns likheter mellan dessa båda studier; i min studie betonas kulturella skillnader som en påverkansfaktor för närhetsuttryck (exempelvis Aidas jämförelse mellan det konservativa Iran och det mer öppna Sverige), vilket även görs i Gallace & Spences (2010) genom ett påvisande av skillnaden mellan hälsningsfraser i Italien respektive Storbritannien, samt i Ozdemirs (2008) studie, där interpersonellt avstånd nämns som en faktor som påverkas av kultur, ålder och kön. Den kanske viktigaste skillnaden mellan min studie och Gallace & Spences dito är dock det faktum att den sistnämnda även belyser neurovetenskapliga studier och fakta, vilket över huvud taget inte förekommer i min sociologiska och empiriska studie.

Med essensen *kontext och villkor* kan även Kipnis och Shulmans (2001) narrativa studie av unga vuxna kärlekspar, som jämför sin nuvarande relation med en relation i yngre ålder, jämföras; sistnämnda studie pekar nämligen på det faktum att människors uttryck och upplevelse av närhet är av dynamisk och föränderlig karaktär. Emellertid är likheterna mellan nämnda essens och Kipnis & Shulmans studie inte speciellt många fler. Den sistnämnda fokuserar snarare på närhetens dynamik i utvecklingspsykologiska termer, och tar inte nämnvärt hänsyn till samtalspersonernas livsvillkor och bakgrund i övrigt, exempelvis vad gäller deras kulturarv och uppväxt. Dessutom fokuserar Kipnis och Shulman, i likhet med bland andra Bakken et al (2009) och Boblin et al (2006), på romantisk och/eller sexuell närhet och relaterade fenomen, medan jag som sagt intar en mer öppen hållning gentemot

närhetsfenomenet. Nämnas bör även att Kipnis & Shulmans urval är betydligt större än mitt (80 respektive 6 samtalspersoner), vilket givetvis gör att det blir svårare att så att säga ”gå på djupet” med varje samtalsperson kring deras livssituationer och bakgrund i övrigt.

En annan reflektion kring resultatet av Kipnis & Shulmans studie, i den mån som denna faktiskt nämner faktorer som kultur och sociala normer i relation till närhet, rör det faktum att män minns sina tidigare relationer på ett mer positivt sätt än vad kvinnor gjorde. Enligt författarna kan detta tillskrivas kvinnors tendens att vara mer selektiva än män i sina relationer, vilket antingen kan bero på biologiska eller socialt skapade könsskillnader. Om det sistnämnda vore fallet skulle *kontext och villkor* från min studie vara en relevant jämförande essens, då den skulle kunna utgå från mäns och kvinnors olika sociala villkor inom ramen för närhetsfenomenet. Dock är dessa teser endast en del av Kipnis & Shulmans diskussion, och är endast spekulationer. Jag har även valt att inte göra någon djupare analys av könsskillnader relaterade till närhet i denna studie.

Även essensen *det genuina intresset för den Andre* kan liknas med Kipnis & Shulmans studie. Enligt denna essens består nämligen närhet av ett ömsesidigt och genuint intresse för den Andre (personen eller personerna som är föremål för närheten), något som även Kipnis & Shulman belyser som en viktig del av romantiska relationer hos människor som nått vuxenlivets mogna och stabila relationsformer.

Även Caprariello et al (2010) öppnar för möjligheten att närhet är av dynamisk och utvecklande karaktär, då de visar att ett gemensamt delande av nya och positiva händelser kan föra människor närmare varandra på ett emotionellt plan. Anneli menar att närhet består av

en känsla av gemenskap, på något sätt. En känsla av kontakt... öh, en känsla av värme... en känsla av att bli BERÖRD... vara berörd av varandra... i samtalsämnet, eller i mötet [rent] fysiskt, eller i... och mötet i orden och kommunikationen också, skapar ju också... kan ju skapa värme och närhet, så där.

Som nämnts visade resultatet av Kipnis & Shulmans (2010) studie att de intervjuade paren upplevde den nuvarande relationen som mer stabil, pålitlig och mogen jämfört med de engagerande men stormiga ungdomsrelationerna. I förlängningen skulle detta kunna innebära att par i vuxen ålder har en större benägenhet att visa varandra närhet så som detta fenomen presenteras i min studie, jämfört med vad de har i tonåren. Ett genuint intressera sig för den Andres välmående såväl som personliga egenskaper kan alltså vara något som fullt ut uppträder i vuxen ålder (även om detta inte nämns i min studie), snarare än något som statistiskt finns hos en människa under hela dennes liv – alternativt kan denna utveckling även vara relaterad till vissa specifika händelser, vilket Caprariello et al (2010) belyser. En sådan diskussion ämnar jag dock inte fördjupa mig i här, eftersom jag anser att det mer faller in under exempelvis personlighets- och utvecklingspsykologi, och således inte är föremål för denna studie.

Efter att nu ha jämfört de tre tidigare nämnda huvudkategorierna med resultatet av min egen studie är det nu dags att sammanfatta reflektionerna kring denna jämförelse.

7.4.4 Sammanfattande reflektioner kring jämförelsen mellan min studie och den tidigare forskningen. De tre teman jag sammanställt kring den tidigare forskningen kring närhet - *fysisk beröring och närvaro, intimitet som en grund för välmående och den egna närhetens utveckling* - överensstämde till stor del med det resultat jag funnit i denna studie. Väsentliga skillnader finns dock vad gäller teoretiska och metodologiska angreppssätt. Än en gång bör

påpekas att den tidigare forskningen kring närhet i huvudsak är kvantitativt inriktad och syftar till att söka samband med andra variabler, vilket står i kontrast till min kvalitativa och fenomenologiska studie, med vilken jag närmast syftar till att förstå *innebörden* och *upplevelsen* av själva närhetsfenomenet, vilket förankrar närhetsfenomenets betydelse i en kvalitativ grund. Av denna anledning bedömer jag att min studie kan vara ett välkommet bidrag till framtida studier av närhet.

Efter att ha jämfört den tidigare forskningen med min egen studie är det nu dags att sätta resultatet av den sistnämnda i en teoretisk kontext.

7.5 Teoretiska paralleller

I detta avsnitt ämnar jag sätta mitt resultat i relation till befintliga teoretiska begrepp utvecklade av två etablerade teoretiker med rötter i filosofi, psykologi och sociologi. Som tidigare nämnts kommer endast vissa av essenserna att vara i fokus i detta avsnitt, vilket sker på grundvalar av mitt eget teoretiska intresse. Än en gång kommer citat ifrån mitt empiriska material att användas för att belysa relationerna mellan empiri och teori. Avsnittet avslutas sedan med mina egna slutsatser kring de nämnda resultat/teori-parallellerna. Jag har valt att lyfta in de teoretiker jag själv funnit relevanta och intressanta för att diskutera mitt resultat, genom genomgång av litteratur och vetenskapliga artiklar. Två böcker, varav båda har hämtats från kurser i sociologi som jag tidigare läst, användes.

7.5.1 Att vara i världen. Den amerikanske filosofen och terapeuten Rollo May (1909-1994) har en existencialistisk syn på människan, något han förespråkar som en viktig del av psykologiska terapiformer. Enligt detta synsätt betraktas människan som en kännande, tänkande och upplevande varelse som gör egna och högst medvetna val i livet – därför ska hon även behandlas därefter (May, 1983).

I sin bok *Den omätbara människan* (1983: 131, 140) fokuserar May på människans *vara i världen*, vilket han menar utgörs av tre modaliteter: *umwelt* (omvärlden i fysisk och biologisk mening), *mitwelt* (omvärlden i form av samvaro med medmänniskorna) och *eigenwelt* (de egna upplevelserna av sinnesintryck). May argumenterar således för att människans vara i världen inte endast sker i fysisk bemärkelse, på samma sätt som tändstickor befinner sig i en tändsticksask. Människan *förhåller sig* även till sitt vara, genom att reflektera och positionera sig i förhållande till det. De tre modaliteterna växelverkar således - vi kan exempelvis inte välja att "gå ut ur" *mitwelt* eftersom vi alltid *förhåller* oss till andra människor även då vi aktivt undviker dem, vi befinner oss ständigt i *umwelt* eftersom vi är en del av den biologiska ordningen och genom våra upplevelser befinner vi oss ständigt i *eigenwelt*. Även om människan inte kan "gå ut ur" någon av de tre modaliteterna kan en eller två existera på bekostnad av den eller de andra, och det är enligt May här som problematiken uppstår.

May (1983: 131) menar nämligen att ett centralt problem för den moderna västerlänningen är att hon "förlorat sin värld" i bemärkelsen att hon skurit av banden till densamma; i ett samhälle som förespråkar individualism och rationellt tänkande menar May att människan i hög grad distanserats från sin omvärld och istället reduceras till att vara en fristående betraktare av densamma. Som ett resultat av detta distanserande upplever människan ångest genom att känna ensamhet, isolation och främlingskap i förhållande till såväl naturen som andra människor (hon blir så att säga "fast" i *eigenwelt*). Vad vi således måste återerövra, enligt May, är känslan av att vara en del av den världsliga helhet vi upplever, och inte bara

vara utomstående betraktare av densamma – som människor måste vi alltså ”ta tillbaka” vårt *vara i världen*.

I sin förklaring av *mitwelt* argumenterar May (1983: 140) för att vi som människor är i behov av varandras närvaro, och att vi ständigt och oundvikligen påverkas och omformas i möten med varandra. Jag anser att detta resonemang kan relateras till essensen *universellt behov* från min studie. Detta kan främst illustreras med Andreas’ syn på mänsklig närhet och samvaro som en förutsättning för att en social samvaro med andra människor (*mitwelt*) över huvud taget ska kunna existera:

...det är väl att närhet känns som någonting som man verkligen behöver... om man säger, liksom med känslor och sådant där. Det är liksom ingenting man kan strunta i och så där, för då... ja, det skulle inte funka, liksom. Ja, det skulle ju vara väldigt konstigt om... liksom, om det inte fanns någon närhet alls här i världen... då skulle ju alla bara ta hand om sig själva och bry sig om sig själva... och då tror jag att ingenting skulle funka.

Andreas’ utsaga kan således i viss mån härledas till Mays teori om det grundläggande mänskliga behovet av att *vara i världen* genom samvaro med andra människor i *mitwelt*. Det ska dock betonas att detta inte är en helt perfekt parallell: Mays teori rör sig nämligen på ett mer individuellt och existencialistiskt plan än Andreas’ resonemang, vilket syftar till att upprätthålla en solidarisk omvärld, gör. Även om Andreas nämner ”känslor” handlar hans resonemang snarare om att världen är beskaffad så att den så att säga ”behöver människan”, eller närmare bestämt hennes närhet, medan Mays resonemang tvärtom går ut på att människan ”behöver världen”.

Även Annelis teori om att utebliven närhet kan resultera i att människor utvecklar stress och sjukdomssymptom visar betydelsen för människor av att vara i *mitwelt*. Detta kan i viss mån härledas till Mays (1983: 122) teori om *ångest*, vilket han menar inte är ett perifert hot eller ett sjukdomssymptom – snarare bör ångest betraktas som något inträngande i den mänskliga existensen, nämligen genom ”upplevelsen av hotet om överhängande icke-vara”. Som människor känner vi alltså ångest då vi blir medvetna om att vårt vara kan ”försvinna” ur världen. Annelis teori om att sjukdomssymptom och stress kan utvecklas vid utebliven närhet kan således spegla den *ångest* (i Mays mening) som människan upplever då hon blir medveten om sitt potentiella *icke-vara* i världen. Emellertid är inte heller detta en helt perfekt parallell, eftersom May inte talar om manifesta sjukdomsuttryck i så fysiska ordalag som Anneli gör, utan snarare fokuserar på ångesten som ett ontologiskt tillstånd i den mänskliga existensen. Annelis och Mays resonemang tangerar emellertid varandra i det avseende att de menar att utebliven närhet påverkar människors mående i negativ riktning, oavsett om det tar sig uttryck i fysiska sjukdomar eller i existentiell ångest.

Att människor påverkas av varandra i *mitwelt* anser jag till viss del även kan härledas till essensen *kontext och villkor* i min egen undersökning. En återkommande uppfattning inom denna essens var att individens egen sociala bakgrund påverkar hennes upplevelse och uttryck av närhet. Detta visades av bland andra Lars (som menade att han vuxit upp i ett socialt öppet hem och därför vant sig vid att möta nya människor) och av Anneli (som vuxit upp i ett kommunikativt och kärleksfullt hem och därför själv utvecklat dessa egenskaper). Erik tror att grundtrygghet hos individen är ytterst beroende av vilken anknytning denne har till sina nära och kära redan tidigt i livet:

Ja, du känner dig trygg som person, du vågar kanske kontakta människor närmare på ett annat sätt, du känner dig säkrare, du tar dig för och vågar mycket mer grejer... så, ja... man

mår bättre som människa, tror jag. Man fungerar bättre... Om man nu tolkar det, kanske lite som... ja, trygghet och kärlek också. det är ju ända från födseln, och attachment, och modern, och under hela uppväxttiden, och med familj och kompisar... kan du inte känna närhet då, någonstans där, då tror jag att man kan bli ganska trasig som människa, jag tror inte att man är riktigt hel då, utan jag tror att det kan bli problem då, framöver.

Att en persons sociala bakgrund utgör en viktig faktor för hennes sätt att anknyta till andra människor kan sägas stämma överens med Mays (1983: 130) teori om att en person inte till fullo kan förstås om inte hennes *värld* samtidigt kan förstås. May talar här emellertid i egenskap av terapeut, och exemplifierar med hur tvångsneurotiska patienter ska förstås, medan mina samtalspersoner snarare rör sig på ett icke-patologiskt och allmänmänskligt plan. Parallellen ska därför tas med en nypa salt, men jag bedömer ändå att detta synsätt kan härledas även till just ett allmänmänskligt plan i och med att detta konkret uttalas av mina samtalspersoner. En persons sätt att uttrycka närhet bör således förstås i relation till hennes tidigare erfarenheter av detsamma, eller med andra ord till hennes *värld*.

Att *vara i mitwelt* som en del av den mänskliga existensen anser jag även delvis kan kopplas till essensen "den fysiska närvaron" från mitt eget resultat. Inom denna essens diskuteras huruvida de senaste årens tekniska utveckling möjliggjort närhet på andra sätt än de som upplevs i just den fysiska närvaron (i rumslig och geografisk bemärkelse). Här om råder delade meningar; Erik är skeptisk, och tror att virtuell kommunikation får oss att missa "face to face"-momentet som han menar är central för den mänskliga närheten. Anneli är kluven; hon menar att fysisk närvaro är viktigt för den mänskliga närheten, men att virtuell kommunikation ger större möjligheter att så att säga "vara nära utan att vara nära". Andreas lyfter fram en ganska positiv bild av den tekniska utvecklingens kommunikationsformer:

Om man sätter sig vid datorn och startar MSN eller någonting... och folk börjar skriva till en, då känns det inte som att man är själv längre. Utan man är ju liksom MED dem, fastän man inte är i samma rum, liksom. Så det känns ju... ja, det är en sorts närhet.

Det ska betonas att May inte i någon större utsträckning fokuserar på olika typer av kommunikation och interaktioner, vilket här behandlas, utan att hans fokus snarare ligger på den mänskliga existensen och dess ontologiska villkor. Jag är medveten om att det kan te sig märkligt att diskutera virtuella kommunikationsmedel (eftersom May under sin livstid troligtvis på sin höjd fick uppleva embryot av denna sedermera explosionsartade utveckling), men jag vill betona att olika former av kommunikation och interaktion som möjliggörs trots utebliven rumslig närvaro kan sättas i en existentiell kontext; genom dessa kommunikationsmöjligheter har människor nämligen möjlighet att uppleva att de "är i världen" även om de just i den rumsliga situationen skulle råka vara ensamma. Detta kan belysas av Annelis uttalande om att "vara nära utan att vara nära", och Mays (1983: 141) resonemang om att människans *vara i mitwelt* inte endast utgörs av att hon fysiskt befinner sig nära andra människor, utan även av att hon på ett ontologiskt plan upplever detta *vara*, är relevant här (se även avsnitt 7.4.1).

Min egen tolkning av resultatet i förhållande till Mays teori är att *varat i mitwelt* kan ta sig olika uttryck. Gemenskap med våra medmänniskor kan med andra ord nås genom faktiska fysiska möten såväl som genom virtuell kommunikation. Huruvida dessa två uttryck för *varat i mitwelt* kan jämföras med varandra råder det dock delade meningar om i mitt empiriska material, men personligen anser jag att det centrala i sammanhanget är den *ontologiska* känslan av närhet – det är möjligt att denna kan erhållas av vissa individer genom virtuell kommunikation, medan andra behöver ett fysiskt möte för att uppnå denna känsla.

Mays teorier utgör inte alltid en perfekt parallell till mitt material – i huvudsak utgår Mays teorier från ett ontologiskt och existentiellt synsätt på människan, medan mina samtalspersoner inte skär lika djupt i dessa frågor utan snarare utgår från egna upplevelser. På det hela taget upplever jag emellertid att många paralleller kan skönjas mellan May och mitt material, och den stora gemensamma faktorn är att båda dessa beskriver närhet och samvaro med andra människor som ett grundläggande element för den mänskliga existensen.

I nästa avsnitt ämnar jag gå från en renodlat existentiell diskussion, till en mer historiskt och samhällsligt kontextualiserande sådan.

7.5.2 *Den rena relationen – otvungenhet och reflexivitet.* Än en gång är det värt att nämna vad den brittiske sociologen Anthony Giddens (f 1938) anser om begreppet *relationer*. I sin bok *Modernitet och självidentitet: jaget och självet i den senmoderna epoken* (1991) diskuterar han begrepp som självidentitet och reflexivitet i vad han kallar det *senmoderna* samhället. Som även redogjordes för i inledningen menar Giddens att den förmoderna människan levde och lever i relationer (framför allt äktenskap) som bedömdes kunna ge något vad gäller exempelvis status, pengar eller praktiska fördelar, medan vi som lever i vad han kallar *senmoderniteten* – nutida samhällen i framförallt Västvärlden - lever i så kallade ”rena” relationer. Giddens (1991: 112) menar att

det rena förhållandet är något man söker sig till enbart på grund av vad detta förhållande kan ge de involverade parterna... och det är just i denna mening som förhållandet är ”rent”.

Således är ömsesidigt emotionellt utbyte en grundfaktor för att den rena relationen ska fortgå. Om någon av parterna är missnöjd med relationen, kan han eller hon helt enkelt lämna densamma, eftersom inga yttre påtryckningar finns som tvingar parterna att stanna i relationen. Giddens menar vidare att den rena relationen, i likhet med andra institutioner i det senmoderna samhället, är *reflexiv*. Den bygger således på en ständig lyhörddhet för den andres/de andras behov och intressen, och därmed även på ett kontinuerligt ömsesidigt utvecklande av själva relationen.

Reflexiviteten och valmöjligheterna som det senmoderna samhället erbjuder bidrar enligt Giddens (1991: 101, 112) till att vi själva blir alltmer upptagna av våra egna livsprojekt, vilket skapar en konflikt mellan behovet av intimitet och behovet av det egna livets reflexivitet. Enligt Giddens ligger lösningen emellertid just i *den rena relationen*, eftersom denna bidrar till att sammanföra individers livsstilsplaner och projekt till gemensamma enheter. Exempel på detta kan skönjas i gemensamma planeringar av resor och fritidsaktiviteter inom rena relationer. Den rena relationen blir således ett viktigt mål för den senmoderna människan.

Giddens' resonemang kan i mångt och mycket relateras till min egen studie, och då främst till essensen *kontext och villkor*. I denna essens visade det sig nämligen att historisk och samhällslig kontext har betydelse för hur individen uttrycker och upplever närhet. Det faktum att vi enligt Giddens (1991: 111) har stort fokus på våra egna livsplaner men fortfarande behöver intimitet kan belägas av Anneli, som betonar nutidsmänniskans behov av att

börja känna efter vad det är jag längtar efter och vad det är jag önskar i mitt liv. Och sedan att våga ge sig tid för de relationer man har eller vill ha i sitt liv, för det tror jag också är ganska vanligt idag... att man springer på i det här ekorrhjulet och tiden finns inte... inte för att prata, kommunicera med varandra, vara med varandra i lugn och ro, utan vi ska alltid ha så mycket för oss.

I likhet med Giddens (1991) betonar således även Anneli vikten av att de inblandade parterna i en relation ger varandra tid och ansträngning för att relationen ska kunna upprätthållas och tillfredsställa parterna emotionellt, samtidigt som individuella livsplaner ges tillräckligt med utrymme. Annelis resonemang tangerar dock inte helt Giddens' teori, eftersom hon beskriver en samtid där människors egna livsplaner och projekt helt genomsyrar deras liv, på bekostnad av just den rena relationen och dess emotionella fördelar. Anneli skulle troligtvis inte skriva under på Giddens' teori om att den rena relationen är ett samtida och samhällsspecifikt faktum i just den senmoderna människans liv, eftersom den senmoderna människan enligt henne så att säga är för "upptagen" för sådana emotionella investeringar. Dock skulle hon troligtvis hävda att nämnda relationsform är eftersträvansvärd.

Aida, som vuxit upp i en konservativ muslimsk familj från Iran som varit bosatt i Sverige, betonar att närhets- och relationsformer kan se olika ut i olika kulturella och historiska kontexter. Som tidigare nämnts ogillar hon den samhälleliga utvecklingen i Västvärlden, som enligt henne genomsyras av sexualisering, flyktighet och en ensidig fokusering på fysisk snarare än emotionell närhet. Även detta står emellertid i skarp kontrast till Giddens' (1991) teori om att det senmoderna samhällets människor generellt ser emotionellt utbyte som ett oundgängligt grundelement i sina relationer.

Det genuina intresset för den Andre är en annan essens från resultatet av min undersökning, som kan kopplas till Giddens' (1991) teori om den rena relationen. Denna relationstyp bygger nämligen på frivillighet, men även på ett slags trohet och ansvar från de inblandade parterna. I en romantisk relation, såväl som i en vänskapsrelation, finns vissa överenskommelser (även om dessa ofta är outtalade) som de inblandade parterna måste förhålla sig till. Om dessa överenskommelser bryts är den rena relationen hotad – eftersom den existerar endast med hjälp av de inblandade parternas ömsesidiga intresse att upprätthålla relationen. Det kan exempelvis röra sig om ett trohetslöfte mellan två älskande, men även om en "tyst" överenskommelse mellan vänner om att man ställer upp och hjälper varandra i svårigheter.

Som Andreas ("man vet ju att de finns där och ställer upp för en") såväl som Johanna ("det handlar väl främst om att jag ska veta att personen inte vill mig något illa") och Aida ("att vara tillgänglig... det är närhet för mig") visar krävs alltså en aktiv ansträngning av de inblandade parterna för att närhet ska existera – tillit och tillgänglighet, samt ett genuint intresse för den Andres behov, är centrala här.

Hittills har *den rena relationen* diskuterats i relation till vänskap och romantisk kärlek, men helt kort kan nämnas att Giddens (1991: 124) även betonar denna relationstyp inom en familjekontext. Han hävdar förvisso att den maktobalans som råder mellan barn och föräldrar inte skapar förutsättningar för just en ren relation (eftersom denna relationstyp förutsätter jämlikhet mellan parterna), men betonar samtidigt att förhållandet inom den egna familjen har stor betydelse för hur individer sedermera utvecklar egna rena relationer till andra människor. Den tidigare nämnda tesen från mitt eget resultat, om att den egna sociala bakgrunden påverkar individens sätt att uttrycka och uppleva närhet, blir således helt adekvat i sammanhanget.

Det ska emellertid betonas att även om Giddens' (1991) teori om en *ren* relation i mångt och mycket harmonierar med hur mina samtalspersoner upplever närhet, finns vissa centrala olikheter mellan de båda teoretiska ansatserna. Detta grundar sig främst på det faktum att Giddens gör en historisk och samhällelig contextualisering i sin diskussion om den rena

relationen, då han menar att denna relationstyp är ett fenomen som är typiskt för det senmoderna samhället. Jag ämnar dock med denna studie, till skillnad från Giddens, undersöka närhetens universella och allmänmänskliga kärna, vilket medför att jag inte gör någon samhällelig eller historisk jämförelse kring närhet i olika tidsepoker och samhällen.

I min studie står att utläsa att flera universella faktorer kännetecknar närheten; inte minst vad gäller essensen med det talande namnet *universellt behov*. Inom ramen för denna essens beskrivs närheten som ett djupt och mänskligt behov som funnits och finns i alla tider och på alla platser, trots att de faktiska uttrycken skiljer sig åt. Exempelvis säger Aida att människor har en ”gruppmentalitet” och att vi är ”biologiskt uppbyggda” för att vara nära varandra. Just detta uttalande är intressant att relatera till Giddens’ (1991: 111) syn på det förmoderna samhällets närhetsmönster, vilka som sagt bygger på praktiska, ekonomiska och yttre omständigheter – människor i det förmoderna samhället är och var nära varandra på ett fysiskt plan för att det var praktiskt, eller för att de inte hade eller har något val. I det avseendet stämmer Aidas citat väl överens med Giddens’ syn på närhet och relationer.

I min studie har närheten dock, som bekant, visat sig innehålla även fler komponenter än de som är direkt relaterade till fysisk närhet mellan människor – inte minst vad gäller känslan av att få vara nära andra människor på en mer emotionell basis. Markus beskriver detta behov som nödvändigt att bejaka för att den mänskliga samvaron ska kunna upprätthållas:

...det är väl att närhet känns som någonting som man verkligen behöver... om man säger, liksom med känslor och sådant där. Det är liksom ingenting man kan strunta i och så där, för då... ja, det skulle inte funka, liksom. Ja, det skulle ju vara väldigt konstigt om... liksom, om det inte fanns någon närhet alls här i världen... då skulle ju alla bara ta hand om sig själva och bry sig om sig själva... och då tror jag att ingenting skulle funka.

Den rena relationen, så som Giddens (1991: 114) beskriver denna, kan alltså jämföras med hur närhetsfenomenet i stort framträder i min studie eftersom båda dessa komponenter förutsätter kommunikation, genuinitet, emotionellt utbyte och reflexivitet – inte minst gäller detta essensen *det genuina intresset för den Andre*. Då det kommer till essensen *universellt behov* kan det dock vid en första anblick se ut som att jämförelsen haltar; om behovet av närhet, så som det framträder i min studie, verkligen är universellt borde rena relationer, och den därmed tillhörande reflexiviteten inför de inblandade parternas behov – i likhet med den otvungna *vänskapen*, vilket enligt Giddens är ett annat senmodernt fenomen - ha existerat i alla tider och i alla samhällen.

Giddens (1991: 110-112, 114) resonemang om en historisk och samhällelig kontextualisering av den rena och reflexiva relationen blir emellertid relevant i skenet av essensen *kontext och villkor* från min studie. Enligt denna essens är nämligen närheten ett fenomen som, trots att det omgärdas av ett universellt behov av emotionell närhet, starkt påverkas av rådande sociala förutsättningar. Detta exemplifieras av Erik:

närhet kan betyda olika saker för olika människor. I och med att vi är individuella, och att vi är unika på olika sätt, och att vi kommer ifrån olika miljöer med olika erfarenheter.

Aida och Anneli lyfter även in samhällsutvecklingen som en påverkansfaktor på närhetsfenomenet; Aida menar att det nutida samhället i Västvärlden blivit mer sexualiserat än vad det förr var, och Anneli pekar på det faktum att dejtingsajter och communities på Internet fått en ökad betydelse i det nutida samhället, samt att detta kan skapa nya sätt för

människor att söka närheten – även om hon samtidigt är kluven till att närhet kan *uttryckas* på virtuell väg.

Enligt essensen *kontext och villkor* finns således fog för att Giddens' (1991) teori om att den rena och reflexiva relationen, vilken enligt min studie motsvarar djup och emotionell närhet mellan människor, är tids- och samhällstypisk för det senmoderna samhället. Den förmoderna människan kan de facto ha *haft*, och i kvarlevande förmoderna samhällen ha, ett genuint behov att hennes medmänniskors välmående och emotionella engagemang, även om Giddens till skillnad från mig inte belyser detta faktum. Istället pekar Giddens (1991: 107) på ekonomiska, sociala och levnadsmässiga svårigheter i det förmoderna samhället – exempelvis rigida sociala mönster för vilken sorts närhet som var och är acceptabel, såväl som fysiskt och psykiskt krävande livsvillkor – och menar att dessa faktorer sällan gett människor utrymme att utveckla rena, reflexiva och emotionellt tillfredsställande relationer.

Det ska således poängteras att de båda teoretiska ansatserna har olika typer av utgångspunkter; där Giddens' gör en sociohistorisk och samhällslogisk analys av den rena relationen, och därmed kontextualiserar denna, utgår jag från en fenomenologisk ansats, vilket som sagt syftar till att förstå den universella och allmänmänskliga kärnan av närhetsfenomenet, så som denna kärna upplevs av människor själva. I och med denna teoretiska och metodologiska olikhet belyser jag således faktorer kring närhet som Giddens inte berör, i och med att den sistnämnde inte studerar närhet och rena relationer i termer av ett universellt fenomen, utan endast som ett historiskt och samhällslogiskt fenomen. Just samhällskontext och tidsepok visade sig utgöra påverkansfaktorer för närheten även i min studie, dock som en konsekvens av människors konkreta upplevelser av närhet (kring vilka jag hade en förutsättningslös teoretisk ingång), och inte som en teoretisk utgångspunkt, vilket är fallet med Giddens studie.

Jag vill samtidigt poängtera att en sociohistorisk analys, i likhet med den som Giddens gör, kan *kompletteras* av en fenomenologisk ansats, respektive tvärtom. Ett sådant tilltag kan eventuellt berika forskningen kring närhet och relationer, i och med att det skapar en bredare förståelse för universella mänskliga upplevelser och behov såväl som för livsförutsättningar i en viss samhällslogisk och historisk kontext.

Det ska dock åter igen påpekas att min studie endast fokuserar på närhetsfenomenet utifrån ett enda samhälle (Sverige) och en enda tidsepok (nutiden). Detta gör att jämförelsen mellan närhetens universella natur, så som den framställs i min studie, och Giddens historiska och samhällslogiska kontextualisering av samma slags närhet egentligen inte är fullt adekvat eller rättvis.

Efter att ha visat paralleller mellan mitt eget resultat och en rad befintliga teorier, är det nu dags att sammanfatta dessa paralleller.

7.5.3 Sammanfattande reflektioner kring teoretiska paralleller. Även vad gäller de två nämnda teorierna om att *vara i världen* (May) respektive *den rena relationen* (Giddens) finns påtagliga likheter med mitt resultat. Över lag betonas nämligen det universella behovet av närhet från andra människor på såväl ett fysiskt som emotionellt plan, samtidigt som samhällslogiska och andra sociala villkor föreligger närhetens faktiska uttryck. Vissa skillnader finns mellan min studie och de teoretiska parallellerna, vilka främst beror på de olika teoretiska och metodologiska tillvägagångssätten; May för en existentiellistisk och filosofisk diskussion kring människors förhållande till varandra, medan Giddens har en sociohistorisk

kontextualiserande ingång kring relationer. Jag vill dock hävda att dessa teoretiska utgångspunkter kan kompletteras av fenomenologiska studier, liknande den jag genomfört, och tvärtom – på så vis kan förståelsen för närhetsfenomenet breddas och ytterligare fördjupas.

Efter denna fördjupning är det nu dags att ange min personliga slutsats av hela studien.

7.6 Min personliga slutsats

Att vara ”nära” andra människor kan givetvis, i motsats till vad mitt resultat visar, innebära tvungenhet och lidande – det kan säkert soldater eller krigsfångar skriva under på då de under bedrövliga förhållanden tvingas vara nära varandra i fysisk mening. Här ligger problematiken i att diskutera ett så brett fenomen som närhet. Som jag tidigare redogjort för kan ordet närhet föregås av en mängd adjektiv; geografisk, fysisk, kroppslig, emotionell, intellektuell, politisk, andlig och så vidare.

Vad som framkommit i min studie är emellertid att *grundkärnan* av fenomenet närhet upplevs genom vissa specifika grunddrag, eller essenser, som jag nu ska försöka diskutera med egna ord.

Närheten är enligt min uppfattning *otvungen*. Detta tar sig uttryck i att den uppstår och utvecklas om de inblandade personerna på frivillig väg kan närma sig varandra, och därigenom upplever ett ömsesidigt emotionellt utbyte. Härigenom är närheten även *ömsesidig*. Den förutsätter att båda eller alla inblandade parter gör gemensamma investeringar i den aktuella relationen, och är genuint intresserade av varandra som personer, såväl som för varandras välmående.

Närheten kan ta sig uttryck genom *kroppslig beröring*, en faktor som dock inte hade så stor betydelse som jag tidigare hade trott. Även *närvaro*, i fysisk mening, är centralt för närheten – även om ömsesidig närvaro eventuellt kan uppnås på andra sätt än genom fysiska möten.

Närhet är även ett fenomen som människor i alla tider och på alla platser har ett *universellt behov* av. Detta universella behov innebär dock inte att de faktiska *uttrycken* för närhet är universella – tvärtom finns tydliga kulturella och historiska skillnader kring hur dessa uttryck sker, som en konsekvens av exempelvis kultur, normer, livsvillkor eller lagstiftning. Av denna anledning har min studie möjligen en begränsning, då den endast studerar närhetsfenomenet utifrån ett nutida svenskt perspektiv.

Vad jag sammanfattningsvis kan konstatera är att närhet är ett *emotionellt* och *abstrakt* tillstånd, som baseras på att två eller flera personer så att säga ”känner sig nära” varandra snarare än att de ”är” nära varandra i fysisk mening.

7.6.1 Fenomenets raka motsats – icke-närhet? En annan viktig fråga som väcktes efter att studien genomförts var huruvida någon absolut motsats finns till *närhet* – och i så fall vilka essenser denna ”icke-närhet” skulle kunna tänka sig innehålla. Att föreställa sig en absolut motsats var ingen lätt sak, då närhetens essenser kan ställas i flera olika motsatsförhållanden. Exempelvis kan *den fysiska närvaron* ställas i motsats till ”den fysiska frånvaron”, men även till ”den icke-fysiska närvaron”. *Det genuina intresset för den Andre* kan ställas i motsats till ”det falska intresset för den Andre” men även till ”den genuina likgiltigheten inför den

Andre”. *Kroppslig beröring – närvarande eller icke-närvarande* skulle kunna ställas mot ”icke-kroppslig beröring” men även till ”kroppslig isolation”. Övriga två essenser, *kontext och villkor* samt *ett universellt behov* är svåra att placera i ett motsatsförhållande, men om detta skulle göras skulle dessa kunna utgöras av att närhet uttrycks oberoende av kontext och villkor, samt att närhet är ett partikulärt eller specifikt behov, och inte ett universellt dito.

Det finns alltså många infallsvinklar till att förstå detta motsatsförhållande, något som jag emellertid inte tänker göra någon större diskussion kring. Istället ämnar jag nu sätta resultatet i relation till olika möjliga fortsättningsstudier .

7.7 Förslag till fortsatt forskning

Denna studies resultat bjöd på en mängd intressanta vinklar av närhetsfenomenet, som i vissa fall kan vara intressanta att fördjupa sig i inför en eventuell fortsättningsstudie. Jag ämnar nu ge några tankar och idéer kring hur sådana fortsättningsstudier skulle kunna se ut.

Först och främst tänker jag mig att en uppföljande studie skulle kunna göras med en kvantitativ och positivistisk ingång – jag har i själva verket inga invändningar mot denna typ av metodologi, vilket läsaren kanske kan tro i läsningen av metodavsnittet. Vad jag dock vänder mig mot är att *endast* använda kvantitativa data, eftersom jag anser att det är svårt att mäta något om man inte vet vad som ska mätas. Jag tror istället att induktiva och kvalitativa studier (exempelvis genom fenomenologi) kan *kompletteras* genom kvantitativa mätningar, och eftersom det nu finns ett resultat kring närhetsfenomenets innebörd öppnas möjligheten för just sådana mätningar.

Som jag diskuterar i metodavsnittet skulle en kvantitativ studie kunna utgöras av exempelvis ett samband mellan utebliven närhet och utvecklandet av kriminella beteenden. Genom att veta vad närhet innebär, och hur det upplevs, blir det möjligt att skapa mätningar och statistik kring detta – förutsatt att forskaren har klart för sig vad den andra sambandsfaktorn, ”kriminella beteenden” innebär, och eventuellt hur den upplevs.

Vidare tror jag att en hermeneutisk studie kan vara möjlig att genomföra; eftersom närhetsfenomenet och de relaterade upplevelserna nu beskrivits finns det möjlighet för forskaren att använda denna som en förförståelse, och även att sätta den i en viss kontext. Det centrala i en sådan studie, till skillnad från en fenomenologisk studie, är nämligen just att forskaren använder sin förförståelse och låter denna växelspela med de empiriska data som framkommer, för att på så vis kunna ”förstå förståelsen” av ett fenomen. I en hermeneutisk fortsättningsstudie skulle förståelsen för närhet eventuellt kunna studeras i relation till en viss samhällsföreteelse – exempelvis den ökade användningen av virtuella kommunikationsmöjligheter.

Jag bedömer även att det är möjligt att göra en diskursanalytisk fortsättningsstudie, baserad på denna studies resultat. En sådan studie förutsätter emellertid ett radikalt annorlunda syfte jämfört med min studie, eftersom diskursanalysen inte studerar konkreta upplevelser utan endast fokuserar på hur människor genom diskursiva praktiker (talet och språket) *konstruerar* fenomen. Ett sådant syfte skulle exempelvis kunna vara att belysa skillnaden mellan hur närhet konstrueras, d v s hur människor talar om fenomenet, i två eller flera olika kulturella eller historiska kontexter. Just detta är annars en brist i min studie, som av tid- och resursskäl

endast är begränsad till närhetsfenomenet så som det framträder i det nutida svenska samhället.

Även en fortsättningsstudie i grundad teori skulle kunna vara möjlig att genomföra, men även detta skulle kräva ett radikalt annorlunda syfte jämfört med en fenomenologisk studie. Den grundade teorin används huvudsakligen för att studera faktiska skeenden snarare än abstrakta upplevelser, och är vanlig att använda i studier som syftar till att förstå människors sociala samspel i olika konkreta situationer. Den grundade teorin fordrar även, likt fenomenologin, att forskaren arbetar förutsättningslöst – en eventuell fortsättningsstudie skulle alltså behöva inledas med en rejäl distans från mitt resultat. Ett tänkbart syfte i en fortsättningsstudie inom grundad teori skulle exempelvis kunna vara att studera hur närhet uttrycks av vissa personer i en viss miljö (exempelvis mellan kärlekspår på en romantisk restaurang).

Oavsett hur en eventuell fortsättningsstudie skulle kunna tänkas se ut, bör den ta avstamp i upplevelsen av närhet som abstrakt, otvungen och emotionell om den ämnar utgå från min studie. Med dessa ord lämnar jag nu diskussionsavsnittet, och avslutar denna uppsats med några sista ord.

8. Slutord

Denna uppsats har varit mycket intressant och berikande att skriva, om än arbetsam vid vissa tillfällen. Jag upplever att den utvecklade min förmåga att tänka kritiskt och att reflektera med ett vetenskapligt förhållningssätt, men framförallt har den tillfört en hel del i min syn på den samtida människans upplevelse av närhet i det svenska samhället. Jag skulle vilja rikta ett stort tack till min handledare Rolf Å Gustafsson, som genom sitt gedigna kunnande kommit med ytterst värdefulla insikter om min studie under gången av dess tillblivelse. Jag vill även tacka alla som fattat intresse för denna studie och ställt frågor (även om jag inte alltid kunnat svara), samt inte minst de som ställde upp som samtalspersoner och gav denna studie ett intressant och nyanserat resultat.

Jag skulle vilja avsluta denna uppsats genom att upprepa ett par tankvärda ord från samtalspersonen Andreas:

...det är väl att närhet känns som någonting som man verkligen behöver... om man säger, liksom med känslor och sådant där. Det är liksom ingenting man kan strunta i och så där, för då... ja, det skulle inte funka, liksom. Ja, det skulle ju vara väldigt konstigt om... liksom, om det inte fanns någon närhet alls här i världen... då skulle ju alla bara ta hand om sig själva och bry sig om sig själva... och då tror jag att ingenting skulle funka

9. Sammanfattning

Syftet med denna studie var att försöka undersöka och belysa hur människor i det nutida svenska samhället uppfattar och upplever fenomenet *närhet*, något som den tidigare forskningen inte i speciellt hög grad inrymmer.

Till detta användes ett fenomenologiskt tillvägagångssätt, eftersom ett sådant bäst ansågs kunna fånga människors upplevelser av ett fenomen. I syfte att reducera den egna

förförståelsen skrevs inget teoriavsnitt eller någon sammanställning av tidigare forskning före själva undersökningen, utan först efter dess genomförande.

Det empiriska materialet utgjordes av sex intervjuer med personer som bedömdes ha upplevt och ville tala om fenomenet, och som skilde sig åt vad gäller bland annat ålder, kön och sysselsättning. Dessa personer kontaktades via e-post eller telefon, och informerades utförligt om studien samt om etisk information. Intervjuerna var i snitt strax under en timme långa, vilket efter transkribering motsvarade vardera cirka tio sidor skriven text.

Det konkreta analysförfarandet skedde med hjälp av Moustakas' version av den så kallade "van Kaam"-metoden, en fenomenologisk analysmodell i sju steg uppkallad efter forskaren med samma namn. Resultatet visade att fenomenet närhet kännetecknas av de fem essenserna *den fysiska närvaron, kroppslig beröring – närvarande eller icke-närvarande, det genuina intresset för den Andre, universellt behov och kontext och villkor*.

Den fenomenologiska metoden anses i efterhand ha utgjort den mest lämpliga metoden för denna studie, även om det ska betonas att detta tillvägagångssätt inte på långa vägar är perfekt eller ens alltid är lämpligt att använda.

De fem essenserna har sedan relaterats till min egen förförståelse och till den tidigare forskningen, där både likheter och skillnader kunde skönjas. Teoretiska paralleller har sedan dragits till Mays teori om människans *vara i världen* och därmed hennes behov av samvaro med andra människor samt till Giddens teori om det senmoderna samhället och dess *rena relationer*.

En personlig slutsats av studien är att fenomenet närhet, så som det upplevs av studiens samtalspersoner, bör förstås i termer av ett abstrakt, emotionellt och ömsesidigt fenomen som omgärdas av såväl ett universellt behov som historiska och kulturella olikheter. Förslag ges även till möjliga fortsättningsstudier med såväl kvantitativa som kvalitativa ansatser.

Nyckelbegrepp: närhet, ömsesidig, emotion, genuinitet

Referenser

- Aspers, P. (2007). *Etnografiska metoder: Att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber.
- Bakken, G., Kroger, G., Martinussen, M., & Årseth, A. K. (2009). Intimacy status, attachment, separation-individuation patterns, and identity status in female university students. *Journal of Social and Personal Relationships*, 26, pp 697-712.
- Boblin, S., Brown, B., Ciliska, D., & Newton, M. (2006). Understanding intimacy for women with Anorexia Nervosa: A phenomenological approach. *European Eating Disorders Review*, 14, pp 43-53.
- Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Trelleborg: Liber.
- Bureau, J., Knoke, J., & Roehle, B. (2010). Attachment styles, loneliness, quality, and stability of marital relationships. *Journal of Divorce & Remarriage*, 51, pp 310-325.
- Bäck-Wiklund, M. (1998). Moderna samhällsteorier: Traditioner, riktningar, teoretiker. Månson, P. (Red.), *Fenomenologi: Livsvärld och vardagskunskap* (ss 71-102). Stockholm: Rabén Prisma.
- Caprariello, P. A., Carmichael, C. M., Maniaci, M. R., Reis, H. T., Rodrigues, A., Smith, S. M., & Tsai, F. (2010). Are you happy for me? How sharing positive events with others provides personal and interpersonal benefits. *Journal of Personality and Social Psychology*, 99, pp 311-329.
- Cheng, H., & Mallinckrodt, B. (2010). Parental bonds, anxious attachment, media internalization, and body image dissatisfaction: Exploring a mediation model. *Journal of Counseling Psychology*, 56, pp 365-375.
- Clark, M. S., Finkel, E. J., Graham, S., Lemay, E. P. Jr., & Pataki, S. P. (2010). Ways of giving benefits in marriage: Norm use, relationship satisfaction, and attachment-related variability. *Psychological Science*, 21, pp 944-951.
- Cutler, B., Cutler, N., Lawler-Sagarin, K. A., Mautszewich, L., & Sagarin, B. J. (2009). Hormonal changes and couple bonding in consensual sadomasochistic activity. *Archives of Sexual Behavior*, 38, pp 186-200.
- Dahlberg, K., Drew, N. & Nyström, M. (2001). *Reflective lifeworld research*. Lund: Studentlitteratur.
- Desjarlais, M., & Willoughby, T. (2010). A longitudinal study of the relation between adolescent boys and girls' computer use with friends and friendship quality: Support for the social compensation or the rich-get-richer hypothesis? *Computers in Human Behavior*, 26, pp 896-905.
- Epstude, K., Förster, J., & Özelsel, A. (2009). Why love has wings and sex has not: How reminders of love and sex influence creative and analytic thinking. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 35, pp 1479-1491.
- Finkel, E. J., & Slotter, E.B. The strange case of sustained dedication to an unfulfilling relationship: Predicting commitment and breakup from attachment anxiety and need fulfillment within relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 35, pp 85-100.
- Foucault, M. (2002). *Sexualitetens historia, band 1: Viljan att veta*. Göteborg: Daidalos.
- Gallace, A., & Spence, C. (2010). The science of interpersonal touch: An overview. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 34, pp 246-259.
- Giddens, A. (1991). *Modernitet och självidentitet: Självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos.
- Giorgi, A. (1985). *Phenomenology and psychological research*. Pittsburg: Duquesne University Press.
- Gueguen, N. (2010). The effect of a woman's incidental tactile contact on men's later behaviour. *Social Behavior and Personality*, 38, pp 257-266.
- Hartman, J. (2001). *Grundad teori. Teorigenerering på empirisk grund*. Lund:

Studentlitteratur

- Kipnis, O., & Shulman, S. (2001). Adolescent romantic relationships: A look from the future. *Journal of Adolescence. Special Issue: Adolescent Romance: From Experiences to Relationships*, 24, pp 337-351.
- May, R. (1983). *Den omätbara människan: Om människosynen i existentiell psykologi och terapi*. Stockholm: Natur och kultur.
- Moustakas, C. (1994). *Phenomenological research methods*. London – Thousand Oaks – New Delhi: SAGE.
- Ozdemir, A. (2008). Shopping malls: Measuring interpersonal distance under changing conditions and across cultures. *Field Methods*, 20, pp 226-248.
- Reyome, N. D. (2010). Childhood emotional maltreatment and later intimate relationships: Themes from the empirical literature. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19, pp 224-242.
- Stevick, E. L. (1971). An empirical investigation of the experience of anger. In A. Giorgi, W. Fischer, & R. von Eckartsberg (Eds.), *Duquesne studies of phenomenological psychology*, (Vol. 1, pp 132-148). Pittsburgh: Duquesne University Press.
- Taylor, S., Wetherell, M., Yates, S.J. (2001). *Discourse as data*. London – Thousand Oaks – New Delhi: SAGE.
- van Kaam, A. (1959). Phenomenal analysis: Exemplified by a study of the experience of "really feeling understood". *Journal of Individual Psychology*, 15, pp 66-72.
- van Kaam, A. (1966). *Existential foundations of psychology*. Pittsburgh: Duquesne University Press.
- Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. (2010). Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Ödman, P.-J. (2007). *Tolkning, förståelse, vetande. Hermeneutik i teori och praktik*. Göteborg: Norstedts, andra upplagan.
- Österberg, E. (2007). *Vänskap: En lång historia*. Stockholm: Atlantis.

Bilaga 1: Intervjuguide

Etisk information

Denna intervju kommer, tillsammans med fem andra intervjuer, att ligga till grund för en D-uppsats i sociologi som handlar om ämnet *närhet*. På grund av mitt tillvägagångssätt är ämnesområdet medvetet mycket öppet. Det hela bygger på att du och de andra personerna som intervjuas, genom ert berättade, gemensamt med mig *skapar* bilden av vad *närhet* betyder. Det är därför viktigt att du svarar ärligt och utförligt på frågorna. Intervjun kommer att spelas in, vilket jag hoppas du tycker är okej.

Ingenting kommer att ske mot din vilja, och du kan när som helst välja att avbryta intervjun utan problem. Känner du dig det minsta otrygg i det som sägs är det bäst att du avbryter.

Din medverkan kommer absolut inte vara möjlig att spåra. Det som spelas in kommer att transkriberas (nedtecknas) och därefter kommer ljudbanden att förstöras. Du kommer även att nämnas vid fingerat namn i studien, och jag kommer inte att berätta om din närvaro för någon.

Det som sägs i denna intervju kommer endast att användas i studiesyfte; jag kommer inte att försöka använda det sagda i exempelvis reklam, försäljning, övertalning eller annat syfte som är till min fördel.

Intervjufrågor

Berätta om dig själv! Ålder, etnicitet, sysselsättning, civilstatus.

Vad betyder ”närhet” för dig?

Vilka andra möjliga innebörder kommer du att tänka på?

Hur har du fått denna uppfattning?

Använder du ofta ordet ”närhet” då du talar med andra? I så fall, om vad?

Finns någon skillnad mellan hur du använder ordet ”närhet” i tal jämfört med hur du tänker på det?

Varför tror du att människor tänker på ett visst sätt om ordet ”närhet”?

Något att tillägga till intervjun?

Möjliga allmänna följdfrågor

Varför är det så tror du?

Vad talar emot att det skulle vara så?

Finns andra möjligheter? Vilka?

Om ja på förra frågan: vad talar för, respektive emot, dessa andra möjligheter.

Bilaga 2: Utdrag ur analysprocessen

Här kan läsaren få en inblick i analysprocessens gång, närmare bestämt i det tredje stadiet av den fenomenologiska Van Kaam-metoden, där teman fastställs för varje intervju. Detta exemplifieras med de teman som sammanställdes i intervjun med samtalspersonen Lars. Notera dock att dessa teman inte motsvarar de färdiga essenser som beskrivs i själva uppsatsen. För den intresserade läsaren kan analysmaterialet i sin helhet erhållas. .

Den emotionella närheten: Förståelse och frivillighet

- att det finns nån som... som förstår en... på en lite djupare NIVÅ.
- det är OTVUNGET, det måste vara det för att det... ska kunna bli en närhet, tror jag.
- Det, det är inget som växer fram i vilken miljö som helst. Det kräver sin... sin man och sin närhet, om man säger så. Eller sin tid... för att växa fram.
- Om man ska ha en frivillig närhet så, då... kräver det en viss... kompatibilitet kanske
- Jag vet att min bästa vän i världen, han och jag är HELT olika.

Exponering

- det tar längre tid..att utveckla det, den närheten som man har med en käresta med en kompis
- Det blir ju så att när man umgås varje dag så... då blir det liksom så att man har snackat slut på de här världsliga sakerna, man har lagt ner allting, det är bara att vara. Och det är ju i sig, om man ska säga, ett... det är inte ett substitut, för det är en bra grej också, men jag känner att... det är det jag saknar.
- När min kompis då började jobba bortastädes för ett och ett halvt år sedan så märkte jag mycket kraftigt det att... ja, det försvann ju, allt det här. Den här vanliga, alldagliga... ja, om man nu ska säga, närheten till någon.
- det behöver inte vara ”pang på , göka göka”. Det skulle [även] kunna va ett par timmar i soffan, bara ligga och krama nån.

Uttryckens mångfald

- jag tänker på S/M-lekar... och som... jag har en tjejkompis som säger ”vaniljsex”... det är två helt olika former av samma sak. Och båda är ett uttryck av [/för] närhet. Även om de uttrycker det på väldigt skilda sätt, medan den ena kanske kan tycka att det andra är väldigt... INTE närhet’
- I olika åldrar tar den olika uttryck. När man är liten så söker man sig till mamma eller pappa, och när man blir äldre söker man sig till en kvinna eller till kompisar. Så jag tror att det har helt att göra med i vilken tid i livet och vilken fas man står, och på vilka ben man står.

Ett universellt behov med en social formbarhet

- längst ner i, längst in i vår kärna där vi är oss själva... där man är bara sina yttersta känslor, där tror jag att alla är lika
- jag tror att det finns en form av odefinierad grund. Och man definierar ju sin grund precis som man definierar sina erfarenheter. Men sen har det att göra med när man lägger på sina skal, sin uppväxt, sin etnicitet, sina moraliska regler, sina etniska regler... ja, sina allmänna koder överallt... så kommer det att få sig ett uttryck på sitt eget lilla sätt.
- ... rika har ju mer pengar så de kanske uttrycker sin närhet och kärlek på ett annat sätt så de kanske uttrycker sig mer med gåvor i stora slag.
- jag tror att det är svårt att diskutera närhet utan att blanda in värderingar.
- min familj umgicks mycket med andra människor. Det är vanligt i vår familj att ha fest och träffa mycket folk, och... det har alltid varit människor omkring mig.